

ВЕЛИКА СРБИЈА

НОВИНЕ СРПСКЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ
БЕСПЛАТАН ПРИМЕРАК

БРОЈ 236, ГОДИНА VII
БЕОГРАД, ОКТОБАР 1996.
СПЕЦИЈАЛНО ИЗДАЊЕ

**ПОЛИТИЧКИ ПОРТРЕТ
ДР ВОЈИСЛАВА ШЕШЕЉА**

ДРУГО ИЗДАЊЕ

ВЕЛИКА СРБИЈА

Београд
Француска 31

НОВИНЕ СРПСКЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Оснивач и издавач
др Војислав Шешељ

Генерални директор
Александар Стефановић

Главни и одговорни уредник
Синиша Аксентијевић

**Заменик главног и
одговорног уредника**
Огњен Михајловић

Редакција

Рајко Горановић, Момир Марковић,
Мирослав Васиљевић,
Наташа Јовановић,
Јадранка Шешељ, Дејан Анђус,
Александар Вучић, Рајко Ђурђевић,
Коста Димитријевић,
Драгољуб Стаменковић

Председник Издавачког савета
Др Ђорђе Николић

Потпредседник Издавачког савета
Петар Димовић

Издавачки савет

Томислав Николић, Маја Гојковић,
Аним Вишњић, Драган Јовановић,
Ранко Вујић, Драган Тодоровић,
Мирко Благојевић, Бранко Војница,
Ратко Гонди, др Никола Поплашен,
Стево Драгишић, Миодраг Ракић,
Зоран Красић, Милован Радовановић,
Јоргованка Табаковић,
Ратко Марчетић, Владимир Башкот

Секретар Редакције
Љиљана Мијоковић

Шеф дистрибуције
Зоран Дражиловић

Техничко уређење
НИГП "АБЦ-ГРАФИКА" д.д.

Штампа
НИГП "АБЦ-ГРАФИКА" д.д.
Влајковићева 8, 11000 Београд

Карикатуре:
Синиша Аксентијевић

Тираж: 50.000 примерака

Редакција прима пошту на адресу:
"Велика Србија", Француска 31,
11000 Београд

Рукописи се не враћају
Новине "Велика Србија" уписане су
у Регистар средстава јавног
информисања Министарства за
информације под бројем 1104.
од 5. јуна 1991. године.
Министарство за информације
Републике Србије 19. августа 1991.
године дало је мишљење број
413-01-551/91-01 да се "Велика Србија"
сматра производом из Тарифног броја
8. став 1. тачка 1. алинеја 10.
за чији промет се плаћа
основни порез по стопи од 3%.

Због изузетног интересовања читалаца одлучили смо, да уз незнатне измене техничке природе, поновимо 133. број "Велике Србије" у којем смо објавили опширан политички портрет председника Српске радикалне странке др Војислава Шешеља

Редакција

Централна отаџбинска управа Српске радикалне странке одлучила је да се као кандидат српских радикала на предстојећим локалним изборима за одборника Скупштине Општине Земун у изборној јединици 41 – Батајница, као и за одборника Скупштине Града Београда у изборној јединици 10 – Батајница-Угриновци кандидује

др Војислав Шешељ,

носилац свих листа Српске радикалне странке на изборима за Веће грађана Савезне скупштине и први кандидат на листи српских радикала у изборној јединици Нови Београд – Земун.

У овом ванредном броју, грађанима Србије представљамо кандидата српских радикала др Војислава Шешеља. О њему сведоче и његови сарадници и његови доказани политички противници из реда данас најпознатијих и најквалитетнијих београдских новинара и публициста. Свима им је заједничко да говоре отворено и критички, онако како они заиста виде председника наше странке и кандидата за одборника и посланика. Мозаиком различитих виђења створен је политички портрет данас сигурно најпознатијег и најцењенијег српског политичара, јединог који представља реалну алтернативу садашњем челнику режима.

Политички портрет др Војислава Шешеља сачинили су:

Томислав Николић, Маја Гојковић, Милинко Газдић, Ксенија Јанковић, Мирјана Бобић Мојсиловић, Рајко Ђурђевић, Мирослав Микуљанац, Цвијетин Миливојевић, Градиша Катић и Иван Радовановић.

ПРОГЛАС ГРАЂАНИМА БАТАЈНИЦЕ И УГРИНОВАЦА

Браћо Срби и сестре Српкиње,

Српска радикална странка придаје изванредан значај предстојећим локалним изборима. Уверени смо да су сазрели услови за суштинске промене на свим нивоима власти и да је време да на општинском и грађанском нивоу кормило из руку досадашњих управљачких гарнитуре преузму некомпромитовани људи, искрени патриоти, паметни, вредни, образовани и, што је најважније, беспрекорно морални, часни и поштени.

Вама, грађанима Батајнице и Угриноваца, за општинског и градског одборника нудимо најбољег кога Српска радикална странка данас има у својим редовима. Нудимо вам човека који живи ту, међу вама, с којим делите и добро и зло, који је оличење скромности и пријатељства, који зрачи добродушношћу и самопожртвовањем.

Предлажемо вам да своје поверење укажете председнику Српске радикалне странке др Војиславу Шешељу који ће сасвим сигурно оправдати сва ваша очекивања и у општинској и градској скупштини вас достојно репрезентовати. За локалне интересе Батајнице и Угриноваца бориће се са истим оним жаром са којим се у републичком и савезном парламенту борио за српство у целини, за демократизацију политике, за хуманизацију права, за економски препород и социјалну правду.

Гласајте за човека са највишим моралним одликама, са изразитим осећањем части и достојанства, који се истиче великом промишљеношћу и храброшћу.

То је човек који се у најранијој младости побунио против властодржачке самовоље у условима Титове комунистичке диктатуре.

Већ као гимназијалац и студент непрекидно је улазио у политичке сукобе с комунистичком бирократијом и врло брзо постао страх и трепет за никоговиће, покварењаке, улизице и полтроне.

Био је бриљантан студент – Правни факултет је завршио за две и по године. И поједини професори су се бојали његовог појављивања на испиту, никада не знајући кад ће их млади и робусни Шешељ изненадити већим, ширим и бољим познавањем предметне материје или контрапитањем пред којим би испали потпуне незналице.

Војислав Шешељ је најмлађи доктор наука у послератној Југославији – докторирао је на Правном факултету у Београду 1979. са двадесет пет година.

Одслужио је редован војни рок, постижући одличне резултате у обуци. Као стари војник, десетар по чину, замењујући активне официре и подофицире, држао је војно-стручну наставу из дванаест предмета.

Био је најмлађи доцент Универзитета у Сарајеву и наставник на предмету Међународни односи.

У тренутку кад су му сва врата успешне професионалне и политичке каријере у тоталитарним условима била отворена – побунио се против владајућег система идеолошких вредности, против деспотске владавине Бранка Микулића и Хамдије Поздерца.

Један је од првих српских интелектуалаца који су смело указивали на реалност агресивног муслиманског фундаментализма и панисламизма у нашим условима, као и на катастрофалан положај српског народа у Босни и Херцеговини.

Спектакуларно се разликао са Савезом комуниста у који су га као шеснаестогодишњака, по ухуоданом механизму, попут јањичара убацили, мада му нико у ужој породици никада није био комуниста. Његова родбина је у трагичним условима другог светског рата на најупечатљивији начин делила судбину целог српског народа. Део је отишао у четнике, а део се прикључио партизанима. Отрежњење је дошло накнадно и болно је предочило тужну судбину српства, разореног и покореног, пониженог и ојађеног.

Из владајуће партије Шешеља је избацио директно општински комитет, јер је био веома омиљен и поштован међу студентима, па је то на Факултету било немогуће постићи.

Проглашен је 1982. године идејно-политички неподобним зарад студентима, па је административном одлуком уклоњен са професорске катедре.

Дужи низ година је истакнути борац за људска права и један од првих српских интелектуалаца новијег времена који се отворено изјаснио као присталица вишепартијског система. Страна штампа га је прогласила за најзначајнијег југословенског дисидента и антикомунистичког борца после Милована Ђиласа.

Био је један од 28 интелектуалаца ухапшених на Велики петак 1984. године на трибини Слободног универзитета.

Први је српски интелектуалац који је још у јуну 1982. јавно довео у питање Устав из 1974. године и захтевао његову ревизију.

Први је српски научник и публициста у Отаџбини који је отворено и беспощедно критиковао марксистичку теорију и идеологију, развио тезу о њиховој промашености и непримености хуманистичким принципима.

У јуну 1984. године на режираном стаљинистичком суђењу у Сарајеву због необјављеног рукописа "Шта да се ради?" осуђен је на осам година затвора. Пресуда је изазвала дотад незапамћен отпор српске и светске јавности, па је Врховни суд БиХ у другостепеном поступку казну смањио на четири године, да би је Савезни суд свео на годину и десет месеци, колико је Шешељ и одлежао у Зеничкој робијашници.

У затвору је два пута штрајковао главу. Први пут 48 и други пут 16 дана, изражавајући одлучност да се свим средствима супротстави комунистичком диктату и да не прихвати уобичајени третман идеолошког пресвапстања политичких противника тоталитарног режима.

По изласку из затвора, без икаквих средстава за живот, био је принуђен да се пресели у Београд, где је приватно издавао сопствене књиге политичке садржане и са израженим критичким ангажманом.

Од четрнаест објављених књига од 1986. до 1989. године, седам му је судски забрањено због критичког и аргументованог писања о Титу и угњетачком комунистичком режиму, па је тако постао светски рекордер по броју забрањених књига.

Чак су и у Словенији четири пута новине забрањиване због Шешељевих текстова (по једном "Катедра" и "Младина", а "Трибуна" два пута). У другим местима Југославије нико се није ни усуђивао да покуша да објави нешто из Шешељевог пера.

Године 1987. био је први српски интелектуалац који се јавно декларисао као отворени антикомуниста, што је наишло на баражну ватру целокупне режимице штампе, радија и телевизије.

Први је у најотворенијој форми поставио питање положаја Срба у Румунији под Дежовим и Чаушескуовим режимом. Официјелна штампа је због тога жестоко напала, а у нападима је управо београдска "Политика" предначила.

Неколико година је трајала његова мукотрпна борба за пасош и био је последњи противник комунистичког режима који се изборио за путну исправу.

Прославио се као писац памфлета. Српској јавности су најпознатија његова отворена писма Председништву СФРЈ, Хамдији Поздерцу, Станету Доланцу, Бранку Микулићу, Раифу Диздаревићу, Бошкун Крунићу, Добриши Ћосићу и Љубомиру Тадићу.

Годинама се ниједне новине или часопис нису усуђивали да објављују Шешељево текстове, а забрањивани су му и јавни наступи на свим београдским трибинама, где су, иначе, други вајни и хвалисави дисиденти досађивали и Богу и људима.

У последњих петнаест година непрекидно га је полиција пратила, хапсила и на друге начине прогањала.

Више пута су против њега подношене кривичне пријаве због напада на Тита, Кардеља, Ђурановића, Шувару, Врховца и осталу комунистичку булументу.

У току 1989. одржао је 97 предавања Србима у Сједињеним Америчким Државама, Канади, Аустралији и Западној Европи и свуда одушевљено дочекан.

Војислав Шешељ је први српски интелектуалац и политичар из Отаџбине који се јавно поклонио сенима генерала Драже Михаиловића и упалио свећу пред његовим спомеником у Манастиру Либертвил.

Указом најстаријег и јединог живог војводе Момчила Ђујића, Војислав Шешељ је проглашен за новог српског четничког војводу на Видовдан 1989. године. У мају 1990. миропазане је извршио епископ Српске православне цркве, његово преосвештенство господин др Фирмилијан.

Након светог чина миропозањања Шешељ је развио српски четнички барјак по свим српским земљама, распламсао пламен четништва широм поробљене отаџбине.

Свуда и на сваком месту се свесрдно залагао за српско национално помирење, за дефинитивни крај грађанског рата који је скоро уништио српски народ, инсистирајући да се четништво не обнавља како би се опет лила српска крв у обрачуну са комунистима или њиховим потомцима, него за спас српских територија, српског живља тамо где је он био најугроженији. И у овом рату српски четници, задојени традиционалним слободољубљем и патриотским идеалима, руковођени принципима витештва и правдољубивости које им је лично Шешељ уливао пружили су пример јунаштва и храбрости борећи се за Отаџбину.

Хиљаде и хиљаде добровољаца Српске радикалне странке под четничким барјацима борило се на свим фронтovima и никада нису доводили у питање српску слободу и јединство, ни-

када нису пристајали на идеолошке поделе а мржњу.

Није случајно што је Војислав Шешељ данас сигурно најомиљенији и у песмама опевани српски политичар у свим српским земљама.

Једино је Шешељу пошло за руком да уједини потомке некадашњих партизана и некадашњих четника, да успостави слободу и јединство свих српских патриота.

Војислав Шешељ је 23. јануара 1990. године основао у Београду Српски слободарски покрет који представља претечу Српске радикалне странке.

Био је на челу првих послератних антикомунистичких демонстрација у Југославији, 31. јануара 1990. у Београду.

Организовао је први послератни парастос и јавну комеморацију вођи Трећег српског устанка генералу Дражи Михаиловићу у центру Београда 17. јула 1990., у којој је учествовало десет хиљада српских патриота.

На Илиндан исте године лично је поскидао паганска македонска знамења која су скрнављивала зидине српског манастира "Свети Прохор Пчињски".

Организатор је већег броја протестних демонстрација и човек који се увек лично појављује тамо где је најопасније.

Оснивач је и издавач листа "Велика Србија".

У току 1990. године против Војислава Шешеља је поднесено више од десет прекршајних пријава јер је ометао миран сан и спокој комунистичких властодржаца.

У два наврата је страпачу у затвор због организовања митинга, уписа добровољаца за одлазак у Книн и организовања потписивања петиције да се срамна "Кућа цвећа" сели из Београда.

Пола предизборне кампање је провео у затвору. Само његова странка је остала нерестригована, ван закона. Режимски медији су се просто утркивали који ће га више сатанизовати. Непрекидно су га називали алкохолчарем, лудаком и криминалцем.

Ипак, група његових истомисленика кандидовала је Војислава Шешеља за председника Републике Србије, а било је потребно да се само сат времена појави на телевизији у оквиру предизборног представљања па да освоји симпатије целог српског народа.

Иако је било јасно да су му шансе унапред никакве, за Шешеља је већ тада гласало сто хиљада бирача.

Због искрености, образовања, интелигенције, промишљености и скромности Србија га је тада заувек завољела и све му више поверења указивала.

У јуну 1991. године на допунским изборима у Раковици др Војислав Шешељ је просто прегазио све противкандидате и изабран је за народног посланика.

Заблистало је пуним сјајем већ на првој скупштинској седници. Показало се да ниједна политичка партија нема члана који би му се могао ефикасно супротставити у знању, бистрини и elokвенцији.

Све што се после дешавало бележиле су телевизијске камере. Шешељ је израстао у јединог озбиљног конкурента Слободану Милошевићу, а Српска радикална странка у једину значајнију алтернативу Социјалистичкој партији Србије.

Због тога су данас српски радикали под жестоком медијском блокадом. Социјалисти и комунисти се једино њих плаше.

Српски народ, супротно режиму, у српским радикалима види једину шансу за препород Србије, уједињење српских земаља, излазак из економске кризе и социјалне беде.

Војислав Шешељ је данас истински вођа поробљених, понижених и ојађених Срба.

Шешељ је нада за све оне који данас пате због немилосрдне и криминализоване власти, због националне издаје режимских моћника, због превара политичара који су се до јуче заклињали да се Србија сагнувати неће.

Пркосно предвођени Војиславом Шешељем, српски патриоти се не боје ни окова ни тамница. Победиће, и у Србији обновити слободу и демократију, па тако створити услове за повраћај данас поробљених и окупираних српских земаља.

Српски радикали су уверени да ће и грађани Батајнице указати поверење своје суграђанину др Војиславу Шешељу на предстојећим локалним изборима и тако очитати лекцију корумпираној власти која је запоставила све њихове интересе и довела их у тежак економски и социјални положај.

Победа Војислава Шешеља на изборима за градског и општинског одборника имала би вишеструки симболичан значај за целу Србију и за све српске земље.

То би значило да су Срби и у најтежим условима сачували наду и веру у победу, у боље сутра за своју децу. Тријумф српских патриота био би тријумф будућности над мрачном прошлошћу, тријумф памети над глупошћу, тријумф родољубља над издајом, тријумф поштења над лоповлуком, тријумф храбрости над кукавичлуком.

Слободарска и поносна Батајница има прилику да целом српству објави да долази боље време за цели српски народ, да се рађа нада у опоравак Србије, у дизање с колена и усправљање повијене кичме, да се рађа зора слободе и демократије свим Србима и осталим грађанима Србије, коју и данас, баш као и пре једног века, на својим барјацима доноси српски радикали.

Победићемо јер већ одавно немамо шта да изгубимо!

Србија је вечна док су јој деца верна!

У Београду, 1. септембра 1996.

Централна отаџбинска управа
Српске радикалне странке

ОД ДИСИДЕНТА ДО СРПСКОГ ВОЂЕ

Живот пише различите судбине. Ја сам један од оних којима је наменио велика изненађења, а једно од њих је др Војислав Шешељ. Не знам да ли је још неко имао прилике да, као ја, један део свог живота, читавих шест година проведе уз учитеља млађег од себе.

Ево, већ је шест година од како сам одлучио да се политички ангажујем и да научим политику. Како стрпљиво из дана у дан пратим, слушам, анализирам, процењујем и непрекидно учим од Војислава Шешеља.

Када му то споменем, а обично то чиним када решавамо неки велики проблем, и када очекујем његов савет, или када ми се учини да би можда требало другачије реаговати, он са смешком озбиљно се шалећи, каже "сигурна те рука води кроз историју". Нас српске радикале, а ускоро надам се и Србију води сигурна рука у будућност. Колико пута ми се десило да из Крагујевца дођем у Београд сав ојађен, сломљен, у последњих годину дана нарочито, од како је почела велика издаја Републике Српске и Републике Српске Крајине, уђем у странку а тамо ме сачека Војислав Шешељ и са две три реченице успе да ми врати веру у живот. И онда наравно, следи прекор. Како баш ми које народ познаје које народ процењује, не смео ни једног часа да покажемо да нас је стигла туга, умор, очај. Како ми, први ми немамо права на губитак наде, ако желимо да водимо народ.

Бунтовни професор

За Војислава Шешеља сам чуо давно, 1982. или 1983. године. Читајући дневне новине сазнао сам да су се комунисти устремили на неког професора Шешеља из Сарајева, који је предложио да се измени Устав Југославије и да у њој постоје само три републике, Словенија, Хрватска и Србија. Да Словенија буде у тадашњим границама, а да се Хрватска и Србија разделе на линије Карлобаг-Карловац-Огулин-Вировитица. С обзиром на то да нисам познавао ни јавну ни политичку сцену Србије, пошто сам био превише заузет грађевинарством, путовањем са градилишта на градилиште, признајем нисам знао ко је Војислав Шешељ. Мислио сам да је то један од оних четника из рата који је ко зна каквим случајем остао у животу па још успео да се избори за професорску титулу. И ћутао нег-

де прикривен, глумио солидарност са влашћу, а онда тако стар можда чак и пред пензију или у пензији, одлучио да каже шта му је на души. Одлучио да открије да је српски националиста.

Био сам задивљен таквом храбрости. И уплашен за судбину онога о коме се рече. Знао сам да комунисти не опраштају ни много безазленије изјаве. Да у корену секу сваку појаву бунта и незадовољства, њиховом владавином која би могла да се појави у народу. А Војислав Шешељ је предлагао ревизију авнојевских граница. Ревизију АВНОЈ-а. То је значило да он жели обрачун са читавом пирамидом власти коју су изградили комунисти. Да не поштује њихове светиње, једном задате истине, као што је АВНОЈ.

Мој коментар на тадашња Шешељева залагања био је: У праву је и биће ухапшен. И био сам у праву.

Војислав Шешељ је неколико пута хапшен да би на крају био упућен на дугогодишњу робију. Оптужниша: непријатељско деловање. А то је онда значило писање књига које нису по вољи комунистичком режиму. Које

нису у складу са комунистичким учењем. Пресуда: 8. година робије.

Од тада до 1990. године више ништа нисам чуо о Војиславу Шешељу. Нисам ни имао много информација и претпостављао сам да је заглавио у неком затвору. Да можда више није ни међу живима.

Газиместан

Србија је онда улетела у вртлог буђења националног поноса, јавила се жеља за сазнавањем истина. Срби су почели да подижу главу. Догодио се Слободан Милошевић у Косовом Пољу. Рекао Србима да више нико не сме да их туче. Рекао да је Косово Србија. Окупио 1989. године на Косову Пољу неколико стотина хиљада све самих Срба. И неколико чланова Централног комитета Савеза комуниста Југославије из других република. И несрећног патријарха Германа који је баш на том обележавању 600-те годишњице од Косовске битке пао, сломио кук, и више није устао. Несрећа или судбина. И када су многи у српској јавности помислили да осим Милошевића више нема

Звезда је рођена – почеци младог "бунтовника" који ће почетком осамдесетих усталасати политичку сцену БиХ и бивше СФРЈ

места ни за једног српског националисту поново у јавност у први план избија Војислав Шешељ.

Година 1990. Војислав Шешељ је са групом четника приведен код судије за прекршаје зато што је на зидовима манастира Прохор Пчињски разбио плочице које тај манастир и тај део Србије третирају као македонску територију. Судија за прекршаје био је храбар човек па је ослободио Војислава Шешеља, чак у решењу наложио и да му се врати чекић којим је овај разбијао македонске плоче са манастира у Србији. А ја сам одлучио да упорније пратим каријеру Војислава Шешеља и да покушам да сазнам што више о његовом животу. Тада сам већ долазио у Београд и у Кнез Михајловој улици куповао његове књиге. Али га нисам познавао.

1990. година означава и буђење више-страначке политичке сцене у Србији. Обновља се рад старих, предратних странака, формирају се нове. Војислав Шешељ формира Српски слободарски покрет, па Српски покрет обнове, па Српски четнички покрет. Ја у јануару 1990. године постајем члан Народне радикалне странке. Почињу међусобна размисливања оних којима је посао да се боре против комуниста. Почињу масовни митинзи опозиционих странака. Многи моји пријатељи почињу да верују Вуку Драшковићу који је врло често на државној телевизији и у државним новинама. Зову ме у СПО а ја знам да то није странка за мене. Превише ми то личи на надувани балон који ће сваког часа да пукне. На пожар у ливади у коме се створи велики пламен, али који врло брзо прође. Нисам задовољан ни странком у којој се налазим, али шта ћу када су сви моји били радикали.

Председнички кандидат

Знао сам да ће четници кандидовати др Војислава Шешеља на председничким изборима у децембру 1990. године. Пратио сам његово представљање као председничког кандидата на државној телевизији. Први пут сам га видео да је Војислав Шешељ млад човек, и први пут сам имао прилике да видим да он није ни луд, да није ни разбојник. Да он зна шта хоће и да је у стању да уради оно што хоће.

Опозиционе странке, а ја сам припадао опозицији, претрпеле су пораз на тим изборима. Народна радикална странка најтежи. Победио је Слободан Милошевић. Али је морални победник био др Војислав Шешељ. Само једним представљањем успео је да привуче 100.000 гласова. Само сат на телевизији био му је довољан да се као трећи по снази кандидат укључи на политичку сцену Србије.

Идеја се наметала сама. Ми радикали смо били обезглављени, а Војиславу Шешељу држава никако није хтела да региструје Српски четнички покрет. Само четири дана после другог круга избора у Крагујевцу сам организовао трибину Народне радикалне

ПТИЦА ГРАБЉИВИЦА

JUGOSLOVENSKA LEVICA

странке, па када су ми одобрили салу, на већ налепљене плакате дописивао сам да је гост на трибини др Војислав Шешељ. Сала у којој је др Војислав Шешељ одржао своје прво предавање у Крагујевцу и паркинг око зграде у којој се сала налази били су премали да приме све оне који су желели да га виде и да га чују. У њој је било много припадника Српског покрета обнове које је интересовао сукоб Вука Драшковића и Војислава Шешеља. А Војислав Шешељ имао је и стрпљена и храбрости да им сукоб у детаље објасни и да доживи од њих аплаузе. Па чак и онда када је на питање: зашто је честитао Слободану Милошевићу победу на председничким изборима, одговорио: честитао сам му зато што ме је победио, али сам искористио прилику да га опоменем да ако је демократа треба да дозволи и регистрацију Српског четничког покрета. Честитао сам му зато што га је хтео народ.

И то је основни мото Шешељевих наступа и његовог политичког деловања, поштује се воља народа. Ми још нисмо победили на изборима, али ни једног пута нисмо прекорели народ због тога што није гласао за нас. Ми

кривца тражимо и проналазимо у себи. Знамо да нисмо били довољно убедљиви за већину грађана Србије. Али знамо и то да наше време тек долази.

Уједињење

После тог скупа, на опроштају, стидљиво сам му рекао да бисмо ми из Народне радикалне странке врло радо видели уједињене четнике и радикале. А он је врло брзо, не размишљајући, као да је о томе раније размишљао, рекао: важи, само ви радикали мора да се одрекнете Југославије, ви сте је створили, ви се први од ње и одреците. Како је то био лак задатак за мене и за све људе који су у томе учествовали. Од тада до данас Српска радикална странка као странка настала уједињењем Српског четничког покрета и Народне радикалне странке крчи свој пут на српској политичкој сцени. Од тада до данас Војислав Шешељ води не само Српску радикалну странку, Војислав Шешељ води српски народ. Срби, и ако знају да он не одлучује о српској политици, да није на власти, жељно ишчекују да чују шта ће он да каже. Од тада до данас све је у односима између

др Војислава Шешеља и мене исто, непромењено.

Тог дана сам први пут стајао пред човеком вишим од себе, који уме и да говори и да ћути. Кад како треба. Пред човеком за кога сам одмах схватио да од њега има шта да се научи. Имао сам до тада прилике да будем у близини свих опозиционих лидера. Имао сам прилике после тога да будем у непосредној близини у разговору, у надмудривању и са председником Србије Слободаном Милошевићем. Ни за кога од њих нисам ни помислио да би у неком политичком дуелу, да би у некој размени мишљења, да би у неком јавном наступу, могли да ме победе. Због тога ником од њих нисам ни пришао, због тога сам своју политичку каријеру везао за политичко деловање Војислава Шешеља.

23. фебруара 1991. године у Крагујевцу смо организовали Скупштину на којој смо ујединили Српски четнички покрет и већину месних одбора Народне радикалне странке у нову странку, Српску радикалну странку. Те године Војислав Шешељ је у просеку имао једну трибину дневно широм Србије. Стварали смо странку ни из чега. На политичкој сцени постојале су две јаке странке супротстављене једна другој, Социјалистичка партија Србије и Српски покрет обнове. И преко 84% гласача је већ изашло на изборе 1990. године и определило се за кога ће да гласа. А ми смо кренули од нуле.

Та година је била изузетно тешка за бављење политиком. Већ у априлу месецу у странку су почели да долазе Срби из Хрватске, из Босне и Херцеговине да нас упозоре како им се спрема зло, и да нас замоле да им помогнемо да се од тог зла одбране. После једног митинга у Аранђеловцу који је био у препуној спорској хали, разговарали смо са тројицом младића из Борова Села, они су нас упозорили да очекују скори напад усташа. Замолили да пошаљемо неколико добровољаца како би се Срби у Славонији окуражили и схватили да смо и ми из Србије са њима. Пре тога смо почетком марта држали митинге по Славонији и припадници хрватског МУП-а су хапсили Војислава Шешеља. Имали га у својим рукама. Истина, у врло неповољној ситуацији по њих, зато што су им се једна кола са четницима извукла из замке и чекала да виде расплет догађаја. Зато што им је Војислав Шешељ рекао, ако остане задржан у хрватским рукама да ће избити рат у Славонији. Пустили су га. Погрешили и горко се покајали због тога.

Ружење Београда

9. марта имали смо митинг у Јагодњаку, у Барањи. А Српски покрет обнове и Демократска странка су рушили Београд. Њихови захтеви били су оправдани, али њихов метод и време када су кренули да руше власт само три месеца након изгубљених избора, нису били прихватљиви са становишта Српске радикалне странке. Већ у подне смо у Барањи сазнали да су у Београду

улични немири. Да је дошло до окршаја између демонстраната и полиције, и да је ситуација изузетно озбиљна. А Србима у Барањи то је било јако чудно. Нису могли да верују да неко има времена да мисли на власт док се они спремају да бране свој живот.

Од тада до данас све је исто. Ми непрекидно у борби да спашавамо Српство, Војислав Шешељ на челу наше колоне, а остали у борби за власт. Од тада до данас сав терет очувања српства и беспопштне борбе са режимом у Београду пада на радикалска леђа. Једино ми смемо да, ризикујући слободу и животе, скрешемо Слободану Милошевићу и његовој банди све у брк. Једино нас хапси, осуђује, упућује на робију. Једино нашу странку покушава да разбије тако што проналази издајнике, што неког уплаши, неког поткупи, неког ушени. Остали мирно живе своје дане. Чекају да ми изгоримо у тој борби да би они преузели власт. Од тада до данас на фронтима широм српских земаља, у првим рововима и испред њих можете да видите српске радикале. А испред свих Војислава Шешеља. Нема села у Републици Српској и у Српској Крајини, које за време овог рата није обишао Војислав Шешељ, да се распита како је, да донесе помоћ, да посаветује, да утеша. Да охрабри, да учврсти. Он стиже свуда.

1992. године, на допунским изборима у Раковици, изабран је за народног посланика. Од онда грађани Србије гледају са уживањем преносе седнице Народне скупштине. Од онда те седнице вреди гледати. Зато што Војислав Шешељ у скупштини каже попу поп, а бобу боб. Зато што је у стању да по стотину пута изађе за говорницу и објасни све чак и оним ко не жели да схвати. Једноставно нико не може да каже да му је нешто нејасно после говора Војислава Шешеља.

У мају 1992. године, дан после увођења санкција према Југославији, имали смо изборе за Савезну скупштину. И добили нову Савезну владу, и новог председника Југославије, откаченог Милана Панића, и уплашеног Добрицу Ђосића. О Милану Панићу заиста ништа нисмо знали изузев да га је Милошевић довео да преузме "Галенику". Али док се представљао у Савезној скупштини, читајући свој говор као мандатар за састав Владе, после пете реченице ми радикали почели смо да се згледамо у чуду. Зар је могуће да нам Милошевић оваквог издајника доведе за председника Савезне владе. Већ на првој страници експозеа Панић каже да ће признати Босну и Херцеговину, да ће признати Хрватску, да нико не може да га убеди како Срби, Хрвати и муслимани не могу да живе заједно у једној држави. А састав Владе – страшан. Грубач, Варади, Перишић, не зна се ко за кога ради. Само се види да су све црни од црнег. Па онда закони, закон о амнестији војних бегунаца, дезертера. Истина, социјалисти нам помажу да тај закон не види светлост да-

на, ми га дочекујемо на пожа и они га нападају. Колико је прошло од онда, три и по године, а ево социјалисти најављују Закон о амнестији дезертера. Сви мењају политичке ставове, сви осим Војислава Шешеља и Српске радикалне странке.

Изборни тријумф

У децембру месецу 1992. године имамо изборе на свим нивоима. А Војислав Шешељ на дан избора одмах после гласања одлази на операцију кичме. Само Бог зна како је издржао кампању са таквим боловима. Милошевић је био у паници када је чуо да је Војислав Шешељ на операцији. Нудио је специјалне јединице МУП-а да чувају зграду болнице у којој је Шешељ оперисан. А овај му је кратко поручио да не брине за своје здравље, и за своју безбедност док га чувају четници. Како онда тако и данас. Трећи дан после операције кичме Војислав Шешељ био је на ногама и путовао.

На изборима 1992. године имали смо изванредан резултат милион и 100.000 гласова за републички парламент, 73 народна посланика. Социјалисти су били у паници са само 101 послаником не могу ништа без нас. И онда почиње хајка по Београду, јуре Војислава Шешеља. Нуде 2/5 министарских места, станове, куће, пословни простор. А Војислав Шешељ на договорима код председника Србије каже: Ми нисмо странка коју неко може да купи. Ми подржавамо председника Србије Слободана Милошевића зато што делује као прави српски националиста и патриота. Нећемо да уђемо са социјалистима у владу зато што сте ви склони корупцији, криминалу. Нећемо да излажемо ризику своје најбоље људе да их уплетете у замке које нуди власт. Поддржаћемо вам мањинску владу и имаћете нашу подршку све док будете патриоте. А што се закона тиче, у Скупштини ће проћи само они који су у складу са политиком Српске радикалне странке. И чувајте се добро ако забрљате. Ускратићемо вам поверење истог часа.

Венс – Овенов план

Социјалисти то нису схватили озбиљно. Мислили су да могу вечито да глуме патриоте и да ми то нећемо да видимо. Наши сукоби са њима почели су већ крајем априла 1993. г на Венс-Овеновом плану. Војислав Шешељ је био апсолутно против потписивања Венс-Овеновог плана. Сматрао је да је то припрема за пораз Српства. И да више никада нећемо имати српску државу преко Дрине. А Милошевић је тада већ уплашен и уцењен инсистирао да се безусловно потпише Венс-Овенов план.

Показивао нам је мапе Босне и Херцеговине и границе договорене са Туђманом, на којима ће бити разграничење између Срба и Хрвата. А Војислав Шешељ узме оловку из његове руке, и каже: Господине председниче ако мислите да правите неку границу онда

морате да идете на запад још 4. см. Милошевић је договорио да се Срби деле са Хрватима и муслиманима на Озрену, а Шешељ тражио да то буде иза Бања Луке. Да Република Српска остане у границама које држи војно и на којима је већ успоставила своју цивилну власт.

Па онда скуп у Сава центру, Милошевић ненавикнут да га неко не слуша, пет сати чека да се Војислав Шешељ појави да би тај скуп, помпезно назван као Свесрпска скупштина могао да почне. А догле Момир Булатовић и Југослав Костић убеђују Војислава Шешеља да треба да се прихвати Венс-Овенов план. И када седница почне, ми на процедури, на усвајању Пословника, цео дан замајавамо социјалисте и на крају напустимо тај скуп. За нама изађе и Аркан не схватајући да је тиме ударио шамар Милошевићу и да ће то овај кад тад да му врати. Тај скуп остане без кворума, донесу неку одлуку али је више никада нису спомињали у јавности.

Неповерење Шаиновићевој влади

Већ у јуну месецу 1993. године осетило се да социјалисти губе компас и да економију земље доводе на ивицу понора. Војислав Шешељ одлучује да им се да три месеца рока да зауставе инфлацију, да припреме земљу за зиму под тешким санкцијама. А социјалистима лето пролази у нераду, у пљачкама, у прогањањима политичких неистомисљеника. 15. септембра поднели смо захтев за изгласавање неповерења Влади Николе Шаино-

вића. 7. октобра је отпочела седница која је протекла у знаку сукоба између социјалиста и српских радикала. Седница је трајала дуго зато што Српски покрет обнове није хтео да се придружи радикалима и својим гласовима помогне да срушимо Шаиновића.

Хапшење

Када су се решили Милошевић упулашен распушта Скупштину. Влада Николе Шаиновића је пала. И била је то прва комунистичка влада која је пала у парламенту.

1994. годину проводимо као најјача опозициона странка у парламентима, али социјалисти решавају да се са нама обрачунавају користећи инструментализовано судство и судије слуге. Нападају посланике Српске радикалне странке у Савезном парламенту, у републичком парламенту, протерују нас из Црне Горе. И крајем септембра месеца на препад хапсе Војислава Шешеља, противуставно му одузимају имунитет противуставно га осуђују, противуставно га шаљу на издржавање казне, коју затим продужавају за још три месеца. Странка је први пут без Војислава Шешеља, наша кућа је први пут без домаћина. Првих дана све шкрипи. Отцепљује се једна група посланика у Савезној скупштини, раније врбованих. Формирају неку нову странку и одмах у парламенту гласају за све предлоге социјалиста. И после почетног несналажења странка улази у ред, осећа се да је у српским радикалима пробуђен инат, да су храбрији него

икад, спремнији него икада. Војислав Шешељ излази крајем јануара и на излазу из затвора каже. "Срушићемо издајнички режим Слободана Милошевића и његову банду отерати са власти". Колико само да подсети власт да Војислава Шешеља никакав затвор не може да сломи.

Већ у фебруару 1995. године Војислав Шешељ предлаже, а ми то одушељено прихватамо, да странка крене са митинзима по Србији. Ређају се градови, од Крагујевца на даље, ни на једном нема мање од 20.000 људи. У Нишу 50.000, у Краљеву 30.000, у Ваљевоу 30.000. Заказујемо за 17. јуни митинг у Београду. Србија се таласа, Србијом се шири бунтовни радикалски дух и позив да се 17. јуна буде у Београду. Социјалисти су у паници, трпе прекоре од свог шефа зато што се у њиховим градовима одржавају огромни радикалски митинзи. Покушавају да лажу како се ту не окупи ни стотинак људи, или можда 200-300 људи које доводимо са стране. Али снимци које ми приказујемо на Студију Б све демантују. Војислав Шешељ крупним корацима руши препреке зато што он не уме да их заобилази.

Од панике до лоших потеза пролази врло мало времена, и већ 1. јуна социјалисти поново хапсе Војислава Шешеља. Овог пута у Гњилану на Косову. Да застраше српски народ да му докажу како ту нема места за Србе. Обрукала се милиција. Срби су огорчени, па зар да се ухапси онај ко долази да им улије веру да ће их одбранили, да

ће им сачувати имовину и животе, да ће обезбедити мир њиховој деци.

Предаја српских територија

И та два месеца пролазе брзо. За то време Српска радикална странка наставља са митинзима и 17. јуна одржава велики митинг у Београду. Истина без Војислава Шешеља, али то ништа не мења на ствари. Шешељ је већ у августу на точковима и обилази Србију. Али, за време док је он боравио у затвору завршена је издаја Републике Српске Крајине и Републике Српске. Републике Српске Крајине више нема. Република Српска остала је без срца српских територија. У пламен су отишли Грахово, Гламоч, Босански Петровац, Дрвар, Јајце, Приједор, Крупа, Мркоњић-Град, угрожена Бања Лука. Милошевић потпуно изгубљен, човек који више ни о чему не одлучује, али стављен у службу америчких интереса, путује у Дејтон, потписује срамни чин у Дејтону и у Паризу, и обраћа се свом народу на енглеском језику. Ко вели, нећемо га препознати. Заборавићемо ко је и шта је учинио.

Преварио се Милошевић. Следећи политички окршај су избори у Србији и на њима ће се решавати између Српске радикалне странке и Социјалистичке партије Србије. Војислав Шешељ је Српску радикалну странку одавно припремио за тај обрачун. Једино Српска радикална странка уз председника странке има и заменика председника који је потпуно слободан у свом деловању. Који не добија наредбу већ само савете и понекад смирени прекор за испољену наглост, брзину, неразвиљаност. А уме Војислав Шешељ и да

вече ако треба. Онда када би сваки Србин викао, када се направи нека велика грешка, када се угрози дугогодишњи рад, када се угрози странка.

Војиславу Шешељу Српска радикална странка представља читав живот. Као што су му живот супруга и деца. Исти, или можда већи део свог живота поклања странци. И зато толико жели њен успех. И зато Војислав Шешељ не мења политичке ставове, не продаје веру за вечеру. Не продаје српство за јефтине политичке гласове.

Зато сам имао прилике да са Војиславом Шешељем будем и у Книну, и на Грбавици, Требињу, Вуковару и свуда где је метак летео према Србину. Зато сам имао прилике да седим са њим у шипу који је гађала душманска малјутка. Да га видим погођеног риколетираним метком. А оног часа када је експлодирало и када се око нас дигао пламен и дим, Шешељ је окренуо главу погледао у нас тројицу војвода, који смо били са њим, и рекао: "Алал вам вера, нисте се уплашили". А за њега је нормално да се не уплаши. Истина, стотинак метара даље, у једном жбуну, у шумарку у који смо се брзо склонили, у шали је тражио да покажемо да није неко од нас упрљао гаће. А нисмо, онима који се унереди у гаће није место у Српској радикалној странци. Онима који се унереди на свој образ, који би да неког служе није место у Српској радикалној странци.

Странка изнад свега

Сада када су Американци притисли Србију, када су купили председника Србије Слободана Милошевића и мно-

ге опозиционе прваке, некима се чини да се клечањем, пузећи пред Американцима, може доћи на власт у Србији. Војислав Шешељ неће ни пред ким ни да клечи ни да пузи. Ако је то услов да се дође на власт он пристаје да се више никада не бави политиком. Али се узда у српски народ. У поносити, усправни српски народ, који не воли кукавице и гмизавце. У народ који је ојађен, понижен, изгинуо, спаљен, расељен, али народ који има витешко срце. Народ православни који верује у Бога и Божију правду. Неки који су се исписали из Српске радикалне странке не воле Војислава Шешеља. Али нема ни једног, баш ни једног, ко га не цени. Војислава Шешеља и супарници, и непријатељи, цене, јер је он то заслужио својим радом. Бескомпромисношћу, жртвовањем, поштењем.

Војислав Шешељ је политичар кога и Слободан Милошевић највише цени и кога се највише плаши. Зна он да ће са свима лако. Он уме да предвиди потезе осталих опозиционих лидера, само не зна како ће и шта ће са Војиславом Шешељем.

Војислав Шешељ живи у Батајници. Кућа је пуна Шешеља, а читавих 30 км. удаљена од центра. Али ја и зато поштујем Војислава Шешеља. Зато што знам да му је Милошевић нудио кућу на Дедињу, да је већ био отпочео и радове на тој кући и обавестио новинаре. Само што није имао Шешељево сагласност за тако нешто. Милошевић је мислио да га Шешељ подржава зато што очекује од тога неку корист. Није схватио да је Шешељева подршка огра-

КЛИНТОНОВО КОЛО

ничена искључиво на Милошевића из 1991. и 1992. године. Није схватио оно што Војислав Шешел одавно зна: новац, кућа, имање не могу да се носе у гроб. Ником на споменику не пише колико је милиона имао када је умро. Али за сваког се зна какав је човек био.

Војислав Шешел је са моралне стране кристално чист човек. Човек који презире новац. Скупе аутомобиле, скупу гардеробу, злато. Који вредности мери другим аршинима. Сви ми у Српској радикалној странци знамо да би Војислав Шешел био најуспешнији бизнисмен у Србији. Присуствујемо сценама којима за странку извлачи највећу могућу корист, чак и онда када се чини да је то немогуће. Чак и онда када разговара са огорченим социјалистима. Увек се пронађе нека корист за Српску радикалну странку.

Војислав Шешел би могао да буде богат човек. Да има злато и да брине где ће са њиме. Он је изабрао да уз себе има наредо и да брине о том народу. Већа брига али слађа.

Непожељан у Хагу

Почетком овог месеца Војислав Шешел је однео свој пасош у холандску амбаселу и затражио визу. Објашњење је просто. Неки новинари и неки западни политичари прозивају др Војислава Шешела за тобожње ратне злочине које су починили припадници Српске радикалне страке на ратиштима у Републици Српској и Републици Српској Крајини. Војислав Шешел није човек који може да живи са љагом на свом имену.

Сећам се када је Вук Драшковић, уз помоћ Радмила Богдановића, лансирао тврдњу да је Војислав Шешел Хрват. Могли смо да оћутимо, да се то заборави баш као и остале глупости које су о њему лансиране. Али Војислав Шешел је захтевао да се прекопа историјски архив Српске академије наука и уметности, и да се од Српске православне цркве баш као и од МУП-а Србије затраже докази о пореклу Шешелевих, о пореклу свих Шешела, а посебно о пореклу Војислава Шешела. Читав ток једне седнице Народне скупштине Србије преокренули смо у расправу о томе да ли је СПО у праву када тврди да је Војислав Шешел Хрват. Чак је и владика Атанасије Јефтић, у то време у спору са Шешелем због своје припадности ДЕПОС-у коју му је Шешел замерио, искрено из Херцеговине послао писмо у коме је потврдио да је Шешел Србин, и послао му крст на коме пише "Овим побеђуј". Такав је Војислав Шешел: он ништа не оставља нерашчишћено, он не оставља сумње, не оставља недоумице. Има стрпљења, у стању је сатима, са професорском упорношћу, да образлаже решење неког проблема. И нема тога кога не би успео да убеди. Зато што нас убеђује у оно у шта и сам верује. Војислав Шешел никада не пуца из празне пушке. А из пуне, Бога ми, јесте. Имало се и на кога.

Војислав Шешел ће и у Хагу стрпљиво, упорно, професорски прецизно и научно да убеђује међународни трибунал у праву истину, о паклу кроз који је прошло српство у овом рату.

Војислав Шешел не иде да у Хагу брани себе. Изјава Војислава Шешела, биће изјава свих Срба. И оних који су уписани у некакве спискове и оних који нису. Његова изјава биће оптужба против свих оних који су криви за српску трагедију. Светских моћника, Хрвата, муслимана и Слободана Милошевића и његове банде. После Шешелеве изјаве у Хагу, више ништа неће бити као што је било. Зато смо ми радикали поносни што имамо Војислава Шешела и што нас води Војислав Шешел.

Нескромно могу да кажем да прилично добро познајем Војислава Шешела и да се радујем сваком његовом јавном наступу. И да је он једини човек пред чији наступ не стрепим. И немам ни трунку сумње какав ће утисак да остави у јавности. Нисам ни ја неки плашљив човек, али када се постави неко питање, док грозничаво размишљам шта бих у том тренутку рекао, већ чујем одговор Војислава Шешела. И од брзих има бржих. И од јаких има јачих. Војислав Шешел је и најбржи и најјачи. Не само у Српској радикалној странци.

Поход на градску скупштину

Српска радикална странка донела је одлуку да се Војислав Шешел кандидује за одборника у месној заједници Батајница и за градског одборника у Скупштини града Београда. Мене је посебно та одлука обрадовала. Једва чекам да видим социјалисте које ће Војислав Шешел да нагања по општинској и градској скупштини. Једва чекам да Војислав Шешел крене да раскринкава афере по београдским општинама без обзира на то ко их је чинио и ко је у њима на власти. Да он крене у обрачун у Градској скупштини са градоначелником Небојшом Човићем, човеком који је до грла огрезао у малверзације и криминал.

Војислав Шешел има енергије, стрпљења и живаца да се и тим послом бави. Нема посла који је у интересу српског народа и Српске радикалне странке, који Војислав Шешел неће да ради. Зато можете да га видите на улици како продаје "Велику Србију", зато можете да га видите на трибини у својој месној заједници. Зато можете да га видите на огромним митинзима. Зато стигне да прегледа готово сав материјал спремљен за страначки лист, свако писмо које му је упућено. Да се упозна са сваким проблемом и да га реши.

Зато позивам грађане Батајнице да гласају за Војислава Шешела. За свог првог комшију. За председника најјаче српске странке, Српске радикалне страке. За искусног српског патриоту, за нежног супруга и племенитог оца. За

оштрог Србина, честитог и правдољубивог човека.

Не знам хоће ли Војислав Шешел у идућем сазиву општинске и градске скупштине бити у прилици да одлучује о томе како ће изгледати Батајница. То зависи од гласова које грађани поклоне српским радикалима и од броја одборника српских радикала у скупштинама. Знамо само једно, макар да је у скупштини само један опозициони посланик, ако је то Војислав Шешел откукаће социјалисти и биће им теже него да се боре са педесеторицом других. А ако радикали победе и формирају власт у општини и граду откукаће радикали.

Као што је оштар и бескомпромисан према нашим супарницима, Војислав Шешел је оштар и бескомпромисан и када смо у питању ми, српски радикали. Он неће да дозволи да се било ко од нас обрука зато што смо на власти. Он у странци не окупља око себе криминалце, кријумчаре, ратне профитере, шпекуланте, сејаче магле. Он окупља честите људе домаћине, којима одмах каже да ако мисле на било какав криминал, у странци немају шта да траже. Ми сви знамо, када победимо Војислав Шешел ће инсистирати да радимо другачије од социјалиста. Да радимо много више, много боље и да мислимо на народ. Ако народу буде добро наградиће Војислав Шешел и српске радикале. А многим од нас довољна је награда и да народ буде задовољан. Војислав Шешел спада у те који за себе лично не траже ништа.

Гласајте за Војислава Шешела.

Он ће у Батајници и Београду стићи да завире у сваки кутак. Да одговори на свако ваше писмо, да покуша да вам помогне да решите сваки проблем. Да се упозна са сваким домаћином и са његовим мукама.

Ако останемо у опозицији покушаће а ако победимо помоћи ће.

Војислав Шешел помаже и онима које зна и онима које не зна. Понекад је и топла реч и његов доброћудни осмех помоћ.

Многим од нас који смо највише времена са њим Војислав Шешел је и вођа и брат.

Гласајте за Војислава Шешела. Приближите се Српској радикалној странци. Када упознате Војислава Шешела схватићете зашто га ми толико волимо и зашто му толико верујемо. Све ће вам бити јасно.

Без Војислава Шешела многи Срби би се осећали као сирочићи, без иког свог, без наде. Ако Србији желите боље, ако Београду и Батајници желите боље, ако имате наду, гласајте за промене на боље. За демократију. Економски просперитет. Социјалну сигурност. За част и поштење, за спас српског народа и српских земаља. За оне који вас неће изневерити и који вас неће опљачкати. И за оног који нас предводи, саветује, учи и бодри. Гласајте за Војислава Шешела.

Томислав Николић

ХАЈКА НА ЈЕРЕТИКА

Док сам као мала носила на пошту татину адвокатску преписку или касније док сам студирала право на новосадском универзитету маштала сам о каријери солидног правника. Будућност адвоката који се бави накнадом штете и наставак породичне традиције била ми је без сумње загарантована. Али... Живот пише романе.

Ни сањала нисам да ћу као млад адвокат, средином деведесетих година, у годинама очигледно појачане репресије режима над изговореном или писаном речи, градити каријеру на одбранама прогонених српских радикала.

Моји браћеници робијају дуже (као Аним Вишњић и Шешел) или краће (осуђени посланици у случају Гњилане). Са само неколико година бављења политиком и адвокатуром стекла сам солидно искуство пружања отпора репресивном и репресивном систему. Као бранилац случајеве губим пред режимским судовима. У политичким поступцима шансе одбране су увек мале. Ипак, ја верујем у право.

Уосталом, статистички сам процесе "Пљување у даљ", "Скупштина јавно место", "Вишњић – Ђукановић", "Гњилански случај" губила (изузев предмета Соње Сос, али изузетак потврђује правило), али своје случајеве редовно добијам пред јавношћу. Чим би јавности биле доступне информације и открила се истина – јавност би свој суд и доносила. У нашу корист.

Помиловање за књиге

Могла бих своја размишљања да почнем и са славни суде и поштована јавности. Зато што ћу овим текстом да тражим помиловање. Не толико за људе. Више за књиге и писану реч. Дакле, да почнем:

"Славни суде, обраћам се вама, као људима високе културе и правне струке. Забране књига су тужне стране у историји културе једне земље. Са стручне стране можда сам закаснила са мојом одбраном, али имам добро оправдање. Под један, у време забрана књига др Војислава Шешелја била сам тек обичан студент права, ђак и под два, моје колеге адвокати претходници су сјајно изложили у време одржавања поменутих судских процеса, своје одбране. Остале су ми само мрвице, правног маневарског простора. Ако нешто и поновим, остаје ми да је REPETITIO MATER STUDIORUM. Морална страна претходних поступака крајње је сумњива, а тек правна?!"

Нас адвокате често у јавности путем медија приказују као "мафионачаре". Уместо триковима картама користимо се речима. И након бујице речи присутнима ништа није јасно. Али, у случају Шешел и његових пи-

Војислав Шешел са дипломом сарајевског Правног факултета

саних речи, све је јасно. Уосталом, мој клијент и ја, и суд поштујемо па нећемо да мутимо бистру воду.

Дакле, да блефирам поштовани суд нема потребе, из изнетог разлога. Савсим је сигурно, што није занемарљива чињеница, да ме хонорар сигурно не нагони на то. Овога пута заступам без хонорара. Верујем у етику, а циљ ми је победа правде. Нисам ни поткупљива што власт у Југославији добро зна. Нећу бити ни пристрасна, није у питању ни припадност ни солидарност са аутором књига, која би могла проићи из чињенице што сам ја члан исте странке Српске радикалне. Далеко је сунце, односно нисам ја тај тип човека.

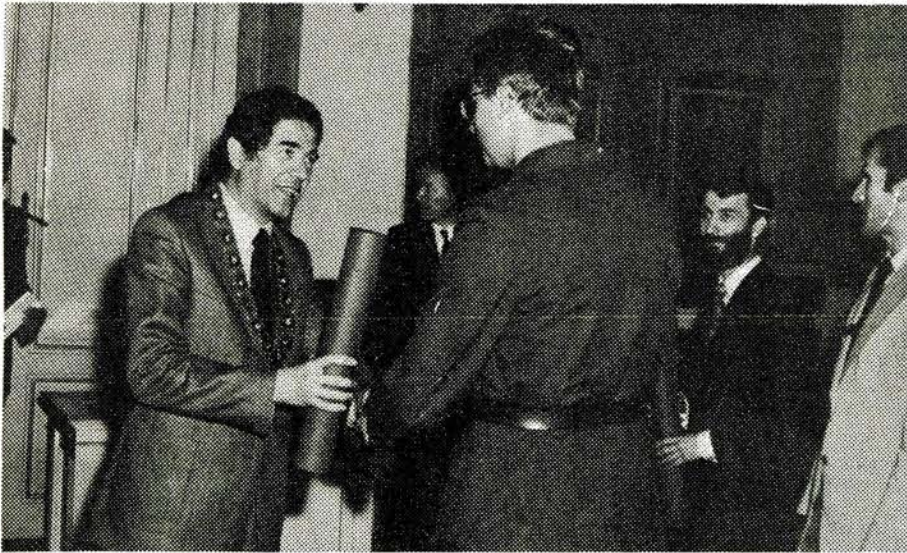
Важно је да и Устав Савезне републике Југославије каже да је адвокатура занимање јавног поретка. Ми смо ту да помогнемо суду, не само да донесе закониту и правичну одлуку, већ и моралну. Мој мотив је пишући овај текст етичке природе. Зато ћу предлог изрећи у мало слободнијој форми. У сваком случају опозиционој. У односу

на судска решења, на то сам мислила, да не буде забуне.

Изнећу своје мишљење о проблему забране књига, али и мишљење многих који ме окружују. Не каже се тек тако VOX POPULI VOX DEI. Глас народа је глас Бога. Превод је за оне генерације који су похађали Шуварнице уместо "нормалних" школа и нису учили латински језик, већ марксизам и самоуправљање у изобиљу. Ослобађајући књиге из света забрана вратили би их јавности, а ослободили би своје колеге правнике који су забране спроводили, бремена које су понели са собом. Ослободили би и јавност узнемирености која јој је судском одлуком натоварена на леђа. Дакле, писаћу редове који ће уследити без страсти и без бољивости према мом клијенту – Војиславу Шешелју.

Забрањено воће је најслађе

У "Срећну Нову" 1996. годину (по свему судећи) Орвелову, Србија је ушла у пратњи многобројних забрана.

Најмлађи доктор наука – Слободан Ункових, ректор београдског Универзитета предаје грамату војнику Шешелу

Све је почело са новогодишњим телевизијским програмом трећег канала РТС на коме је била забрањена (од стране уредника Стефана Грубача) емисија (на коју је бачено 50 000 ДМ, узгред речено), а у којој се "као" глумица Весна Тривалић маскирала у Миру Марковић. Као да на њу може уопште неко да личи.

Затим је уследило забрањивање одржавања јавних скупова у центру Београда, са препоруком да то ураде и Нови Сад, Ниш...

У Црној Гори је забрањено бити посланик Српске радикалне странке. Не сме се продавати ни лист "Велика Србија" на улицама Ниша, а колико чујем ни црногорски "Монитор" не пролази боље ових дана. Делимо исту судбину. Власт нам је укинула и право да ми православни Срби честитамо једни другима Православну Нову годину, али је пожељно да вам "Јул" пожели све нај, нај путем аполитичне телевизије "Пинк". У овој години, забрањено је Томиславу Николићу и мени да улазимо у зграду Савезног министарства правде. Као да смо ишли по правду, ми смо у ствари ишли да правду делимо.

Дефинитивно је укинута приватизација. Ове године приватно имовину ће смети да поседују искључиво чланови ЈУЛ-а и СПС-ДПС коалиција. Нову демократију сам заборавила, зависи како се буду понашали. Како пролазе први месеци ове године забране се све више множе. Простом репродукцијом. Као амебе.

Тако је забрањено бити избеглица, тражити помоћ од хуманитарних организација односно Комесаријата за избеглице и свих оних који су хумани по опису радног места. Забрањено је имати пасош, ако се зовеш Војислав Шешел и ако хоћеш да путујеш у Хаг, јер имаш нешто важно да им саопштиш. Српском народу је укинута право да имају своју државу. Забрањено је мислити својом главом. Ни фебруар није почео ништа славније од првог месеца у години. Тако је забра-

њено посланицима опозиције да одрже седницу свога парламента. Уопште поред непреношења седница скупштине, није уопште пожељно спомињати опозицију у државним медијима. А, ако платиш да те спомену, забрањено је оглашавати се. Није пожељан ни шаловити тон у Минимаксовој радио емисији "ТУП-ТУП". Слободан програм ТВ "Студио Б"...

Забрањено је писати о забранама у Србији и Црној Гори. Тако прохибиција у Србији царује. А, зна се шта је она кроз историју доносила. Забрањено воће је најслађе. Сви се труде да га пробају и да се похвале својој околини да су пробали "Оно нешто". И то зна и Војислав Шешел.

Не знам има ли лека свим овим побројаним забранама, али знам једног човека који је кроз своје лично искуство пронашао одговарајући рецепт који не могу да сваре ОИИ који су задужени да забране сулуде природе смишљају и спроводе у дело. Пробао је тај многе забране у животу и претурио их преко сопствених леђа. А, ко то? Војислав Шешел.

У животу се суочио са великим бројем забрана. И још увек се суочава. Он им се супротстављао и супротставља јединственим оружјем, оружјем које убија диктаторске режиме. Једноставно он се на њих не обазире. Не поштује их. И тај се вирус који он преноси шири даље, незадрживо, по Србији и Црној Гори. Колико чујем и убија. Као вирус непознате болести.

Кандидат за "Гиниса"

Листала сам ових дана једно од издања "Гинисове књиге" рекорда. "Просвјета" Загреб. Редактори ове књиге рекорда тврде да се у њој износи око четрдесет хиљада података. То нико није до данас проверавао. Али, немам разлога да не верујем, да су подаци веома близу истини. Уосталом, свако издање праћено је стотинама критика, а до сада ни један податак изнет у овој књизи није оспорен.

Примећујем да у одељку где су изнети подаци о текстовима и књигама има заиста "свега и свачега". На пример, највећи издавачки подухват на свету је издавање "Записника седница британског парламента од 1800. до 1900. године у 1200 свезака. Ако бинеко хтео да га прочита морао би га читати по десет сати дневно, на тако пуних шест година. Идеално штито за Радмана Божовића, можда би нешто и научио од педантних Енглеца, како се воде седнице и како се поступа са посланицима.

Затим, најплоднији писац је извесни господин Френк Ричард, Американац, који је писао сто хиљада речи недељно, а Жорж Сименон творац инспектора Мегреа написао је преко пет стотина романа.

Али, очигледно нема једне врсте података која је мене заинтересовала док сам "проучавала" феномен писца Шешела. То су подаци о забранама књига, а хвала Богу, било их је. Међутим, нисам нашла ни један једини податак међу бестселерима, најчитанијим романима, књигама које су се најспорије продавале, ко је првак међу онима који су имали ту срећу да им режим забрани књигу, новински чланак, песму, барем писма...

Зато сам одлучила да ових дана пишем издавачима "Гинисове књиге рекорда" и предложим да негде унесу и одељак "Забране" и да ту нађу места и за политичке случајеве. Уосталом, познато је да је један од браће Мек Виртер (творци ове популарне књиге рекорда 1956. г.), млађи, Рос, погинуо 1975. године као жртва политичког атентата.

Лично кандидујем за ову рубрику Војислава Шешела познатог политичког затвореника, који је робијао у бившој Босни због необјављених рукописа (осуђен на осам година), у Падинској Скели и Централном затвору у Београду, Гњилану, због забране митинга. Аутор је око педесет-шездесет књига. Од тога се мало њих извукло од забране режима, односно намере властодржаца да их спале на јавној ломачи. Колико је знам забрањене су му књиге:

- "Хајка на јеретика"
- "Велеиздајнички процес"
- "Дисидентски споменар"
- часописи "Катедра, Трибуна и Младина" због објављених његових краћих текстова,
- књиге "Демократија и догма"
- "Освајање слободе"
- "Пледаје за демократски устав"
- па чак и забрана збирке докумената "Књиге за ломачу".

Кажем чак јер су властодршци забранили књиге, а затим и објављивање судских списа којима је аутор имао намеру да јавности омогући да се увери у правни механизам забране књига. Једноставно, документа, која се односе на лична искуства Шешела, поређана хронолошки. Без коментара. Међутим, уместо да престану забране његових књига, изродила се још једна. Књига

"Књиге за ломачу" је симболично од стране власти бачена на ломачу.

Зато "господин Гинис" нека размисли о овом мом предлогу. Јер Воја је апсолутни рекордер у забрани књига не само у садашњој и бившој Југославији, већ ја типујем на њега и у светским размерама. Објављивањем његовог рекорда подстакао би можда и друге ауторе, да у режимима мрака и безумља, који још увек опстају на политичкој сцени света по принципима забрана (а, све их је мање у свету) пишу књиге унапред осуђене на забрану. То би било својеврсно такмичење светских политичких цензора и бораца против њих.

До сада је Шешељев рекорд необорив.

Право је чудо да у 1996. години није забрањена у Србији ни једна једина књига. Већ смо дубоко загазили у њу, те сам се опасно забринула за ментални склоп актуелне комунистичке власти. Зашто међу толиким забранама нема ни једног књижевног дела. Вероватно не зато што то власт хоће, већ зато што аутори нису довољно провокативни. Али, постоји увек једно али које цензорима срећу квару.

Из поузданих извора, како се то каже, блиских Шешељу сазнајем да пише нову књигу. Од које ће многе заболети глава. Има да ради мигрена по цео дан. Пише је и из још неких побуда. Ред је да омогући новој генерацији тужилаца и судија (као и досадашњим) да на његовим плећима изграде "правничку" каријеру. А и зашто би "Срећна Нова" 1996. година била, како Воја сам каже, некакав неугодан преседан у погледу забрањивања Шешеља, Шешељевих књига, Шешељевих радикала...?

Шешељево горко пророчанство

Зашто је Шешељ писао књиге када је унапред знао или је могао претпостављати да ће све листови бити забрањени? Одговор је веома једноставан. Зато што је он за разлику од Цемса Дина који је глумио на филму бунтовника без разлога, био у свом животу Бунтовник са разлогом. Великим и многобројним. Кроз свој политички ангажман и кроз своје писане радове побунио се још док је живео и радио у Сарајеву, против муслиманско-хрватског клана на факултету политичких наука у босанско-херцеговачкој престоници, који је био све моћнији у граду, Републици Босни, али и у врху бивше Југославије. Колико ми је познато почео је са раскринкавањем панисламизма текстом у "Књижевној речи" и тиме бацно малу грудву снега низ снежне босанске планине. Све у складу са пропозицијама зимских олимпијских игара у Сарајеву. И врх босанско херцеговачке олигархије у лику искезеног олимпијског знака "Вучко" покренуо је лавину која се више није могла зауставити, кренула је да се обрушава на оног које је прву грудву бацно.

Али, то би било само привидно, тако да Воја није знао у шта се упустио.

Писац забрањених књига

Они који га боље познају кажу да је човек ризика. Који из сваког свог политичког искуства извлачи онај део који је победнички. Уосталом казне које је добијао од комунистичких главосеча су само његови животни плусеви. Тако су га 1981. године искључили из Савеза комуниста, јер је проглашен морално-политички неподобним, уклонили су га из наставе, хапсили, осуђивали. У затвору су га бестијално мучили. И тиме му стварали велико поштовање код многих нас који смо желели да се отворено супротставимо комунистичким диктаторима, али нисмо у оно време још увек имали храбрости да ставимо на један број, једну боју на рулету.

Сећам се, а ја сам 1984. године имала 21 годину живота, када је политичка хајка на јеретика била у пуном замаху, да је мој отац кришом донео у кућу некаке Војине текстове да прочита, а исто послеподне др Драгоје Жарковић, професор политичке економије на новосадском правном факултету, члан ПК Војводине (после "јогурт" револуције), рођени брат Видоја Жарковића, дошао је код нас да тражи исте текстове јер је рекао "ја то морам да прочитам, тај младић је храбар". Ово кажем јер текстови никад нису враћени, професор их је делио даље. Сви су их читали. И очигледно преко овог мог сећања, поштовали га и многи са друге стране барикаде. И данас се то наставља, иако

Аутор "прејаких речи" у Скупштини Србије

ти са друге стране дуге то не смеју да признају. И убеђена сам да читају у потаји, код куће, многе од књига за ломачу. Поштују га јер је свака страница написана не реда ради већ у сврси политичке борбе коју је водио и још увек води. А, мени лично импонује што се данас боримо заједно, једноставно ценим људе који никада не нападају (да би створили успешну каријеру) слабије од себе, већ рањене. То раде лешинари. Већ много, много моћније. Тако је почео у Сарајеву, преко књига. Тако ради и данас у Београду и Подгорици. Преко књига, али бома и на многе друге начине...

Шешел је стално проналазио нове видове борбе против режима. Налази их и смишља и данас. Један вид је био и робијање у Зеници. После, књига "Хајка на јеретика" коју је режим одмах забранио. И тако књигу за књигом које сам већ набројала.

Режим се тим забранама крпио као покварен зуб пломбама, до коначног вађења. Радикално, из корена. Са захватом дубоко. Ако не иде стоматолошким кљештима, онда хируршки.

Јер свака забрана је само доносила велику моралну сагисфакцију аутору. Мислим дакле постојим, може да се тумачи и као забрањују ме, дакле вредим. Јер диктаторски режими се не бакћу

безначајним, безопасним људима. Поготово када осете да имају моћ предвиђања. По режим је опасно када су та предвиђања политичке природе.

Погледајте само те Шешелеве књиге данас. Све што је написано обистинило се, све је тачно. Просто боли колико је свака написана, прогоњена реч, која је само пре неколико година била (па и остала) јеретичка, данас стварност. Јеретик је дочекао хајкаче, задовољан јер је одолео и њима и провери времена. Сачекао је да се ловци уморе па да он крене. Овога пута у супротном правцу. Јер време је да му се "врате" све забрањене књиге, време је показало да није било "неистинитих тврдњи којима се јавност може узнемирити". Ни некад, ни данас. Па погледајте, молим вас, само данас Сарајево, Босну, српски народ у њој.

Данас се пред очима света одиграва драма сарајевских Срба. Сарајево се још од времена док је Воја у њему живео полако уз помоћ комунистичог врха Социјалистичке Федеративне Републике Југославије као торањ у Пизи нагињао на муслиманску страну. Срби у њему данас плаћају данак комунизму. Питање је да ли ће око њега (у њему?) остати нешто нашег народа. Како је Воја предвиђао Срби неће признати никада Босну, муслимански јединствену, ону коју су започели стварати Поздерци, Микулићи, Диздаревићи. Довршили Милошевићи, више него Изетбеговићи.

Комунизам је као и увек до сада, другима давао све, а нама Србима ништа. Одузимао нам је и још увек одузима. Створили су нови народ на светском глобусу, муслимански, а српски

ГУЛИВЕР И ЛИЛИПУТАНЦИ

скували у босанском лонцу. И тако дешава се оно због чега је Шешељ поклонио године свог живота затвору у Зеници.

Срби копају гробове предака, чупају корене и носе тапије на земљу. У Србију. Овде их чекају деца Титовог комунизма, на које их опет Воја најгласније упозорава. Та власт само продаје Србе Босне још од 1945. године. А, распродају завршава ових нових ратних година, 92, 93, 94, 95, 96, Има ли краја?

Најдраже ми је у читавој Војиној борби, што је најжешће ударао по Србима који су се прикључили комунистичким злочинцима. Онима који су били највернији пиони Босанско херцеговачкој власти осамдесетих година. Шехер Сарајева.

Добра (ако тако нешто постоји) страна овог зла је што сада више нико нормалан не сумња да смо сви заједно платили прескуп цех комунистичком пиру. Који предуго у нашој земљи, још увек траје.

Јер, не сме се заборавити Србија је пала у ропство 29. 11. 1943. године и педесет година је учинило своје. Хтели неки то да признају или не. Воја је то "признао" и предвиђао.

Још осамдесетих указујући на збивања у комунистичкој Босни упозоравао је на синхронизацију Београда и Сарајева, комунистичких врхова који су радили на разбијању српског националног корпуса. Без промене режима у Београду није могло бити наде за део српског народа одвојеног силом историјских прилика од матице Србије. И тако је и данас.

Под окриљем комунистичког диктаторског Титовог режима и његових потрчкала дешавале су се погубне ствари за наш народ, а које су се сакривале брижљиво под тепих, док се количина ђубрета није толико нагомилала да се више никако није могла прикрити.

Ако се вратим на текући рат на нашим просторима, на његов почетак могу да кажем да је српски народ желео да искористи своју историјску шансу и да остане у јединственој држави са Србијом и Црном Гором. Други народи у Босни и Херцеговини и у Хрватској извршили су сесесију остављајући Србе у потчињеном положају. Продужили су да раде оно што им је од 45. год прећутно било дозвољавано. Данашњи идеолози Титове идеологије само настављају да испуњавају оно што су обећали заклињући се на Титовом гробу – "Друже Тито ми ти се кунемо, да са твога пута не скренемо". Шешељ је викао, једини спас за српски народ је сви Срби у једној држави, његови непријатељи некад и сад (исти дакле) се спремају да признају границе раздвајања српског националног бића. Независна Хрватска и муслиманска Босна.

Шешељ је писао о томе, на време, да су комунисти спремни да нас жртвују ради опстанка на власти. Последнице

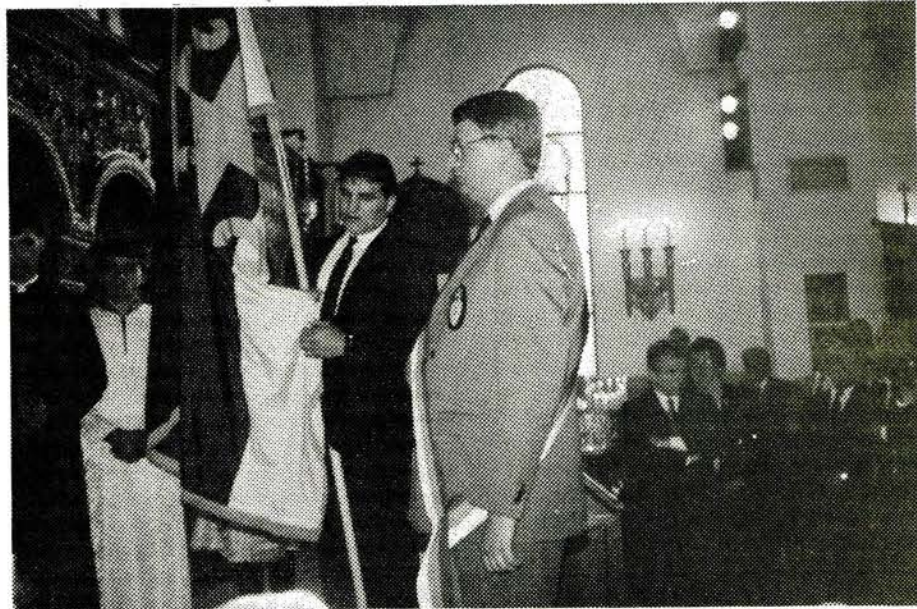
његовог тачног предвиђања биће катастрофалне. Борио се осамдесетих против једног човека који није ништа поштовао што је српско, а српски народ је у то време био престрашен.

Друга су данас времена. Бори се Воја опет, против човека који гази демократију, уставне одредбе и ради све што је у интересу његовог политичког циља. Издаја зарад власти. Али, Срби се сада не боје. И ако тиранин са Дедиња призна линије раздвајања српског народа неће их признати демократски дух Србије.

Воја је у својим раним сарајевским радовима предвиђао Берлински зид на Дрини. На жалост, тачно.

Пошто, народ све више виче "Е, Воја је сто посто био у праву" ред је да могу то "његово у праву" и да прочитају.

Па због јавности, а нарочито узнемирења режим је и бранио књиге. Е, више не мора. Јер јавност је оценила сама да је оно што је написано било истинито. Како је режим цензуром сам себи скочио у стомак и потврђивао истинитост навода аутора, јер је позна-

Видовдан 1989. у С.А.Д – миропомазање др Војислава Шешеља за првог послератног четничког војводу

то да се јавност може да узнемири само речима јеретика, треба пустити папир да изнесе свима на увид снагу написаних речи.

Цензуре, забране оставимо иза нас, слабима, несигурнима у своја уверења. Ја сам за јавна сучељавања књиге на књигу, текста на текст, речи на речи.

И ово што ја пишем, пишем због задовољења јавности. Јер, познавајући аутора, он је своју сатисфакцију већ добио. Како су књиге забрањиване тако су се више читале и брже читале и налазиле пут до других заинтересованих читалаца. И од руке до руке.

Елем, у књижуру "Милош Црњански" на новосадском "СПЕНС-у", тајанственим путем дошло је неколико примерака већ забрањене књиге "Хајка на

јеретика". Продавачица Беца је, сећам се, муњевитом брзином сакрила већи део књига и испод руке поделила онима за које је знала да воле "забрањено воће". И тако кад прочиташ дај другима "гладнима" информација. Људи државне безбедности, истина, истог дана дошле су до извора продаје. И на њихово где је Шешељева "Хајка" продавачица је вешто одговорила немамо, нисмо добили, имамо само ако вас интересује "Хајку" Михајла Лалића. То сам баш данас продала неколико примерака. Много се тражи". На њихово "Ко је куповао", следило је њено победничко "Немам појма". Било је то, мислим, 86. године.

И тако видите шта забране доносе. Интересантност, већу потражњу, ексклузивност. Јавност постане знатнијељна. У људској природи је, полазим од себе, да се пита када су такве ствари у питању "Шта ли тамо пише?":

Мене на пример највише интересује тајна полицијских архива, али не Шешеља, већ оних читача тих Војиних дисидентских споменара. И биће ми

интересантно, све док не видим на пример досије мог оца, продавачице Беце и сличних, обичних људи. Ево, одмах обећавам да доушницима нећу ништа. Нека им је лака црна... О, не, погрешила сам, то се не употребљава у овим приликама. Далеко је 86. година, сада је већ 96. Ваљда цензуре књига више нема? Ако нема можда то почиње да значи да нема никог више ко може да усталаса да алармира "врх" на узбуну.

Просто не верујем у то. Бар док је Шешељ ту. Он је увек знао "Шта да се ради", па је то и написао. Дакле, шта даље да се ради?

Шешељев смех

Мало је који савремени политичар у српским земљама постао толико народни политичар као Војислав Ше-

шељ. Који су све разлози томе? Зато што је увек у право време, на правом месту знао да каже шта да се ради.

Можда је битан и начин на који је Воја бавећи се политиком прилазио одређеним темама? Дух његовог опредељења? Дух националне наде која је заблестала 1990. године и још увек траје?

Сваки од ових разлога посебно и заједно (и још понешто што не упала одмах у очи његовим противницима, а што радикали знају) објашњавају Војину присутност у народу.

Нисам била још пунолетна када је Воја започињао страдања по комунистичким казаматима и нисам могла гласно да протестујем. Али, сада сам убеђена да је у тоталитарним друштвима ко што је наше било (са тенденцијом да такво и остане) да је илузорно очекивати да било шта од тог протеста погоди људе на власти који одлучују о судбинама оних који имају храбрости да диктаторима у лице кажу да су диктатори. Уосталом, Воја је повремено губио "само" слободу, посао, могућност да породици омогући голу егзистенцију. Али, његовом политичком делу, његовим књигама није могао нико, поготово не нечија административна одлука, судска пресуда одузети Глас народа. У међувремену носиоци власти се мењају, а Шешел даље пише и узнемирава.

Шешел није имао потребу да увек пише пародије као што су то чиниле његове колеге познати писци, дисиденти, источно-европских комунистичких земаља. Он је писао о свом животу, стварности живота у Босни и Херцеговини, сурово јер је све сам на својој кожи осетио. Писао је без дистанце, јер се за дистанцу није имало времена. Његова "грешка" је једино била та што је писао о нечему што је било "неспојиво с духом времена" односно по мени неспојиво са комунистичким поретком. Али, како смо се на сву срећу тог опијума за народ спасили и не морамо више по кафанама тихо причати о томе како наш режим тера да, како Луј Арагон каже "зовемо врлином оно што је злочин", дошло је време да можемо и морамо слободно признати да су Шешелова политичка и животна искуства описана у његовим књигама, део тако нам лепе социјалистичке стварности. Шешел је тако постао сведок свога времена и његове књиге брањено режим или не, остају да говоре о времену где је борба младог човека против корумпиране комунистичке власти означена као кршење Устава, као подривање државе. Војислав Шешел је помно водио белешке, чувао их, бележио састанке комунистичке партије, анализирао ситуацију и расправљао о ономе што је видео, чуо, а није му се допало.

А, није му се, како су дани пролазили, допадало у Босни више ништа. Намерно није хтео да буде опрезан јер је веровао и борио се за слободу говора.

Намерно је речима подривао државу, и словима, терајући владајући комунистички естаблишмент БиХ да врисне од муке када су укопчали да се он бори против њих несавладивим оружјем које је кроз историју људске цивилизације доказало своју несавладиву снагу. Зато што мења облик. Умберто Еко га је у књизи "Име руже" описао као смех.

Може да буде и нешто друго, али данас познавајући Воју (онолико колико је он дозволио да га упознамо) он је најчешће користио и још увек користи баш то: СМЕХ са једне стране, стране јеретика, са друге стране стубови режима који од јачине смеха пуцају. А, јачина Војиног смеха је разорна. Знам то, много сам пута била у његовом друштву.

Плус му је смех заразан.

"На правом сте путу другови!"

Тако се Шешелу његов пут учинио бољим и оставио је иза себе бесповратно пут комунизма. Ко још може да верује у велике друмске табле са Лењиним ликом, које су биле постављене по државама источно европског блока, на којима је сам друг Лењин нацртао са питомим ликом, човечним колико је сам комунистички систем човечан и на којима је пријатељски руком поздрављао оним познатим "На правом путу, сте другови". Мислећи ваљда на пут комунизма.

Сигурно је та прича о овој табли на свим смеровима ауто пута кроз СССР на коју су наилазили путници намерници, свима већ позната. Тако је Лењина порука изгубила смисла.

Воја је то брзо схватио. Природа његовог карактера му није дала да само гласа, гласа и ћути. Није се слагао са правим путем и почео је да упозорава куда нас воде "мудре главе" државно-партијског врха. И писао је "Шта да се ради" када увидиш да је систем који си прозreo заснован на поставкама:

"1. Нема незапослених, али нико не ради.

2. Нико не ради, али сви примају плату.

3. Сви примају плату, али за њу не може ништа да се купи.

4. Нико не може ништа да купи, али сви имају све.

5. Сви имају све, али су сви незадовољни.

6. Сви су незадовољни, али сви за то гласају".

Ове духовите опаске записала сам негде осамдесетих година у свеску која ми је у то време служила као дневник, али не мојих него туђих доживљаја, мисли... Ауторово име сам заборавила да запишем, али по сећању бих рекла да је аутор глас народа. Поклапа се са мојим размишљањима. Са Војиним смислом за шалу и вером у лековитост смеха старих "манастирских списа имена руже". Смех других нам даје могућност да будемо уверени да нисмо усамљени и други деле наше мишљење. И Воја је

у својим споменарима дисидента прибегао духовитости пишући писма Хамдији Поздерцу, Станету Доланцу, члану председништва СФРЈ, Бранку Микулићу, Раифу Диздаревићу, председнику председништва Југославије, Душку Згоњанину, Републичком секретаријату за унутрашње послове Босне и Херцеговине итд.

Тако је натерао многе да кришом читајући забрањено штиво, смејући се, у ствари схвате сву озбиљност друштва какво је настајало у Југославији. Из глупости, деформација. Из заблуда тако особених ондашњег тзв. "социјалистичких" уређења.

Смехом је отрезнио многе мамурне од идеолошких комунистичких шарених лажи.

Поучна прича

Пошто су му књиге тајно штампане, издате, забрањено њихово растурање, на њих се срушила црвена киша гнева врха Партије. Мени је са ове безбедне временске раздаљине право чудо како су те Војине белешке (у суштини ја сам једне разумела као приче о Југословности, а друге неке опет као хронологију о појединим периодима живота самог аутора) изазвале толико страха. Ја сам све те књиге разумела на специфичан начин, као љубавну причу писца према земљи у којој живи.

Има две алтернативе. Једна је да књиге нису разумели. Друга је да су је сувише добро разумели. То ћете оценити ви сами.

Али, за крај ове моје приче навела бих један догађај на тему забрана књига, из нама блиског некадашњег СССР.

Роман Бориса Пастернака "Доктор Живаго" осудили су спонтано (а, како би другачије) милиони радника Совјетског Савеза, као страшно штетну књигу. И оно што застрашује нико је од њих није прочитао, а "јавност је била узнемирена". Ова књига није ни била штампана у СССР.

Да страшно је, али људска морална беда изгледа нема фиксирано дно. Јер, тамањ сам помислила како је то страшно, повлачила паралеле са сличним догађајима у мом животном окружењу (осуде позоришне представе Српског народног позоришта "Голубњача" од стране радника фабричких и других партијских колектива и сл.) када сам чула крај приче о "Доктору Живаго".

Неко време пред смрт Хрушчова, страни новинари су га нашли на некаквом сеоском имању, и питали су га да ли је читао роман "Доктор Живаго", када га је онако оштро осудио.

Смењен, у изгнанству, без моћи коју носи власт комунистичког диктатора са собом, одговорио је кратко "Не нисам".

Поучна прича, зар не?

Маја Гојковић

ЗВИЈЕЗДА ВОДИЉА ВЕЛИКЕ СРБИЈЕ

Када је Велика Србија циљ, није чудно што млади научник удобност универзитетске фотеље хладнокрвно мијења за затворску ћелију.

Кад се у живот крене отвореног срца природно је да се може прећи пут од убјеђеног комунисте до убјеђеног националисте.

Шта се може кад се радикали сложе.

Шта се добије кад се помијеша зелено и плаво? Плаво иде у егзодус.

Нема искренијег борца за идеју од онога ко својим животом потврђује принципе за које се залаже. Може ли опозиционар добити веће признање за свој бунт против ненародног режима него да га представници тог режима хапсе на правди Бога. Постаје ли се уопште у пуној мјери свјестан слободе, док је човек не изгуби. Отвара ли се прави свијет слободе оног тренутка када се за праведником залупе затворске решетке а Сунце добије облик прозорског квадрата на мемљивом тамничком зиду.

Чини се да све те дилеме разрешава животна прича лидера Српске радикалне странке доктора Војислава Шешеља. Хваљен и оспораван, овај Србин и интелектуалац прошао је пут који је, ваљда, предодређен правим Србима и интелектуалцима који су имали несрећу да живе у времену боготрзача и сроботрзача. У времену када је један човек стављан изнад Бога а његов најужи круг полтрона имао моћ апостола гријеха, лажи и заблуда.

На том путу, понекад лагано, чешће спектакуларно грађен је лик политичара који никога не оставља равнодушним. У неколико скица, даћу вичнијима перу могућност да направе портрет др Војислава Шешеља, и можда индискретно откријем неке детаље који ће га приближити онима који имају погрешну представу о њему.

Медаља

За дјелатност младог универзитетског професора права из Сарајева др Војислава Шешеља најшира политичка јавност је дознала 1984. године. Чудним путем је истина пробијала тврде баријере како би се сазнало да један човек робија у комунистичком казамату јер се усудио оно што многим храбрима ни у најлуђим сновима није падало на памет. супротставио се режиму, и то у средини гдје је још интензивно мирисала љубичица плава коју су тако брижно његовали сви на-

роди и народности. Као кербери, по Сарајеву су се распоредили разни поздерици, чувајући успомену на вољеног председника који им је дао оно што нигдје у свијету ни један муслиман није добио – нацију по основу вјерске припадности. Толико су му били захвални да су озбиљно предлагали да се Броз прогласи посмртним, вјечним председником, а они, његови сљедбеници да буду само извршиоци његовог комунистичког тестамена.

У име успомене на вољеног вођу, нијесу давали да трун падне на његово име и дјело. Посебно дјело, које је за сваког часног Србина било недјело.

У сваком случају, др Војислав Шешељ, ношен својим немирним духом, удобност универзитетске фотеље, замијенио је затворском ћелијом. На монтираном политичком процесу, "у име народа", др Шешељ је добио казну од осам година. Врховни суд је смањио казну на четири, а Савезни је преиначио на годину и девет мјесеци. Био је крив јер је "намјеравао да обори власт радничке класе". Употријебио је др Шешељ своје знање да обневидјелом народу укаже на чињенице које су брижљиво од њега скриване. Давао је интервјуе, објављивао текстове, бавио се научним радом све у правцу откривања правога лица комунистичке идеологије. У докторској дисертацији "Политичка суштина милитаризма и фашизма", дао је да се наслутити истина која је у њему дуго сазријевала – комунизам и фашизам, две највеће несреће људског друштва били су само различити начини да се тирански загосподари над сопственим и туђим народима.

Његово сазнање наплаћивано је у зеничком затвору.

Затвор

Боравку у Зеници претходило је осомјесечно заточеништво у истражном затвору у Сарајеву. Оно је обиљежено штрајком глађу који је трајао невјероватних 48 дана. Послије

осмог дана гладовања, власт је "хумано", како само она зна, кренула у убјеђивање Шешеља да почне да узима храну. Пендрек је био главни аргумент. Са крвавим траговима убјеђивања по леђима и врату, наставио је штрајк глађу. Зна се да послје петнаест дана неузимања хране тешко страдају бубрези. Шешеља ни та чињеница није могла да одврати од намјере да својим протестом упозна јавност, светску и домаћу, да се у Југославији робија због мисли и ријечи. И успио је.

Политички, а посебно дисидентски кругови негодовали су због хапшења једног неистомисљеника режима. Писане су петиције, али узалуд. Др Војислав Шешељ је само зарадио мјесец и по самице. Без могућности да пише, чита, разговара. У собици са једним креветом, столом, столицом и клозетом, челичио је свој борбени дух утањајући у мисли. Од мучионице је направио мислионицу. Двадесетог дана затвора родио му се син. Ни то није био довољно јак разлог да др Шешељ напише молбу за помиловање. Напротив, забранио је и породици да тако нешто учини. На наговјештај да би молбу могла да напише мајка или супруга, он је из тамнице поручио: "Урадите ли то, живи нећу да изађем из затвора". И послушале су га.

Док је бројао затворске дане, често су му нудили да потпише којекакве папире. Режиму је било стало да се одрекне свог мишљења, или бар једног дијела. Требао им је папир којим би махали пред демократским свијетом – ухапшеник је признао заблуду. Али нијесу успјели. Истрајност младог доктора наука, комунисте су, по свом опробаном рецепту знали да награде. Доктор Војислав Шешељ је у самици провео шест и по мјесеци. Прецизније, од своје затворске казне само је три и по мјесеца провео са осталим затвореницима.

Видећи да га самица и батине не могу преваспитати, а можда и због притисака који су стизали из Југосла-

вије и свијета, затвореник је добио задужење да ради у затворској библиотеци. Неко од хроничара је забиљежио да је за та три и по мјесеца затвора прочитао 92 књиге.

Са данашње временске дистанце, тешко је замислити проницљивост толиког домета, па макар се радило и о интелектуалцу вансеријског домета. У тишини комунистичког брлога, каква је тада била Југославија, требало је заиста много храбрости па повјеровати да ће нечија досљедност, која се граничила са тврдоглавошћу, било шта да промијени. Сједити у тамници, у самици, до смрти гладовати без неких видљивих ефеката, граничило се са лудошћу. Гледано, бар, из перспективе тог времена. Шта може појединац, па чак и група истинољубивих бораца који су кренули у потрагу за неким бољим и праведнијим друштвом у коме ће њихов народ на миру да лијечи ране које су му неправедно нанијете.

У тој бици са комунистима, др Шешел је победио и себе. Слабости од којих су људи углавном саткани, могао је на миру да сагледа. Иако није никакав фанатик у вјери, др Шешел је реаговао по генетским записима који су остали у правим Србима, православецима. Треба побједити сопствену немоћ како би се могла савладати снага непријатеља. А побједити себе немогуће је без жртве. Умјесто постом, Шешел је кроз своје прво тамновање прочистио себе и наслутио домете до којих је спреман да стреми. Можда је у

зеничкој тамници васкрсла Велика Србија као велики идеал за који се вриједи жртвовати.

Излазећи из свог првог тамновања, уз искуство непроцењиве вриједности, Војислав Шешел је изнио и три затворске плате. Због принципа, наравно.

Затвор – опет и опет...

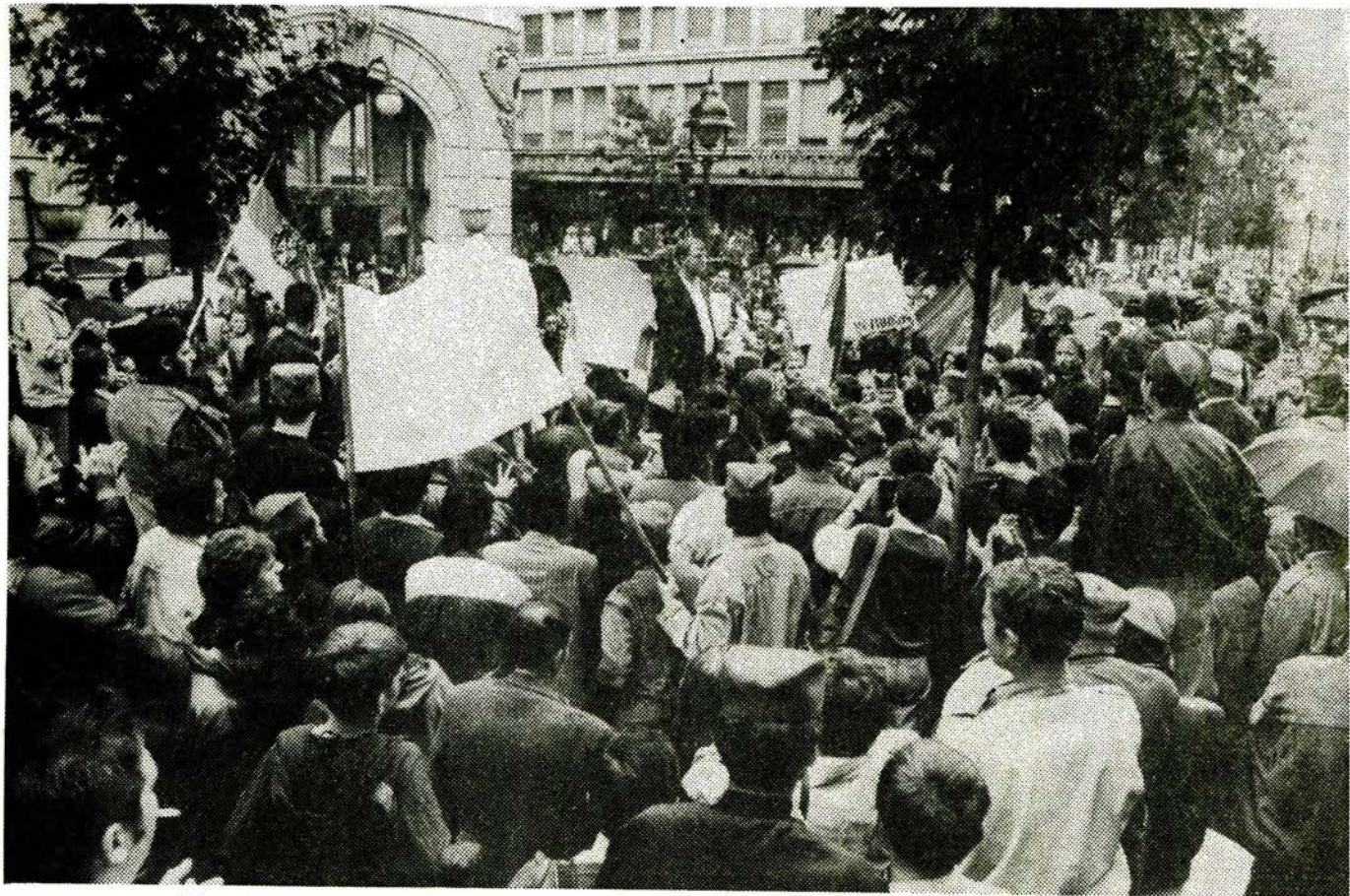
Свој пут кроз политичку цунглу др Војислав Шешел крчио је честим боравцима у затворима. Власт му никада ништа на душу није ставила осим слободне мисли и слободног говора. Постао је ноћна мора за полицију, гдје би се год појављивао. Између наређења која добијају од претпостављених и осјећаја за правду, људи у плавом никада нијесу имали избора. Било је ту борака од једне ноћи па до неколико мјесеци.

Тако је Шешел тамновао петнаест дана јер је скупљао добровољце за Книи. Тек што се вратио из Палинске Скеле, и одморио се три дана, враћен је на издржавање казне 25 дана затвора јер је покушао да се прикључи демонстрацијама у Београду које је организовао Мирко Јовић а са којих је новопазовачки хохштаплер побјегао. Дакле, опет у затвор. Из затвора кратак излет. У републичку скупштину да потпише пристанак за кандидатуру за мјесто предсједника Републике, и то као лидер Српског четничког покрета. Вјероватно се у то вријеме Броз нервозно превртао у својој кући цвијећа, иако се

Шешел већ врло конкретно залагао да му се вјечни мир обезбиједи на неком прикладнијем, и за Србе мање увредљивом мјесту.

Како ваљда доликује само нашој земљи чуда, промоција предсједничког кандидата почела је у затвору. Новинари Студија Б, Радија Б 92 посјетили су га у затвору, уз дозволу Министарства правде. Наравно, то није био одраз племенитости поменутог министарства, већ законска обавеза да се свим кандидатима обезбиједи једнак третман у предизборној кампањи. Увиђајући колику штету праве затварањем предсједничког кандидата коме популарност расте из сата у сат, на половини одржане казне, затворске власти убеђују четничког вођу да уложи молбу за помиловање. Било је и за очекивати да ни овог пута др Шешел неће молити за милост. Тако је затворска управа по налогу "оних одозго", затражила да се Шешел пусти из затвора "јер се добро владао". Успут, када би се други затвореници тако владали, могли би слободно да распусте затворе. Одбијао је рад у затвору, а затворске дане је прекраћивао подбуњивањем затвореника и прављењем спрдацине на рачун затворских власти.

Тек, Шешел је пуштен 22 дана раније, уз громко противљење ухапшеника: "Иду напоље, имам још да одлужим". Али не. Наша власт зна шта ради. Кад хапси, чини то незаконито. Зашто би по закону пуштала из затвора? Не, нека и то буде незаконито.

Почетак вишестраначја – војвода Шешел говори својим присталицама испред "Руског цара"

Да не би изблијиделе затворске успомене, а и да би бар мало ућутао, комунисти се труде да је што чеће у униформи. Затворској, разумије се. Тако је крајем 94. и почетком 95. године председник најјаче опозиционе партије у земљи робијао три мјесеца јер је стао у одбрану свог страначког колеге у Скупштини Југославије и на још мјесец дана јер је одгурнуо сто и "имао намјеру" да нападне Радомана Божовића, председника Вијећа грађана Савезне скупштине. Успут, у јавности су се протурале приче да ће се активирати бројне оптужбе на рачун радикалског вође, како би му се затворске казне низале у недоглед. Нијесу учинили то, али јесу нешто друго.

Бојећи се Шешелјевог утицаја и савим извјесног бијеса преточеног у извођење народа на улице, један у низу потеза којима је комунистичка власт припремала издају српских земаља била је и ново хапшење др Војислава Шешелја. Као и обично, кривица је била инсценирана. Напад на полицајца био је наивно испланиран и није никога убиједио у кривицу радикала који су у Гњилану два мјесеца смјештени иза решетака. Уосталом, Милошевић није много ни водио рачуна хоће ли јавност убијетити у кривицу заточеника. Било је битно уклонити Војислава Шешелја, четничког војводу и његове сараднике, док се буде одиграла издаја, највећа у историји српског народа.

Када је изашао из затвора, др Војислав Шешелј није више затекао Републику Српску Крајину, Република Српска била је у самртном ропцу јер су јој витални дјелови били откинута и као дар послати поглавнику Туђману. Послије тога, Милошевићу је остала нада да ће га Запад пустити још мало да влада својим ојаћеним народом.

Комуниста

Не може се баш рећи да је др Шешелј од малих ногу био антикомуниста, и да је као дјечарац у кратким панталонама "судбински" осјећао пошаст комунизма. Напротив. Има и он своју комунистичку каријеру. Додуше кратку и по мало неславну, али ипак – каријеру.

Прве политичке кораке направио је као ђак другог разреда гимназије. Популарност међу вршњацима стекао је када се осмелио да осуди муслиманску кампању приликом припрема за попис становништва. У трећем разреду постао је председник Заједнице ученика школе а на матури председник Школског комитета омладине. Каква је то само одскочна даска била за живот који је предстојао. За свакога, осим бунтовног Шешелја.

Као и сви из тих генерација, у школи је добио класично титоистичко образовање засновано на голим лажима када је у питању и историја и животна стварност. Дух радних акција, маршеви путевима револуције, свакодневни рад на идеолошким основама испирали су младој генерацији мозак до те мјере да се више нико није озбиљ-

Др Војислав Шешелј у Крагујевцу на Конгресу уједињења, 23. фебруара 1991.

но питао зашто нема још неке партије, шта се ради у иностранству, како тај трули капитализам опстаје... Родитељи нијесу смјели да подигну глас истине. Сјећања на јама, на послератне ноћи у којима су нестајали они слободоумници, на Голи Оток, били су исувише јака опомена. Својим ћутањем, штитили су своју дјецу. А она су клицала својим душманима...

Они, који су били поштенији, који су били одважни да одбране своје убеђење врло брзо су ударали у зид. Ломови су били неизбјежни.

Прва "другарска критика" услједила је већ на матури када се на радној акцији супротставио бригадиру – професорки која је својим статусом ван акцијашког круга хтјела да се наметне младом команданту бригаде – Војиславу Шешелју. Тада је први пут осјетио горак укус намештених кафкијанских процеса, тако својствених том времену. Ипак, и даље је остао убјеђени комуниста. Још у гимназији је прочитао комунистичку Библију – Капитал. Био је то заиста сан који треба доживјети у стварности. Међутим, стварност која га је окруживала могла је да личи само на ружан сан. У Сарајеву се на сваком кораку осјећало бујање муслиманског фундаментализма, а све друго се урушавало. Истина, у почетку млади Шешелј није знао прецизно да дефинише шта шкрипи у свијету сатканом од илузија комунистичких теоретичара. Да ли је то само мала девијација друштва коју треба исправљати.

Недоумица је трајала само док се озбиљно, као млади професор и научник није удубио у суштину проблема, док није почео да одговара на питања која су се наметала упоређујући нас са свијетом који нас је окруживао. Било је очигледно да је лаж била садржај живота читаве генерације. У то вријеме, најмлађи доцент и професор на катедри међународних односа Универзитета у Сарајеву, након низа апологетских текстова обрушава се на име и

дјело Јосипа Броза. Тито је већ био мртав, сузе су још увијек квасиле лице његових сљедбеника а умјесто "добар дан" извикивало се као заклетва "И послије Тита – Тито".

Ко се то усудио да дира у светињу, у икону, у завјет? Неки луди професор... Зашто уопште постоје поздерци и микулићи ако ће тако нешто да дозволе. За професора је или затвор или лудница. Боље затвор.

Слиједи испитивања, праћење, прислушкивање... Живот професора, некада најбољег студента права, најмлађег доктора наука претворен је у пакао. Мислећи да му задају коначан ударац који ће га морално и интелектуално уништити, Шешелја тјерају из Партије. Тиме је и посљедња илузија срушена.

Националиста

Ко би год казао да је др Војислав Шешелј још као трогодишњи дјечак гребao своје вршњаке у наступу националистичке мржње показаће елементарно непознавање личности садашњег председника Српске радикалне странке. Напротив, будући председник радикала и водећи националиста у свеколиком српству обожавао је да се игра са свима који су се нашли у његовом окружењу. Муслимана је било највише. Не улазећи у историјске аспекте националног и вјерског изјашњавања њихових родитеља, Војислав је своје дјетињство мирно трошио у игри каубоја и индијанаца, лопова и жандарма.

Различитости је постао свјестан тек касније, у школи и на факултету. Тамо су сви кроз компликоване теоретске конструкције налазили начина да се боре за своју нацију, била стварна или измишљена. Било је то вријеме када је национално било интезивније боје него идеолошко. Тада је Сарајево дефинитивно позеленило, а више од триста хиљада Срба напустило је "тамни вилајет". Зелено је било пожељно, а пла-

во се брисало, гдје је то год било могуће. Пресудни допринос томе су дали управо Срби. Војислав Шешељ на то није хтио да пристане.

Није имао право да пристане да не буде Србин. И његова породица је дала свој несрећни допринос злогласним херцеговачким јамама. Очев стриц је у једној таквој завршио и његова невино проливена крв вапила је из јаме безданице да не буде узалудна, да се бар не заборави. Тај глас је војвода вјероватно у подсвјести чуо, тај глас је подсећао на несрећу која се десила и која се приљезно, деценијама опет Србима припрема. Ваљда због тога никада међу пријатељима није имао ни једног Хрвата. Каже, увијек су потуљени, никада им се не зна шта мисле. Уствари, зна се, Србима никада не могу да мисле добро. Посебно не могу добро никада да учине. Као последица таквих особина, запалили су кућу Шешеља у завичају – Поповом пољу и овог посљедњег рата.

Старо породично огњиште није могао да сачува ни догађај који се кратко прије тога одиграо. Српским борцима је Шешељев стриц гарантовао да су неке комшије Хрвати били лојални, да нијесу усташе. Када су усташе освојиле село, прво што су комшије Хрвати урадили, спалили су кућу својих спасилаца.

Звук гусала из младости, приче старијих, епске јуначке пјесме, нијесу бледјеле у годинама које су слиједиле. Одувијек Србин по осјећању, остао је то до данас. Србин из Велике Србије.

Пријатељи

Једно од основних богатстава које човек стиче у свом вијеку свакако је пријатељство. У очима младих оно добија романтичарске димензије и значај, и често се чини да су пријатељства запечаћена заједничком борбом и да ће трајати до гроба. На жалост, такву илузију могу допустити себи само они који нијесу имали пријатељства у политичком свијету.

Једно од првих таквих пријатељстава зачело се између Војислава и Вука када је Шешељ давао интервју будућем куму за "Омладинске новине". Иако је и тада било знакова да је Вук промјенљиве длаке али увијек исте ћуди, Шешељ га је задржао за пријатеља. Нове пријатеље је стекао и у Београду међу тамошњим и тадашњим дисидентима. Чинило се да његова борба добија пун смисао када се интелектуална елита Београда за њега залаже. Све у свему, српски интелектуалци нашли су начина како да узбуркају јавност и кажу свијету како се врше прогони противника режима. Београд је био први који је кренуо у поткопавање комунистичког режима. То је овај Београд који данас носи жиг срамоте, издаје и тоталитаризма – једини у Европи.

Прву горку пилулу изневјереног пријатељства Шешељ је попио управо у најтежим тренуцима свог живота. На суђењу, приликом одласка на издржавање казне, ниоткуда пријатеља. Ни једна ријеч подршке, ни један поглед охрабрења. У затвору пише писмо

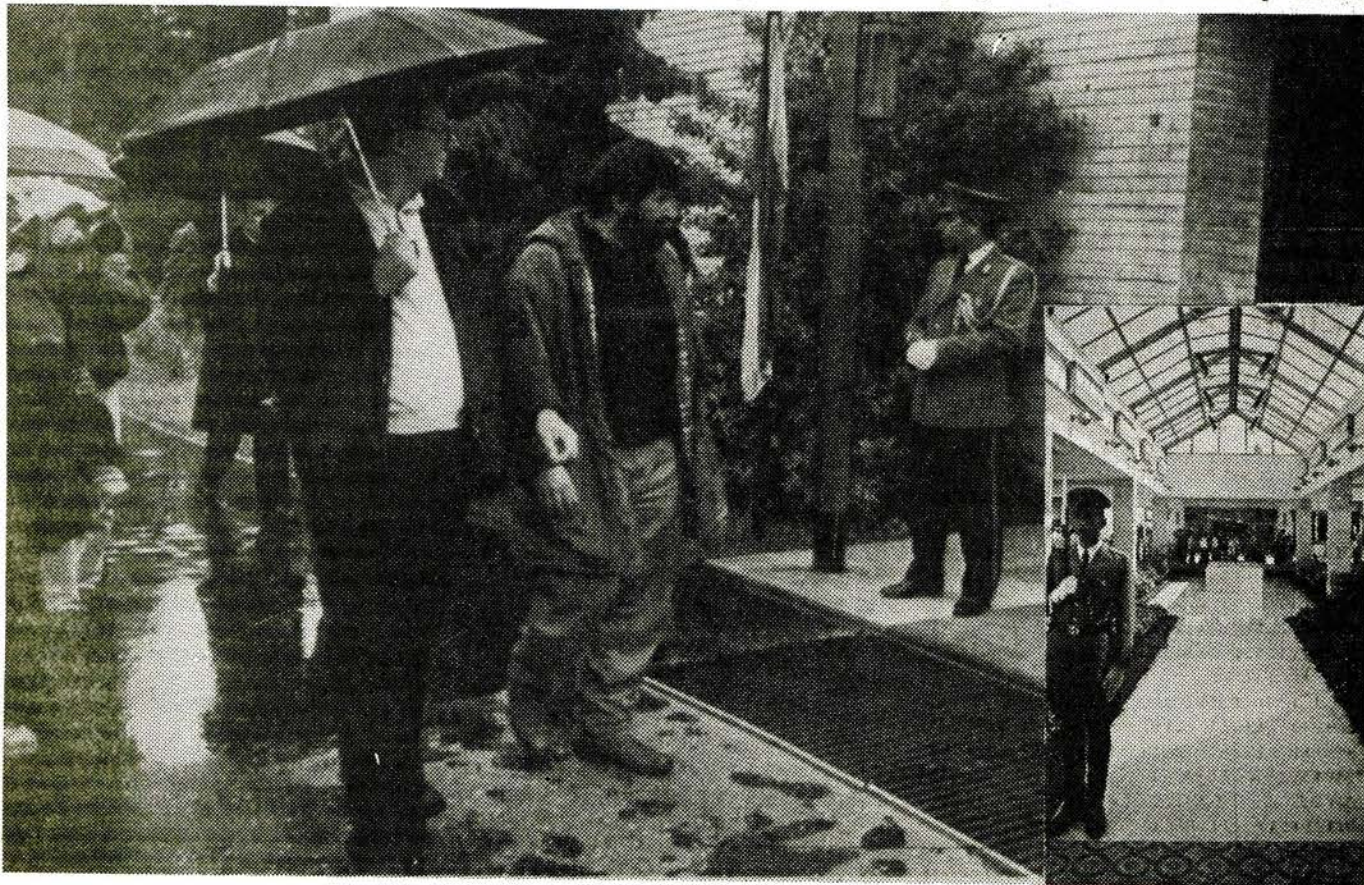
Вуку Драшковићу да се не излаже опасности, да не долази. Вук, наравно, није дошао, а Шешељ је тек касније схватио да овај није ни имао намјеру да дође.

Таквих пријатеља је пун живот свих људи који имају високе домете. Као кула од карата се рушила илузија о пријатељствима. Ти значајни људи који су се представљали пријатељима, пуштали су младог научника да након изласка из затвора, у Београду, издржава мајку и сина од продаје књига. Кажу, ујутро би торбу напунио својим књигама које су комунисти упорно забрањивали, увече би се вратио са празном торбом и са нешто новца за најнижније. Посла за доктора правних наука у Београду није било. Само ако се зове др Војислав Шешељ.

Ни такав материјални положај није га "уразумио". Са мирноћом праведника лишавао се "пријатељстава" у чије се лоше квалитете увјерио. Ипак, није губио наду у људску доброту и човјечност. Долазила су нова пријатељства која су га учврстила у увјерењу да пријатељство заиста постоји.

Четник

Од самог појављивања на политичкој сцени, др Војислав Шешељ је рушио табуе. Док се умртвљено ухо јавности, наглуво од петодеценијске успаванке није навикло на громогласну истину из устију четничког војводе, требало је да прође времена. Вјероватно будуће генерације које буду одрастале у духу демократије, неће успјети да схвате значај похода

Четнички "комуналци" – екипа за рушење такозване "Куће цвеча"

Ваљево 1990. – полиција је прекинула суђење Јосипу Броз

Шешеља са својим четницима на манастир Прохор Пчински кога су македонски комунисти закирили својим идеолошким знамењем.

Ваљда неће бити српског националисте који ће помислити да је вандалски чин глогов колац намјењен највећем српском душманину. Био је то само израз жеље и потајних снова многих Београђана. Жеље да се сведочанство српске срамоте избаци из престолнице, да се врати тамо одакле је и дошло.

Својим потезима, у маниру великог мага политичког маркетинга, Шешељ је умно да скрене пажњу јавности на дио српског народа који није заборавио ко је, шта је и чему стреми. Војислав Шешељ је обновио и васкрсао часно четничко име које су комунисти својом окрутном пропагандом укаљали. Када се то граничило са лудошћу, са невјероватним, организовао је одржавање парастоса Дражи Михаиловићу.

Саблажњавао је лицемјерни свијет Запада својим шаљивим опаскама да ће четници да кољу зарђалим кашикама, да ће Срби слати ракете западним метрополама као одговор на претње упућиване Србима. Знао је да исуче пиштољ пролазећи кроз масу окупљених хулигана. Шта још није четнички војвода радио...

Дуго ће се памтити његова шетња кроз Плав и Улцињ, типична шиптарска мјеста у којима кипти мржња против Срба. Пред њиме су се најокорелији србомрси склањали, да битек данима послје догађаја упућивали претње. Једна је остварена. Приликом посјете Подгорици бачена је бомба на радикалског вођу. На срећу др Шешељ је само лакше рањен, као и 62-оје окупљених поред којих је пала бомба. Експлодирала је испод паркираног аута, а радикали су том приликом до неслушених граница повећали популарност. Захваљујући чињеници да др Шешељ није позвао на освету, стекао је симпатије и оних који га до тада нијесу превише вољели. Момир Булатовић је дуго потом причао да је захвалан Шешељу што је сачувао мир у Црној Гори и да га цијени јер је одржао обећање.

Али, комуниста као комуниста, прича тако само док му истина не смета. Само коју годину касније на спектакуларан начин, по директном налогу тог истог Булатовића, буквално је изнешен из Црне Горе. Те ноћи, командант специјалних јединица МУП-а Црне Горе имао је прилику да се лично увјери у храброст четничког војводе. То је и јавно причао...

Харизма

На митинзима др Шешељу скандирају "Војо војводе". И војвода пролази кроз масу, рукује се са људима, одговара на поздраве. Великом диктатору Слободану Милошевићу народ од милоште кличе "Слобо пиздо – Крајину си изд'о". Која разлика! Док Војислав Шешељ слободно корача улицама Београда, и док га са поштовањем поздрављају и пријатељи и непријатељи, лединишког дахију возе у блиндираним колима и успављују по многобројним бункерима. Чувају га изгледа од народне љубави.

Очигледно је да народ вјерује др Војиславу Шешељу. Почео је свој скупштински ангажман као једини представник своје странке да би већ на следећим изборима добио 74 мандата. Народ му вјерује јер говори народним језиком, боље га народне ране и већи бригу о народним мукама. Није он пуки популиста. Није то галамџија који не умије да објасни зашто хоће "то", и то одмах. Образовање, интелигенцију и могућност да у дијалогу муњевито реагује признају му и најокорелији политички опоненти.

Уколико се буде прочуло да Радоман Божовић фарба косу биће јасно да је прерано осигуровао управо од Војислава Шешеља. Тај СПС теријер узалудно је покушавао да стане на пут разорној критици челника српских радикала.

Таман колико је закаснио да у висини достигне др Шешелја, толико је и интелектуално од њега нижи. Тај очит недостатак покушавао је да исправи користећи се влашћу. Покушавао је да га прекида у излагању, да вријеђа, да не даје ријеч. Резултат који је постигао није могао да га учини срећнијим. Остао је без микрофона, добио чашу воде по себи, а народ га гледа као оличјење срамотне власти која хапси патриоте, а лопове његовог калибра држи на слободи.

Насупрот њему, др Војислав Шешел брине народне невоље. Куд су паре које је Дафина покупила, како се краде у војсци, зашто се дешава издаја, како сузбити инфлацију, гдје су паре из буџета... Народни трибун је упркос својој голготи то и остајао. То је вјероватно тајна његове популарности. Личну харизму коју је унио у Српску радикалну странку знао је да искористи. Након шест година постојања Српска радикална странка је најјача опозициона снага на нивоу свих српских земаља. Ми, његови сарадници морамо, хтјели или не, да признамо да се то десило највише, ипак, захваљујући њему.

Човјек

Многи др Војислава Шешелја доживљавају као грубијана, неспособног за неко лијепо осјећање. То мисле они који нијесу имали прилику да се са њим ближе упознају. Његови сарадници знају да је потпуно другачији. Доктор Шешел води бригу о сваком свом човјеку. Познат је његов обичај да прво зове хидрометеоролошки завод да види какво ће вријеме да буде, када сазива састанке на којима треба да се окупе представници радикала из других крајева.

Они радикали који су били у затвору знају обичај свог вође да ни једна породица не буде препуштена сама себи. Уз новац који из Странке редовно стиже, далеко је значајнија брига коју др Шешел готово свакодневно исказује, као да је ријеч о његовој породици, интересујући се за здравље и понашање дјете, као и материјалне прилике. Зна се за овог четника да је неколико пута подметнуо леђа да би заштитио своје пријатеље. Резултат те жртве били су његови боравци иза решетака. Такво је схватање пријатељства четничког војводе.

У Црној Гори се још прелпричава како је дигао подгорички Клинички центар на ноге када је ту допремљен председник општинског одбора из Бијелог Поља Луле Кљајевић, на самој ивици смрти. Нашао је начина и времена да пронађе одговорне у болници и предочи да је ријеч о његовом пријатељу коме се мора пружити сва неопходна помоћ. Луле Кљајевић је преживио, а остало је за примјер осталим вођама како треба водити рачуна о сваком човјеку.

Да се погрешно не разумијемо, није баш све тако сјајно. Зна војвода да се разгоропади, да раздрма све око себе.

Тај гњев траје колико и љетња олуја. И све се враћа по старом. Тачније, онако како захтјева од себи блискице. Парално, то се не односи на скупштинске наступе. Никада није рекао шта ко треба да каже, како да реагује. Посланицима је остављена слобода да иступају по свом нахођењу. Та демократичност је испољена и у раду свих тијела Странке.

Што се тиче др Војислава Шешелја приватно, он је породичан човјек, отац два сина. Нашао је начина да заштити породицу од свијета, и да у свом лому нађе мирну луку за предах и прикупљање нових снага.

Ратник

Чим је рат и формално плануо, др Шешел је почео да прави спискове добровољца за одбрану Крајине. Његова активност се није на томе завршавала. Без страха је одлазио на прве линије фронта. Првих дана рата кружила је анегдота: У неко мало муслиманско мјесто вриједни трговац је на вратима радље окачио велики натпис "СТИ-ГАО ШЕШЕР". Полуписмена муслиманка прочитала "СТИгао Шешел" и надала толику дреку и панику да су на врат, на нос побјегли сви из мјеста. Око војводе Шешелја плеле су се многе приче. Он се није много трудио да их демантује, јер је имао паметнијег посла. Тешко да је нека опасна кота на свим ратиштима остала да је војвода лично није обишао. Када су се водиле битке на Херцеговачком ратишту, Момир Булатовић је положаје обилазио у оклопном транспортеру. У исто вријеме др Војислав Шешел је без панцира шетао првом линијом и бодрито борце.

Његове посјете су дуго након тога биле подстицај српским витезовима да истрају у тешким условима војевања. О томе је говорила са захвалношћу и Биљана Плавшић, потпредседник Републике Српске. Као што се зна, рат се не води само у рововима. За онај други, у политичкој арени треба ништа мање мудрости и нерава. И није била мање тешка борба са српским издајницима него са усташама и балијама. Оно што се за дан освоји, катастрофални политичари за ноћ руше, баш као некад Скадар на Бојани.

У живом је сјећању Милан Панић и његова предаја усташких зликована њиховом налогодавцу Тућману. Па Венс-Овенов план. Омча око српског врата која једнако убија и ако се прихвати и ако се не прихвати. Само, ако се не прихвати народ ће сачувати понос и достојанство, а тиме и наду да се још нешто може спасти. Зато их је Шешел подржао у њиховој одлуци. Ратовао је др Шешел са својом странком против режима, против поткупљиве опозиције и против остатка свијета. Није га уплашило што се нашао сам на политичкој вјетрометини. Након свих притисака које је морао да истрпи, након робијања, народ није рекао да је ријеч о Дон Кихоту. Био је то јунак каквог је наше вријеме захтијевало. Само је вјетрењача било превише...

Пророк

Мало ко је заборавио грмљавину др Шешелја са говорнице Савезне скупштине када је слијепцима покушавао да отвори очи. "Не чините толике уступке, задржите достојанство суверене државе". Упозорио је, тада, да ће Запад да тражи све више и више, чим је примијетио нашу попустљивост. Урадити морамо оно што нам част и историја налажу. Без освртања на пријетње моћника треба у највећој мјери помоћи да се рат брзо оконча и сачувају историјске етничке границе. Не смије се оклијевати због претње санкцијама. Колико год уступака направили, они ће нам увести санкције. Материјално и морално ће исцрпљивати народ до крајњих граница. Тада ћемо бити принуђени да потпишемо све што нам на сто буду ставили.

Говорио је Шешел као да кроз само њему знани прозор гледа будућност која се као црни облак полако надвијала над несрећном српском земљом. На жалост, само је он бринуо. Врхушка на власти је имала друге преокупације. Како што боље уновчити народну несрећу, да бар неко има шићара од светске неправде. Одустајући од националног курса, Милошевић се преобразио у обичног криминалца који је себе окружио сличним, лоповским полу-свијетом окупљеним под социјалистички кишобран. Паре су врећама преносене на Кипар, Дафина под њежним окриљем Радоја Кантића, председника Савезне владе, штићовала девизе и производила инфлацију док су медији хорски запомагали над худом судбином треће Југославије која "под теретом неправедних санкција" издише.

Некада се говорило "пси лају – каравани пролазе". Ово вријеме је било: Радикали упозоравају – танкери нафте Дунавом плутају. Опет је др Шешел са говорнице инсистирао – маните се лоповлука, спасавајте земљу. Остаћемо без своје територије. Склањајте Милошевића и Мирјану Марковић. Социјалисти и комунисти за још неку мрвину власти продаће све што им буду тражили. А већ траже Косово, Метохију, Војводину, Рас.

Није ли Дејтон и Париз потврда тога. Први пут у историји Сарајево, Крајина и многа друга мјеста остали су без Срба. Није се десило ништа ново. Све то је др Шешел јавно прозивао и предвиђао. Зато су му као честу адресу и одредили Бачванску улицу – Централни затвор. Код комуниста ту станују родољуби. И истина. А иначе, мир нема алтернативу. Посебно ако је алтернатива у затвору.

Дјечак

Када се у кући Николе Шешелја 11. октобра 1954. године у Сарајеву родио син, ни по чему се није могло наслутити да ће једног дана жарити политичком сценом Југославије. Родитељи Никола и Даница, скромног образовања и још скромнијег имовног стања у свом Војиславу нијесу препознали ни

Београд, 13. мај 1991. – митинг испред Савезне скупштине против институрације Месића за председника Председништва бивше СФРЈ

четничког вођу ни професора факултета, ни вођу радикала. Живјели су у увјерењу да су живот даровали сасвим просјечном дјечаку, коме је срећом, књига ишла од руке.

Не слутећи до које мјере ће се то урезати у дјечју душу, пред њим су испод гласа препричавана болна искуства претходног рата. За радознале дјечје уши није остала тајна како су усташе клале, бацале у јаму његове најближе. До старе жељезничке станице гдје је проводио своје дјетињство, сезали су коријени зачети у љутом херцеговачком кршу одакле и потичу Шешелји. И никада се није њих одрекао. У скромном станчићу уз свог оца жељезничара, научио је вриједност скромности, трпеливости, рада. У том свијету све је имало свој ред и редослед који се морао проћи. Ништа у том животу није било нагло, ништа се преко ноћи није дешавало. Оскудица је била дио живота и није схватана као зло коб. Једноставно, то је био начин живота. Драгоцјено искуство, показало се касније. Чак га ни оскудица није поколебала да ради на остварењу свог циља.

Циљ

Може ли се уопште бити радикал а као највећи задатак пред собом немати остварење Велике Србије. Сан који је остварио цар Душан и нико више по-

слије њега. Додуше, Велика Србија виђена оком радикала је много другачија од оне Душанове. То што је данас немамо, само је несрећна последица комунистичке власти која је пропустила да искористи историјску шансу коју Бог сваки час не ставља пред неки народ.

Бављење политиком радикала не би имало смисао ако пред собом немају повратак отетих етничких територија. Када радикали буду узели власт, поново ће српски бити Дубровник и Задар, Книн и Гламоч, а прије свега Јасеновац. Све српске територије које су данас под муслиманском и усташком окупацијом биће враћене правим власницима. О Скадру, Скопљу и Битољу ћемо размишљати касније. Много је неправди изникло из праведно проливане српске крви. Неће дати добри Бог да то буде узалуд.

Наравно, да би се све ово остварило, потребно је завршити још неколико "ситница". Највећа препрека на остварењу пројекта Велике Србије нијесу ни свијет, ни усташе, ни балије. Највећа препрека томе су КОМУНИСТИ. Комунисти који се лажно представљају, као хуманисти, као добротинитељи.

А ови простори нијесу имали већих лопова и издајника од Слободана Милошевића, Момира Булатовића, Мила

Ђукановића, Радомана Божовића. Дугачак је списак напасника који су се наврашили на народну сиротињу. Данас су Србија и Црна Гора понижене земље, у којима је народ доведен на ивицу глади, принуђен да шверцује. Хапсе сиротињу која краде хљеб, а криминалци светског гласа заузимају министарске, председничке и премијерске фотеље.

Зато ће Српска радикална странка пажљиво да сачува мјесто у затворима за Милошевића, Булатовића, Ђукановића и њихово весело друштво. Светозар Маровић ће бити задужен да им чита четничку литературу како би дошли к себи. Ваљда ће разумјети српски језик на његов начин.

Када криминалци буду у затвору, комунисти на сметлишту а радикали на власти оствариће се велики сан. Велика Србија биће демократска, богата, домаћинска, берићетна. У њој ће живјети срећни људи, Срби се више неће срамити свог имена које су им комунисти каљали више од пет деценија.

Доласком радикала на власт, биће рођена Велика Србија, биће остварен циљ председника Српске радикалне странке и свих радикала. Биће остварен српски сан.

Милинко Газдић

ЧЕКАУЋИ МАКСИМУМ

Можда је једина, заиста велика грешка Војислава Шешеља то, што он сваки публицитет, па и лош публицитет, сматра за – добар публицитет

Само на први поглед чини се лаким писање о неком о коме је за ових неколико година колико се налази пред очима, некад благонаклоне, а чешће више него неблагонаклоне, јавности – написано готово све.

Од тренутка када је '84. године из тада најјугословенскијег и (ма како то ружно звучало) најгитофилскијег од свих главних градова покојне Социјалистичке Југославије стигао први глас о томе да је због необјављених (!) рукописа, анти... (додати по жељи) садржине ухапшен и на казну затвора осуђен млади универзитетски професор Војислав Шешељ, па све до ове '96., садашњи вођа радикала не престаје да буде у центру медијске пажње. За ових дванаест година он је, такође прешао и дуг како политичко-развојни, тако и медијско-развојни пут.

И на једном и на другом путу остао је доследан себи и идеји из те осамдесетчетврте, или – да га парафразирам – није се мењао он, мењали су се други.

Начином ступања на јавну политичку сцену, није ни то лоше запамтити, дакле уз "помоћ" необјављених рукописа, Војислав Шешељ је постао и директна претеча свега оног што се неколико година касније (када је техника била усавршена) догађало са већ легендарним, иначе – недовршеним текстом Меморандума САНУ. Ако се присетимо свега што је уследило потом (унутарпартијски сукоби, Осма седница...) није далеко од памети ни помисао да је, уствари, за све што нас је касније снашло крив – Војислав Шешељ.

Дозволићу себи да прескочим период који се односи на другу половину осамдесетих. Тадашњи, више тајни него јавни, дисидентски кругови у Београду, памте Војислава Шешеља као "разбарушеног, насмејаног младог човека, који у Кнез Михајловој улици, углавном на потезу ресторан "Руски цар" (тада експрес-ресторан "Загреб") – Теразије, продаје своје, углавном забрањене, књиге. Памте га и по (више тесној, него таман) памучној мајици, на којој је, за то време готово пркосно, био одштампан натпис "Serbian crown".

А, прескачући тај период, долазимо директно до године деведесете, до првих председничких и парламентарних, вишестраначких избора у Србији. Некако је било за очекивати да Војислав Шешељ ни у тој ситуацији неће ићи нормалном и уобичајеном процедуром, али ипак нико није очекивао да ће у предизборну председничку кампању Шешељ ускочити директно из зат-

ворске хелије, у Падинској Скели. Наиме осудивши га (прекршајно) на казну затвора, што ће се касније, временом показати као уобичајен начин комуникације режима са шефом радикала, власт (она = ова) је морала да попусти "групи грађана" чији је кандидат био млади доктор на тим изборима.

Благоизволевши га пустити на кратко (60 минута) на државну телевизију, он је (режим) сигурно и не слутећи, начинио једну од највећих грешака од свих које је до сада себи дозволио. А, било их је...

Уредно почешљан и заменивши за прилику дружења са једном од дежурних ТВБГд-вештица (једном од оних које су током сваке емисије видно нервозне, ваљда из страха да им нека од колегица, грешком, не узме метлу коју су паркирале испред студија) своју памучну мајичу светло сивим оделом (боја која ће, уз светло плаву и тегет, током година постати нешто као његов заштитни знак) Војислав Шешељ је, као ниједан од кандидата, максимално искористио свој ТВ-сат.

Освојивши за те прилике, и за прилике своје релативне анонимности, готово невероватних сто и нешто хиљада гласова, Шешељ је, уствари, учинио и једну пуно важнију ствар у животу.

Схватио је моћ медија и открио у себи таленат (редак и драгоцен) да ту моћ употреби на прави начин – у своју корист.

Из тог, или нешто мало каснијег, периода а вероватно инспирисана познатим букурештанским догађајима потиче и позната анегдота о опозицији у Србији. Наиме, на питање – како би изгледала идеална опозиција, одговор гласи – Вук креће по Србији, од трга до трга и скупља народ на путу за Београд, Чавошки и Коштуница за то време пишу Устав, Ђинђић је залужен за спонзоре (читај-скупља новац), Весна Пешић је на сталној телефонској вези са Вашингтоном, а када се једном стигне и до Телевизије, пред камере иде, само и искључиво – Војислав Шешељ.

Показало се, а Шешељ је целу ствар временом само брусио и усавршавао, да он поседује ону – за микрофон и камеру неопходну брзину мисли и краткоћу реченице. Поседео је "оно нешто" што нису поседовали ни Вук Драшковић (са својом епском преопширношћу, која пролази само у књигама или на јавним градским састаја-лиштима), ни Зоран Ђинђић (са својом недовршеношћу реченица, за чије је слушање и разумевање потребна

огромна концентрација) а ни другови Војислав – Коштуница (са својом убиствено хладном монотонијом, где се ефекат слушања његових говора могао упоредити са узимањем апаурини).

Шешељ је успео да чак и лагани шпирехфелер и (не тако лагани) завичајни акценат, као и не баш увек успешну артикулацију (понекад виче и кад то није потребно) свог иначе јаког вокала – окрене у своју корист.

Постао је глас (и лик) који се памти и препознаје. Постао је и лик који се имитира, а познато је да сви имитатори, било професионални, било они који то чине забаве и друштва ради, стално истичу како не би могли да имитирају неког ко им није бар мало драг и симпатичан.

Чињеница је и то да је Шешељ у тој својој "игри са медијима", електронским колико и писаним, вероватно опуштајући се понекад и више него што је то, неписаним медијским правилима дозвољено, перетко прелазимо ону невидљиву границу која дели озбиљно од неозбиљног ("... речимо, испали се једна ракета која ће експлодирати 5 км од Кршког, то је довољно као упозорење..."), укусно од неукусног ("... а, ако се она осећа угрожено, ја јој ту не могу помоћи. Али, чујем да у Београду има пуно жиголо-клубова...") и занимљиво од незанимљивог ("Вештица из Толстојево" први пут звучи занимљиво и можда духовито, али већ после неколико узастопних понављања, првобитни ефекти се губе).

Ипак, много је више примера, а зато их и нећу наводити, у којима је лидер радикала остао запамћен као апсолутни вербални победник.

Можда се као једина (додуше, исправљива) грешка Војиславу Шешељу може спочитнути чињеница да он сваки публицитет, па и лош публицитет сматра за – добар публицитет.

Добро се снашавши и у улози "опозиционара кога председник Милошевић највише цени због његове принципијелности" и у улози "државног непријатеља број један" – "фашисте, примитивног шовинисте, ратног хушкача" и будућег главног добитника награде у виду бесплатне карте за Хаг, у једном правцу, Шешељ је успео да своје име сачува од свих врста прљавштина, толико карактеристичних за домаћу политичку сцену.

Ниједна од афера коју социјалисти по систему "ја те плунух, а ти (чик!)

пробај да се обришеш" с времена на време, по неком само њима званом тајмингу, лансирају у вези са неким од политичких им противника, није ухватила корења у "земљишту" под именом др Војислав Шешељ.

Војислав Шешељ нема приватну фирму, чак ни сасвим малу, такође ни фирмицу, регистровану на име неког од чланова уже или шире фамилије. Није шверцовао нафту. Не поседује ланац коцкарница, не поседује чак ни један једини, безазлени Јацк-пот апарат. Не тргује пшеницом или цигаретама, чак и не пуши! Ниједна од опозиционих Општина у којима су радикали учествовали у власти није прозвана у вези са разном разним финансијско-земљишно-породично страначким аферама.

Војислав Шешељ нема чак ни љубавницу, а као један од својих највећих политичких успеха, неретко, истиче то да му се жена не бави политиком и да се презива – Шешељ.

Недавно је једна колегиница написала да су, говорећи Езоповим језиком, улоге на њеној опозиционој сцени додељене вуку, медведу, лисици и зецу. Пошто је из више него видљивих разлога тешко Војислава Шешеља спаковати у кожу лисице или зеца, а вук је – Вук, јасно је која је њему улога додељена.

Понекад се понашајући управо у складу са тим, вероватно више намерно него ненамерно (уосталом, и сам често истиче да нема те ствари коју прво добро не испланира, пре него што је уради) др Шешељ је о себи у јавности, поготово међу новинарима, изградио слику "незгодног саговорника". Једно време је, а тај тренд још увек траје, било готово престижно поставити Шешељу незгодно питање. Или бар оно питање за које се веровало да је незгодно. Неки су се новинари толико уживљавали у улогу "постављача незгодних питања Шешељу" да су при том губили све, не само професионалне, већ и основне васпитне критеријуме. Не схватајући, наравно, ни једног јединог тренутка да нема лакше ствари од те.

Јер, Војислав Шешељ, као неко велико дете, ужива управо у таквим питањима и тој врсти новинара. Сви остали су досадни и не представљају довољно занимљиву играчку.

Често сам размишљала како би неке колеге (па и ја сама) прошли са таквим питањима (смишљаним посебно за ту прилику, брушеним до последњег зареза, не би ли у својим и у очима читаоца, слушаоца или гледаоца испали што оштрији, а ако може и – духовитији) да су испред себе имали неког другог, а не Војислава Шешеља, за саговорника.

Своју несумњиво огромну енергију Војислав Шешељ је доказао још почетком деведесетих, у доба опште вишестраначке невиности, дакле на самим почецима, када је и у најбуквалнијем смислу речи морао да се пробија и бори за своје прве "опозиционе микрофоне".

Поново ју је демонстрирао и средином деведесеттеће, после оштре и поприлично нагле конфронтације са владајућим режимом, када је пре свега требало издржати све нападе који су се срушили на Српску радикалну странку и, посебно, њеног председника др Војислава Шешеља.

Било је потребно доста личне и страначке храбрости да се остане доследан политици чију је срж чинила (чини и данас) брига о српским националним интересима, у свим српским државама без разлике. Трбало је издржати и готово преполовљен број освојених мандата на ванредним изборима те године, а као последицу потпуног затварања државних медија за све што носи СРС предзнак. Та блокада траје и до данас.

Ретки су, такође, они који могу да се похвале чињеницом да су у релативно кратком року, у народу направили готово невероватан скок од "црвеног војводе" до "Шекија".

Томе су доста допринела и два ханшела, којима су њихови прибојавале обично онда када више нису знале шта да раде са (тачније – против) радикалским лидером.

Међутим, све социјалистичке наеле да ће привременим склањањем председника склонити и саму Српску радикалну странку показале су се као погрешне. Наиме, од самог почетка стваралачког лидеровања, Војислав Шешељ се није задовољио само својом јаком председничком позицијом. Он је, као ниједан од осталих опозиционих лидера, "дозволио" да се унутар странке развије још неколико јаким лично-

сти. Управо захваљујући тој његовој особини странка је за време његових "службених путовања" у СПС аранжману, не само преживела, него на неки начин и ојачала. Наравно, ни прво четворомесечно (оно које је уследило после његове одлуке да као "Тарзан" не треба да бије "Читу", па је Читу само пуњуо), ни друго двомесечно (оно које је било последица испровоцираних немира током страначке шетње по Гњилану) принудно склањање из политике, није Војислава Шешеља одлучило од "ружне" навике да отворено и гласно настави да говори и социјалистима и председнику, а све чеље и његовој супрузи, шта о њима мисли.

На оптужбе да је ратни хушкач и претње да ће међу првима (много пре и Радована и Ратка) бити послат у "пет водоравно: холандски град, три слова", одговорио је да неће бити потребно да га било ко тамо шаље, јер ће у Хаг поћи сам – само ако га неко тамо и позове. Постигао је то да га тамо – све мање шаљу.

Војислав Шешељ, очигледно још увек није пружио свој политички максимум.

Питање је, наравно, и шта је његов максимум?

Апсолутно свесна тога да ћу бити крајње неоригинална, али још свеснија опасности коју у себи крије било каква врста прогнозе, пишем само ово – видећемо.

Знајући Војислава Шешеља, а уз чињеницу да је ово изборна година, некако сам сигурна да на то "видећемо" – нећемо предуго чекати.

Ксенија Јанковић

ОД ЧЕТНИКА – ПОЧЕТНИКА, ПРЕКО "ЦРВЕНОГ ЧЕТНИКА"
И НАЈОМИЉЕНИЈЕГ МИЛОШЕВИЋЕВОГ ОПОЗИЦИОНАРА,
ДО НАЈЉУЋЕГ ПРОТИВНИКА РЕЖИМА У БЕОГРАДУ
И ОСВЕДОЧЕНОГ "СКАНДАЛ МАЈСТОРА"

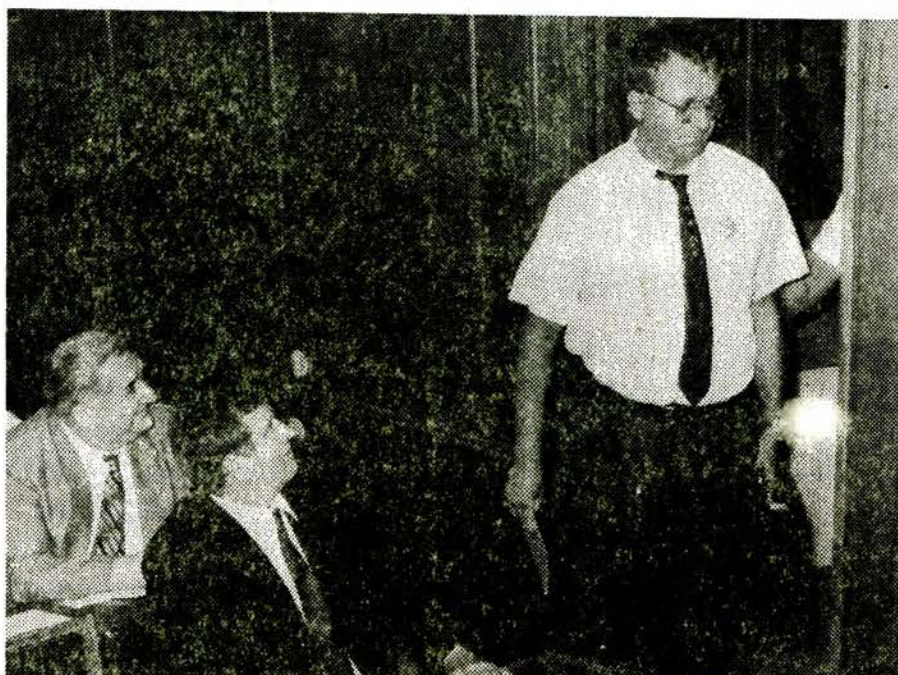
БЕЗ АНЕСТЕЗИЈЕ

Др Војислав Шешељ представља једну од најзанимљивијих појава на политичкој сцени Србије у кризи, не само због ореола идеолошке доследности, него ваљда и зато што је све што је радио, свиђало се то нама или не – радио директно и без анестезије

Војислав Шешељ је можда једна од најописиванијих политичких личности на српском политичком тлу, (ако не рачунамо председника Србије и његову готово деветогодишњу владавину) а да се ипак о њему још увек може написати толико тога. Јер, др Војислав Шешељ, лидер Српске радикалне странке, прошао је пут који је мало описати као необичан. Заправо, он је на неки начин постао парадигма обрнутог пута типичног српског опозиционара. Може се чак рећи да политичка персона овог најгласнијег али и – најгрлатијег опозиционара у новој кризној Србији, садржи у себи нешто од контроверзи којима је иначе натопљена овдашња политичка трпеза, са свим својим предјелима, главним јелима, са свим својим дезертима, мрвицама и флекама. Укључујући ту и прибор за јело, са посебним освртом на ножеве и зарђале кашике.

До пре пар година изгледало је да готово није било лакшег задатка од описивања др Шешеља и смештања његовог политичког деловања у јасни и политички конкретан идеолошки и практични фајл. Данас, међутим, та ствар тражи далеко већу суптилност, не само зато што се српска политичка сцена битно променила, него и зато што је деловање др Шешеља на јавној сцени, ратним и патриотским дилемата измршварене Србије, претрпело озбиљне промене. Чини ми се на боље.

Јер, са ореолом такорећи једног од највећих патника комунизма, после процеса у Сарајеву и затвора у Босни под режимом тврдокорних комуниста предвођених Хамдијом Поздерцем, др Војислав Шешељ се на почетку српске националне фантазије појавио у Београду као аутор бројних забрањених књига, као дисидент чија је аура више него и један други политички случај, осветљавала Босну као Тамни Вишњет југословенског комунизма. Појавио се као човек око чије се обесправљености и његове одбране већ окупљао сав демократски и дисидентски свет београдске интелектуалне чаршије. И поврх свега, беше то лик који је у, до тада скоро потпуно забрањене, воде

После убедљиве победе у Раковници, Шешељ је први пут ушао у Скупштину

идеолошког "четничтва" увео и свог кума и пријатеља, писца Вука Драшковића.

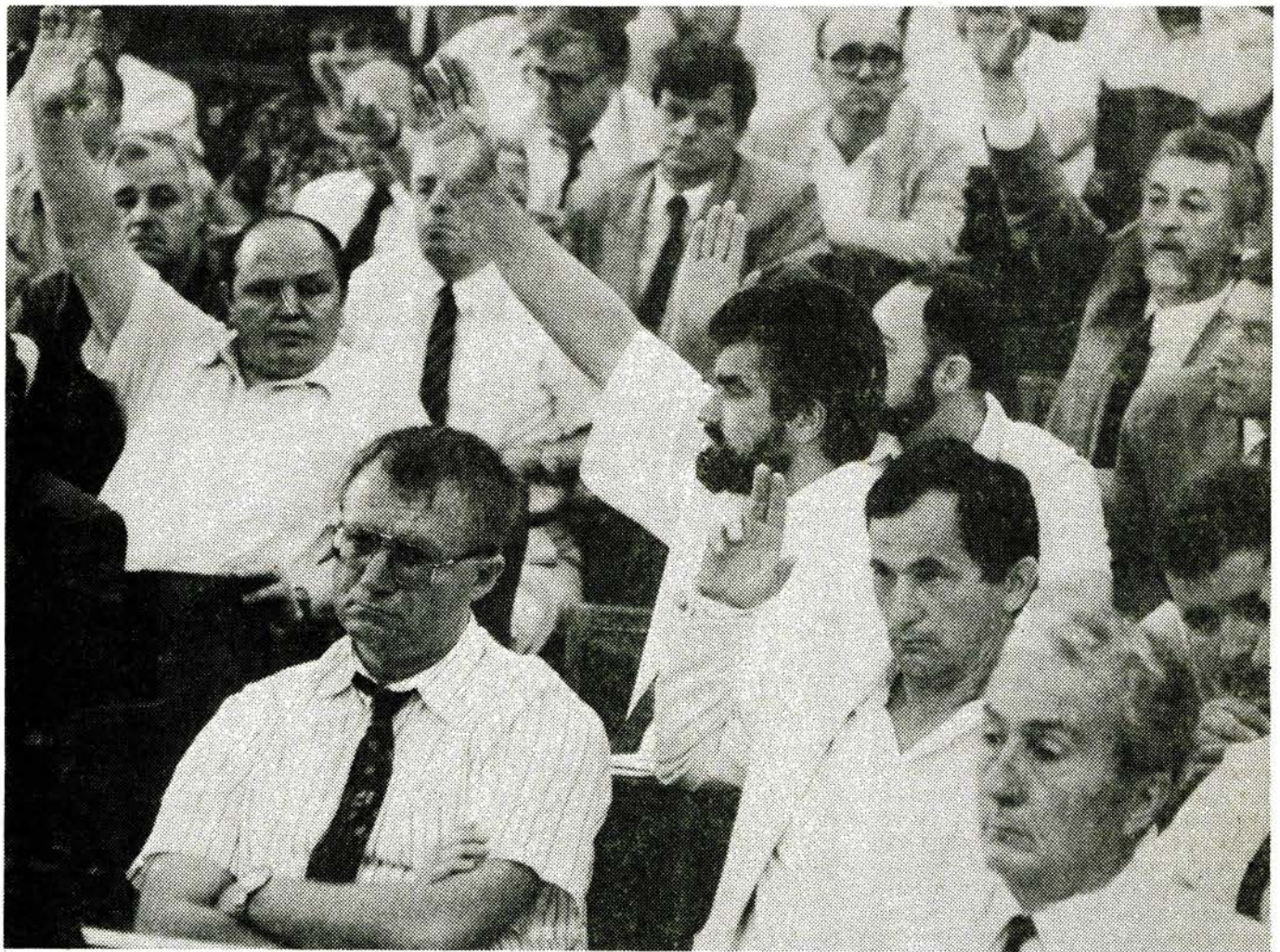
Њихово оснивање заједничке националне партије са четничким предзнаком, у комунизмом и партизанштвом оптерећеној Србији, одјекнуло је такорећи као темпирана бомба. Тим пре што је регистрација и оснивачка скупштина прве странке која је претила да иде ђоном на режим, обављена у Пазови, селу поред Београда, са сценографским, костимографским и највише иконографским инвентаријумом какав јавно није виђен у Србији од завршетка Другог светског рата. Речју, беше тамо више брада, шубара и православних крстова него што је неко могао да понесе, а дода ли се томе роман "Нож" Вука Драшковића, те завидне везе Војислава Шешеља са српском четничком емиграцијом у Америци и Аустралији, било је логично очекивати да ће се око "повратка четничству" дво-

јице некадашњих врлих комуниста какви су били ови српски кумови, дићи велика прашина.

Тим пре што је све оно што се сматрало слободоумном интелектуалном чаршијом, у потаји већ основало неупоредиво углађенију и "друштвено прихватљивију" демократску странку – странку писана, професора универзитета, новинара, дипломата, некадашњих шездесетосмаша и праксисоваца, чија се уљудност, печена у Кнез Михајловој улици и на потезу књижара Давидовић – Француска 7, грозила популистичко-руралног и опасног, те у сваком случају ретроградног "покрета брадоња из Пазове".

Озлоглашени војвода

Посматрајући са данашње дистанце, "пројекат Пазова" има неупоредиво већу политичку и симболичку тежину него што нам је то могло изгледати крајем осамдесетих година.

Сам против остатка Скупштине

Јер, правити странку са четничким предзнаком у Србији крајем осамдесетих могло је бити тумачено као храброст или као лудило, или као пробни балон српских тајних служби за тестирање расположења спрам српских званичних претензија, спрам отворених претњи сецесијом од стране Словеније и Хрватске, и нарочито после свега што се догодило на Косову (укључујући ту и фамозно слетање хеликоптера пред милион људи). Са друге стране, етаблирано четништво, па макар да је оно постојало само у симболици тих брада и тих шубара, уз Ђуређићев покушај историјске ревалоризације улоге четника и Драже Михајловића у Другом светском рату, може бити да је било употребљивано како би изгледало да се СПС налази у центру. Касније ће многи аналитичари домаћих прилика тврдити да се радило о пројектованој "опозицији" створеној у осенченим просторијама Државне безбедности или негде слично.

Ствар је погоршавала, на велика звона оглашена, истина да је највећи протектор др Шешеља и његове политичке опције у Југославији озлоглашени четнички војвода Поп Момчило Ђујић, некрунисани краљ српске четничке емиграције у Америци, и човек који је Шешеља, у јавности иронично означавао као доктора мар-

книзма, својеручно произвео у првог четничког војводу друге Југославије у распадању.

Теза о смишљеном пројектовању баш таквог отвореног и огољеног четништва, била је нарочито потенцирана после разлаза између Вука и Шешеља и посебно после Шешељевог уласка у српски парламент. Многи су чак ишли тако далеко да су прво Шешељево хапшење под Милошевићем тумачили као параван трик режима за, у ствари, медијску промоцију Шешеља и његовог, тада још увек званично нерегистрованог, Српског четничког покрета.

Ипак, др Шешељ је прве парламентарне изборе у Србији дочекао у затвору. Ни једна српска демократска опозициона странка, осим Демократске странке, није се залагала за Шешељево пуштање на слободу. И ма колико је у томе било елементарне непријатности, чињеница је да је др Шешељ већ на себе био наукао ореол непријатног и агресивног политичара, човека који је намерно и као по неком задатку покушавао да минира скупове и митинге опозиције. А, ваљда му нико није могао заборавити како је са својим људима растурио једну трибину у Дому омладине, где је најдебљи крај извукао писац Мирко Ковач: Шешељеви људи гађали су Ветона Сурица, једног од ал-

банских лидера са Косова, фотоапаратом – а погодили Ковача у главу. Био је то тек почетак јавних скандала које је др Шешељ приређивао у Београду, нарочито од тренутка када постаје нешто као маскота режима.

Иако ће за себе тврдити да је увек био у опозицији – јер никада није био на власти, мало је рећи да је једно време био миљеник председника Србије Слободана Милошевића: др Шешељ је једини политичар са локалне сцене, а вероватно и уопште, о коме се Милошевић јавно изразио веома похвално. Српска јавност била је најблаже речено, згранута отвореношћу и лакоћом са којом је иначе затворени и ригидни Милошевић, у анкети једног породичног листа какав је "Илустрована политика", похвалио четничког војводу изјавивши да му је од свих српских политичара из опозиције најсимпатичнији Шешељ, јер је најдоследнији. Та изјава била је директан ветар у леђа, потоњој неупоредиво јачој, Шешељевој парадној обести са којом је наступио како у Скупштини, тако на улици или у телевизијским емисијама.

Али успон Војислава Шешеља не само на српској политичкој сцени него и у очима социјалиста, а пре свега Милошевића, осим стратегијских одређеница које су биле у складу са тадашњим Милошевићевим курсем како

на спољашњем, тако и на унутрашњем плану, дошао је и као резултат једне до тада невиђене непоколебљивости, која се, нарочито у менама српских масовних емоција које ће доћи, понекад граничила са лудошћу.

Милошевићев миљеник

Пошто је пуштен из затвора пред сам почетак избора, без кампање, без времена да ишта на том плану уради, до тада значајан само као Вуков расколник са којим се преганга по новинама око проневерених пара из заједничке странке, Шешел се појављује у "обавезном програму" телевизијског представљања политичких странака и њихових лидера и, на запрепашћење тв аудиторацијума колико и осталих учесника у првој вишепартијској утакмици у Србији, оставља више него повољан утисак. Његово обраћање јавности било је тачна мера личног маркетинга тако зналачки направљеног, са таквим осећањем за медије, јавност, поруку и циљну групу, да је по квалитету свога програма далеко иза себе оставио много моћније, богатије и "друштвено прихватљивије" председничке кандидате, који су причали о свом пореклу, о ужој и широкој фамилији, те сновима о новој Србији са њима на челу. Шешел је, међутим, говорио прецизно, једноставно и јасно, излажући свој политички програм на начин да га разуме сваки игнорант, а притом је био један од ретких учесника тог фингираног јуриша на трон Србије, који је имао и озбиљан економски програм.

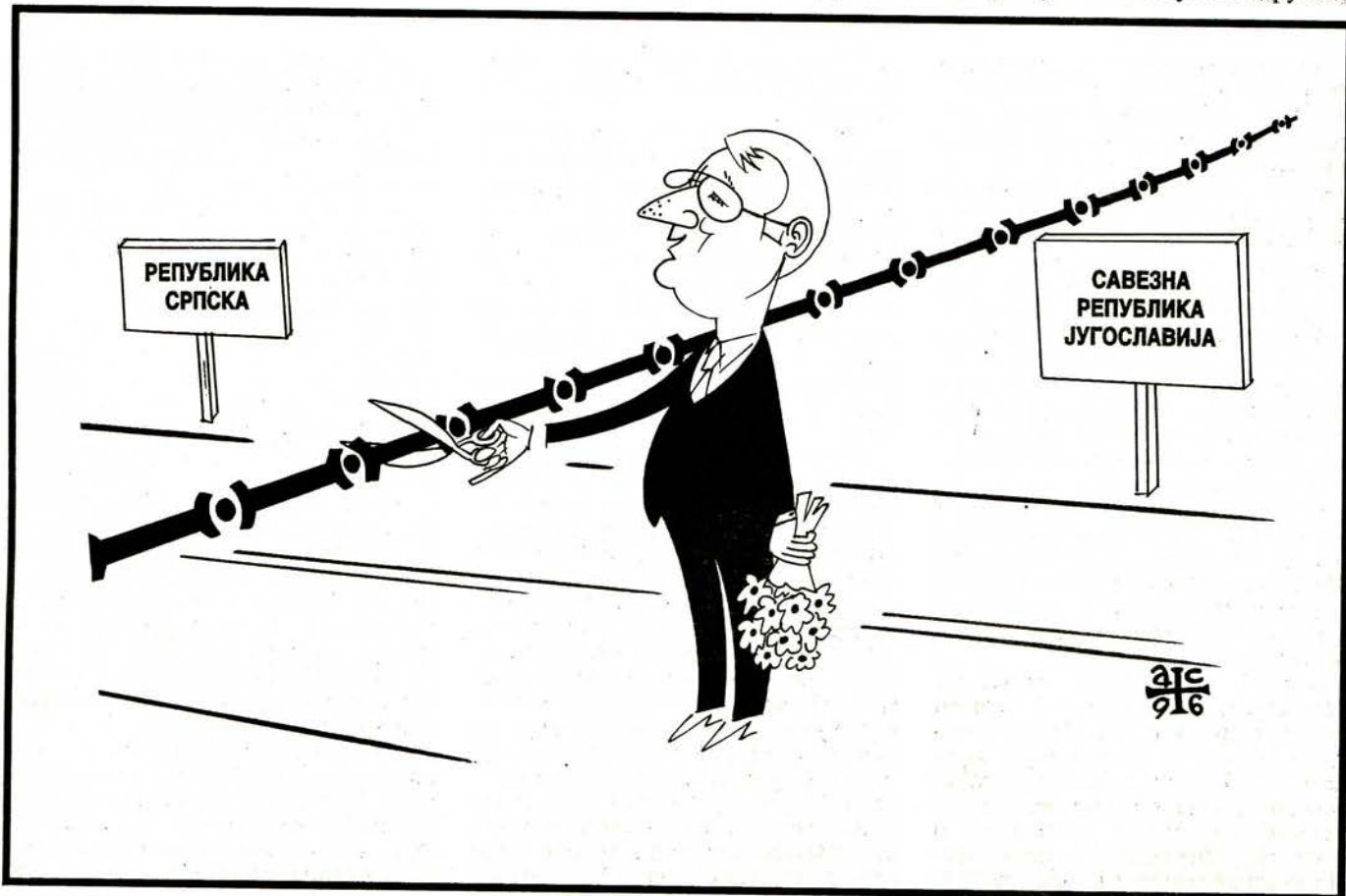
Та очигледна умешност у раду са масама, којима је давао углавном оно што су хтеле да чују, поред јасноће и једноставности његових политичких визија, поред изванредне "готово милошевићевске, обичности његовог језика и евидентног смисла за хумор, а поготово за црни хумор који ће касније доћи до нарочитог изражаја, било је оно што је Шешел тако рећи преко ноћи произвело у политичку звезду нове Србије. Дода ли се томе и детаљ да је Шешел био једини политичар који је Милошевићу честитао заслужену победу на изборима, и да је у том тренутку био једини опозициони политичар који није имао примедбе на народ, ствар постаје нешто јаснија.

Наиме, изгледа да је било природно да се у Србији појави, као политички релевантан фактор, и др Шешел. Јер, Србија почетком деведесетих, већ је била пијана од косовског заноса, од Милошевићевог култа оличеног у његовим фотографијама које су попут икона висиле свуда – укључујући и београдске таксије, ододежа и реаговања у "Политици", од једне политичке шизофреније која се цепала између комунистичке праксе и наслеђа с једне стране и незадовољства положајем Србије под Титовим режимом, са друге стране. Била је то, у исто време, и шизофренија национализма схваћеног на комунистички начин – цео тај антишиптарски корпус идеја и изјава Милошевића и његове свите из касних осамдесетих, који се брзином муње претварао у антисловеначки, у антихрватски став који су униsono промо-

висали сви државни медији – али је у исто време та каналисана, диригована еуфорија показивала знаке отвореног државног отпора према свему што би могло да има икакве везе са брадоњама из села Ба.

И док се Демократска странка обраћала културном грађанском слоју интелектуалаца, СПО рачунао на љубитеље Вукове литературе и занесењаке идејом о српским правима, УЈДИ окупљао пропале комунисте из претходне номенклатуре и југословенски одређене интелектуалце из странке Анте Марковића, а Милошевић држао српске масе у готово тоталној очараности – Шешел се у првим данима своје лидерске политичке каријере доимао као особа која до крајњих конвенцијонистерије и политички и идејни корпус Вука Драшковића, али и као човек који ће јасно и веома прецизно, у ствари, изговарати националистичке аспирације актуелног режима и Слободана Милошевића.

Као што Вук Драшковић у својој националистичкој фази није имао подршку оних до којих му је као писцу било највише стало – српске интелектуалне елите – јер је та елита била углавном комунистичка – чак и кад је била национална, као Добрица Ћосић на пример, или као екипа интелектуалаца марксистичке провенијенције блиских некадашњем ЦК Србије и Ивану Стамболићу, или праксисовачка (окупљена око Демократске странке), тако је и Шешел у тим првим данима могао да рачуна на следбенике само у најнижим слојевима друштва.

којима је његова сличност са Милошевићем, али изведена на степен више или на степен даље, како хоћете, падала као лек на дуго болну, српску рану.

Црвени четник

До да ли се томе и детаљ да је Шешел имао и нешто осветничко према опозицији – скрајнут као политички аутсајдер који своје промоције држи на хо-клици испред Руског Цара у Кнез Михајловој улици – за њега није било места поред професора универзитета обучених у Барберис мантиле и других српских "мудрих глава" који су митингачили код Коња, и држали се за руке нападајући Милошевића, сањајући о властитој телевизијској популарности, слика о његовом потоњем политичком деловању, може да буде нешто јаснија...

Није, можда, случајно што је у тим тренуцима Шешелја обавијао ореол човека који је ту доведен са два задатка – један је у сваком случају био да компромитује скупове опозиције са шансом да изазове, окружен намрштеним снагаторима, и неки инцидент. А други је био да огади, како су мудри аналитичари тада објашњавали, идеју о сјају и господству српских четника. Стигао га је, дакле, поспрдани надимак "Црвени четник" који је означавао само једну од бројних српских параноја, али и тада веома потхрањивану и популарну фикс идеју о Милошевићевој владарској умешности: да је Шешел, у ствари, пион тајне комунистичке полиције, са задатком да изгледа, и да се заједно са својом браћијом понаша, као четник из филмова највећег партизанског редитеља Титове ере – Вељка Булајића. Што горе, примитивније, простачкије и агресивније – како би идеал комунистичких праведника сијао још лепше.

Није можда данас згорег, присетити се како је баш у то време, на врло конспиративан и у најмању руку волшебан начин, оснивана чудесна генералска странка "Савез комуниста – покрет за Југославију", за коју је Јосип Врховец, човек од великог поверења и сарадник из последњих дана Титове владавине, путујући неким послом у Београд, изјавио да се ради о "врло чудној ствари коју он уопште не разуме". Да подсетимо, Туђман је већ био на власти у Хрватској.

Како било да било, чињеница је да је Милошевић, после Шешелјевог изласка из затвора проценио да му треба мало дунути у леђа, тим више што је Шешел био једини из тадашње српске опозиције који га није нападао, и који је врло отворено доводио тако рећи до екстрема, Милошевићеве националистичке, па чак и ратничке аспирације. Тако се, ваљда, и догодило да је на поновљеним изборима у Раковици радничком предграђу Београда, уз – како су опозициони медији упозоравали – више него отворену подршку СПС-а, Шешел победио "друштвено неупоредиво прихватљивијег", кандидата Де-

мократске странке, угледног српског писца Борислава Пекића, добио посланичко место и ушао у српски парламент.

Од тог тренутка, рекло би се, почиње отворено нова ера Србије. Ту еру, обележили су недвосмислени ратни таламбаси Социјалистичке партије Србије и њихових гласоговорника у републичком и савезном парламенту, обележили су њихови медији са доминантном улогом државне телевизије и отвореном ратнохушкачком пропагандом, али обележила је и појава Војислава Шешелја. Свој улазак у парламент чијим су заседањима били обезбеђени директни телевизијски преноси, Шешел је схватио као наставак предизборне кампање (за коју је због боравка у затвору био ускраћен), а телевизију као свог највећег пропагандног сарадника у пројекту прављења личне политичке промоције.

Најдоследнији опозиционар

И збиља, у данима који ће доћи, Војислав Шешел није ни једном пропустио прилику да пред камерама покаже српском, а нарочито другим народима у Србији, какав је, колики је и како са њим нема шале чак и када тврди да се шали. Тај принцип очигледно је био делотворан, јер су на следећим изборима Шешел и његова странка постали озбиљна и моћна парламентарна група. Схвативши, дакле, да је на политичком коњу, иако никада званично није био на говорници "код Коња", Шешел прибегава на свој начин схваћеном, раду на масама. Прво правило његовог курса гласило је: не напади Милошевића. То правило му је такође и за наредне изборе донело огромне гласове, тим више што је Милошевић као национална икона небеске Србије, коју су промовисали његови партијски трбухозборци, словио као једини опуномоћени креатор, тумач, бранитељ и заштитник српских националних интереса, како у Србији тако и у диаспори.

Похваљен од Милошевића као најдоследнији српски опозиционар, Шешел тај комплимент вишеструко узвраћа, бранећи Милошевића на сваком месту, увек се оправдавајући својим кључним аргументом – да то ради из принципа. Наиме, Шешел је у тим данима, а и после раскола са "човеком кога су Срби чекали двеста година" или са "есенцијом српства" како су Милошевића надахнути српски интелектуалци називали од тренутка када је на Косову узвикнуо да "Нико не сме да бије овај народ", непрестано тврдио да то ради из принципа: све док Милошевић буде водио српску националну политику, док буде бринуо за интересе Срба и све док је самосталан политичар, говорио је Шешел, он може да рачуна на подршку српских радикала.

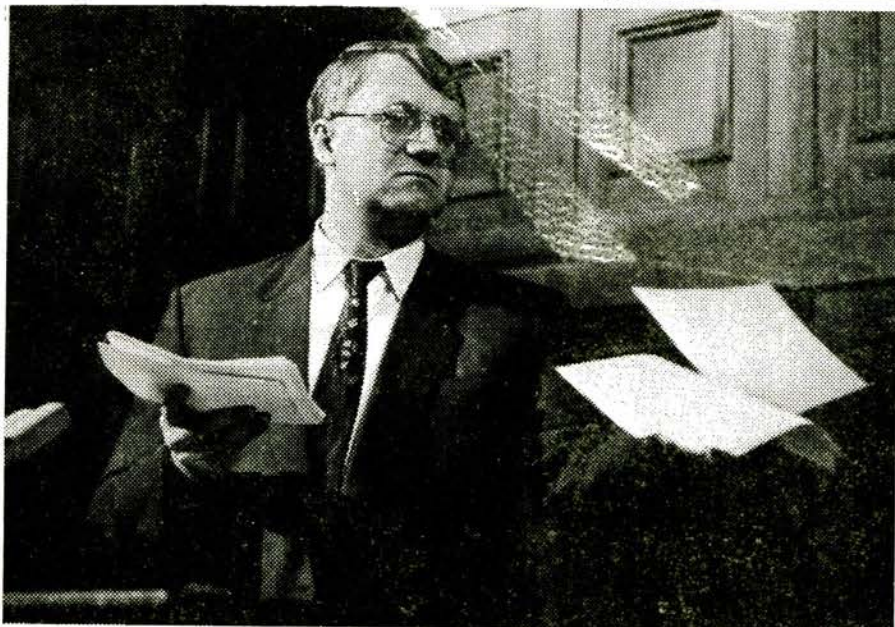
Али, Шешелјево улазак у парламент и катапултирање на место најомиљенијег Милошевићевог опозиционара, за њега је значајно и екстра телевизијску минутажу – а то значи да је поред Ми-

лошевића, у српским медијима апсолутно најрекламиранији политичар, био Војислав Шешел. Своју медијску харизму и славу, градио је на једноставности, јасноћи, одличном ораторском методу који је неодољиво подсећао на Милошевићев. У једном тренутку, Шешел је на српској јавној сцени узео на себе улогу општег народног тужиоца који је, на очигледно задовољство режима, промовисао нови морални код Србије. Тај код значао је безусловни патриотизам, на начин како су га схватили Шешел и његови истомишљеници из СПС-а и врха српске политике, полиције и војске. Непрестано оптужујући опозицију да је комунистичка, издајничка, да је агентура страних обавештајних служби, Шешел је у доброј мери допринео стварању својеврсног страха. Био је један од првих који је прозивао дезертере, објављивао у ударним ТВ Дисциплинама спискове новинара издајника и тајних служби које су их плахале, тврдио је да се председник не сме дирати у тако осетљивом политичком тренутку какав је била зима 1991. године, нарочито после волшебног обајављивања тајног филма о шверцу оружја у Хрватску, оптуживао Анту Марковића за велеиздају и томе слично. Уз то, јавно се залажући за одбрану Срба слуда и на сваком месту, Шешел је нескривено позивао у рат за ослобођење Српске крајине у Хрватској, вечито на ивици да направити инцидент.

Уосталом, први је, да покаже свој патриотизам и да озбиљно мисли то што говори, пожурно, са својим добро опремљеним људима – али и сам наоружан, на Плитвице, у предвечерје рата у Хрватској, који само што није почео. Било је то, сасвим у складу са изјавом Слободана Милошевића да "Срби не знају да раде, али да знају да се бију."

И док се српска опозиција трошила у обарању директора државне телевизије, Душана Митевића, који је ипаче и у годинама које ће доћи, словио као човек од изузетног Милошевићевог поверења, док је, дакле, опозиција тражила више демократије, у Хрватској се ствар опасно заувала. Шешел, веома близак и Милошевићу и његовим генералима и тадашњем министру полиције, Радмилу Богдановићу, жестоко напада Деветомартовске демонстрације, потпуно се стављајући у службу режиму у Београду.

Не треба сметнути с ума ни још једну важну ставку тог периода Шешелјевог јавног деловања. Србија полако постаје све изолованија у свету, а Милошевић који је у иностранним и домаћим опозиционим медијима до тада словио као тврдокорни болшевик, изјављује да му нико ништа не може. Један високи савезни политичар (Председник председништва у ствари нешто је СФРЈ изјављује да ћемо ако треба јести и корење) а Шешел им терцира својим ставовима о патриотизму и издаји, најављује стрељања и хапшења издајника, и заједно са целим тим бло-

Никад без аргумената

ком који је сулудо веровао у могућност одржавања српске државе у срцу Хрватске, промовише идеју о добрим и лошим Србима.

Девиза "Карловац, Карлобаг, Вировитица, Огулин" постаје заштитни знак Шешељеве политике. Истине ради, мора се признати да је то била једна крајње прагматична конкретизација тужних вапаја многих српских писаца да се напослетку призна "да је српска земља свуда где су српски гробови", али бесумње с ништа мање просторних претензија од оних каквима се свакога дана, у сваком погледу и на сваком месту, протирала званична политика Београда.

Шешељизација Србије

Шеšelj је у таквој Србији, Србији која до дана данашњег није била ничија него Милошевићева, збиља морао да се појави. Он је, нарочито у првим данима рата у Хрватској, био нешто као Милошевићев "политички блудни син", огледно добро режима за испљивање лажних и правих ракета. Иако самопрокламовани четник, са истинским националистичким – а у то време и понеким отворено фашистичким ставовима на које је добијао углавном аплаузе режима у Београду, Војислав Шеšelj је у исто време био и лице и наличје Србије с почетка деведесетих. А нарочито са почетком рата у Хрватској.

Гледајући данас, са ове дистанце, изгледа да то није било случајно. Многи аналитичари, укључујући и моју маленкост, тврдили су да се ради о озбиљном процесу шешељизације Србије – који је подразумевао све најгоре, и до крајњих граница изведене, елементе српског национализма, српске агресивности, нетолерантности према другом и епохалне искључивости – а све то базирано на озбиљном кршењу права, страху појединца и тоталној незаштитености свакога ко није био са њима. Томе се мора додати и ратна про-

паганда у којој се др Војислав Шеšelj и лично истицао – хвалећи се војним успесима својих јединица и својим личним у Борову селу и даље, по ратштима Хрватске.

Уосталом, Војислав Шеšelj је био први српски политичар који се сликао са оружјем, који је оружје носио са собом свуда, и који је чак и у једној забавној емисији показао како прави добар Србин треба да изгледа – са ништољем у руци. Може бити да смо сви око термина "шешељизација Србије" дубоко погрешили. Јер биће да је политички имиџ Војислава Шеšelja био само покриће, алиби, шарена оплата режима који се упустио у највећу авантуру и највећу политичку, економску, војну и моралну пропаст српског народа, вероватно, од Косовске битке до данас. Јер, све што нам се догађа, укључујући и ово данас, јесте само резултат милошевићизације Србије.

Ипак, не сме се заборавити како је др Шеšelj одиграо своју улогу. Његова сигурност у себе, у подршку државних медија која је проистичала из подршке Слободана Милошевића, ратна етика и пропаганда, вербални патриотизам у скупштини и на улицама Београда – створили су од др Шеšelja опасног човека који се није либио да се лично (као што данас ради његов "Источни брат" Владимир Жириновски) обрачунава са противницима. Није бирао речи у осуди неистомисљеника, вређао је посланике у скупштини – био је можда један од најзаслужнијих што се речник и начин комуницирања у националном и савезном парламентару озбиљно променио. Пуцао је испред скупштине на таксисте, тукао гимназијске професоре који су штрајковали, ишао да слави "ослобађање Вуковара", и као круна свега у Скупштини Србије тражио примену закона о реторзији. Том приликом обећао је Хрватима који живе у Србији, а нарочито онима у Војводини да ће их спаковати у камионе и возове и заувек истерати из Србије –

зато што то хрватски режим ради Србима. Мада ће свима који су га оптуживали да је фашиста, одговорити да немају појма о томе ни шта је фашизам а још мање шта је принцип реторзије, тај његов говор у Скупштини Србије, дочекан је аплаузом и апсолутним одобравањем посланика владајуће странке.

Можда зато, малтретирање Хрвата и Мађара по Војводини, те покушаји њиховог насилног протеривања, узимају све више маха – без обзира ко да је то чинио – чинио је то у Шеšeljeво и у име режима у Београду. Суштина је, дакле у томе, да ни Милошевић, нити ико из његове партије није до тренутка разлаза имао примедбе нити на Шеšeljeво понашање, а још мање на Шеšeljev политички програм. Напротив! Зато ће потоњи сукоб званичног Београда са Шеšeljem, у ствари, бити предзнак, генерална проба за оно што ће се у другој половини 1995. тумачити као тешка трагедија српског народа у српским земљама.

Неустрашиви расколник

Сукоб између Шеšelja и Милошевића имао је доста повода – један од њих може бити и Шеšeljeво откривање јавности да је у пучу у Бањалуци умешана српска полиција и људи којима у Београду руководи СКПЈ, односно супруга председника државе. Али, суштина тог медијског и политичког скандала, ни издалека није тако једноставна. Њему је претходило одбијање руководства босанских Срба да потпишу Венс-Овенов план, упркос великом притиску Београда. Радило се, заправо, о томе да је званични Београд подлежући притисцима из иностранства, готово преко ноћи хтео да се дистанцира од својих дојучерашњих савезника, укључујући ту, осим др Шеšelja, и све оне вође Срба преко Дрине које је сам пројектовао, довео на власт и којима је бесумње креирао политику.

Жестина напада на Шеšelja – дојуче најомиљенијег политичара у републичкој и савезној скупштини и главног савезника председника Милошевића, била је најблаже речено невероватна. Сваки функционер СПС-а имао је потребу да се "дистанцира", а увреде изречене на његов рачун у новинама, ТВ дневницима и на СПС трибинама ишле су од оптужби за фашизам и ратне злочине, па до поређења са "надувеном жабом". Српска опозиција је у прво време ликовала – верујући да је Шеšelj добио што је заслужио. Ствар је отишла, чак, тако далеко – да је портпарол СПС-а Ивица Дачић (мамак који је у име своје партије до тада позивао Шеšelja да руши спозицију) позвао демократске снаге у помоћ – да униште Шеšelja и да су оне – мање више, па то пристале. Било је неке невероватне тишине око "батина у њиховим редовима", али ствар је постала неупоредиво оштрија када је режим у Београду одлучио да готово на иден-

тичан начин казни руководство Срба на Палама.

Ипак, Шешел је, жестоко узвраћајући ударац социјалистима, ЈУЛ-у комунистима и Радмилу Богдановићу, још дуго пазио да не окрпи Милошевића – објашњавајући то својим принципијелним ставом да "још увек нема доказа да Милошевић ради против интереса српског народа, али да ће га први напасти ако Милошевић почне да издаје ону политику са којом је у рат пошао".

Као и увек, и сада се могло видети ко је у немилости по класичном ембаргу у медијима. Шешелја више није било нигде, осим у оптужбама СПС-а. Многи су му прорицали скору политичку пропаст, али се др Шешел, што је ваљда у његовој природи, најбоље сналази када је највише нападан. Мало је рећи да се дочекао на ноге и да је тако рећи преко ноћи, а нарочито од тренутка када је Србија увела санкције према Републици Српској, кренуо да узвраћа ударе. Прозревши игру Београда око будуће распродаје српских територија и варијанте тоталног прања руку од свега што се десило, Шешел одједном постаје најгрлатији, најотровнији и вероватно најопаснији критичар званичног Београда и нарочито Слобода-на Милошевића.

Знајући многе њихове тајне, многе мутне послове, и с обзиром на чињеницу да је према Србима из Босне показао принципијелност каква се могла видети једино код неких малих странака у Србији, Војислав Шешел, тај брљивац који много зна, кренуо је да осваја опозиционе медије углавном тачним подацима о малверзацијама СПС-а и њихових челника на свим нивоима: први је прогнозирао метероски и конспиративни успон ЈУЛ-а, открио многе њихове афере, у економији, политици, војсци, полицији, предочавајући јавности не ретко и праве војне или стратешке тајне, и прогнозе о суноврату српског националног пројекта, које су се, на жалост, углавном обистиниле. Први је најавио нови курс СПС-а, поделе и диференцијацију унутар водеће партије, политички слом дојучерашњих лидера СПС-а и свих оних који су се залагали за национални крус. До да ли се томе чињеница да је био први који је у домаћој политичкој јавности узвикнуо "Издаја, издаја" пре него што је Милошевић уопште узео пенкало у руку, његов политички портрет постаје неупоредиво занимљивији.

Србија се сагињати неће

Можда баш због тога што је показао да неће одустати, да се у складу са Милошевићевим кључним слоганом са других избора "сагињати неће", те да ће своју програмску принципијелност бранити по сваку цену, др Шешел бива нападан на сваком месту – у скупштини њему и његовим посланицима онемогућавају да говоре, Милошевић га

поново хапси, из Црне Горе га протерују, режим и полиција покушавају да му растуре странку оснивајући и у Србији и у српским земљама, доушничке странке са радикалским предзнаком. Али, што је притисак режима да га дестабилизује већи – то се др Шешел показује као жилавији и непопустљивији политичар. Непрестано им, осим политичких, открива и криминалне афере, непрестано их оптужује за епохалну пљачку – први је тврдио да санкције представљају само мали део наших колективних економских мука и да су параван за пљачку. Са друге стране, у чувеним аферама "признаница" из лажних парадржавних банака, какве су биле Југоскандик и Дафимент, Шешел је био, мада би му то режим најслађе прикачио, један од ретких политичара који у тој муљавини са милионским износима у немачким маркама, није био поменут, чак ни у шали.

Са друге стране, српска опозиција иначе подељена, посвађана и са узајамним подозрењем које није без основа – јер после Шешелјевог синдрома "палог анђела" многи су српски опозициони политичари пожурили да заузму Шешелјево место које гледа у Милошевићев потиљак – почиње полако да се поларизује. Са једне стране, уочљиво је стварање политичког блока партија које се не мире тек тако са Милошевићевим третманом Срба у Хрватској и Босни и чији је најконстантнији елемент Шешелјева национална политика. Други блок, спреман да подржи паролу да "мир нема алтернативу" – опасно се приближава Милошевићу. Логично је да др Шешел, сада у промешним околностима и са неупоредиво прихватљивијим друштвеним имиџом – (у крајњој линији он је једини кога је Милошевић до сада три пута држао у затвору), са измењеном реториком у којој нема више ни хапшења ни стрељања, ни зарђалих кашика, постаје најозбиљнији, најдоследнији и најпоткованији противник Милошевића и најозбиљнији савезник Милошевићевих "расколника" са Пала, који су у српским државним и проамеричким медијима преко ноћи произведени у битанге и злочинце.

Пад Западне Славоније, а потом и пад Републике Српске крајине у августу 1995. дали су др Шешелу у много чему за право. А пре свега за јавно изнесену бојазан да ће режим у Београду продати Србе буд зашто. О потписаном мировном споразуму у Дејтону, да и не говоримо. Обистинила се и његова процена да ће Милошевић дати све што му затраже па и више од тога, те да је свет имао више респекта према њему и земљама које представља док није био тако послушан. Наиме, др Шешел је био један од ретких политичара опозиције који је Милошевића подржавао када је претио да се никада неће сагнути, да можемо и хиљаду година под санкцијама. Подржавао га је управо онда када је Милошевић у очима својих послу-

шних Срба и целог света, представљао националног лидера коме је национални понос био важнији од свега. Додатно, нови раст рејтинга, Шешел бележи својом доследношћу која је штрчала наспрам свежег политичког камелеонства многих учесника српске луднице – а пре свега због срамног односа и владајуће странке, и свих државних медија, према паду Кннина и хиљадама избеглица које су се обреле у Србији.

Десничар и националиста

Као што је Милошевић први лепо приметио – Шешел јесте један од најдоследнијих опозиционих политичара – иако је мењао страну на српској политичкој "кривој Дрини", он није мењао идеологију. Био је десничар и националиста, алергичан на комунизам и све његове тековине – са посебним освртом на Јосипа Броза. И даље је тврдоглаво непоколебљив по питању европских стандарда које националне мањине имају у СР Југославији – то је један од главних разлога због кога опозиција не може да се уједини. Ипак, мора се приметити да је у последње време, своје отровне стреле са Броза усмерио на ЈУЛ и сродне комунистичке покрете, видећи у њима озбиљну, и не основану, опасност да у Србији не само завлада комунизам – него да то, после свега, буде комунизам румунског типа са свим што то подразумева.

Али, његова неумереност доводила га је опет у озбиљне сукобе са иоле пристојном јавношћу: ако му је већ и била заборављена парада са глоговим коцем испред Скупштине Југославије којим је хтео да симболично прободу Тита – комунистичког вампира, и циркуска представа са куцкањем по мермеру Титовог гроба у Кући цвећа – како би га, када за то дође време лично ископао и вратио у Хрватску, ако му је, дакле, то неко и заборавио, мора се признати да су људи били згрожени када је у једном телевизијском дуелу са лидером комунистичке партије обећао да ће ако радикали дођу на власт – вешати комунисте. Такве изјаве као и никада, заправо, заборављено витлање оружјем по Београду с почетка његове лидерске каријере, никада му нису заборављене.

Можда зато, чак и када је био у праву, оно што се сматрало умереном грађанском националном струјом у српској опозицији, дуго је оклевало да буде у његовој близини. Ствар је на ту тему битно промешана, у др Шешелјево корист, после очигледне трагедије српског народа, српске идеје и слома Милошевићеве политике у Хрватској и Босни.

Иако се многим могло учинити да је са потписивањем споразума у Дејтону и Паризу, југословенска криза доведена до свога краја, те да је мир у Босну и Хрватску, како је извештавала државна пропаганда Србије, заувек стигао ЈАТ-овим авионом којим се председник Србије вратио у отаџбину овенчан

Једна од најпознатијих скупштинских акција Војислава Шешеља: Милан Панић гужва своју претходно потписану оставку

славом највећег миротворца на Балкану, ствари данас изгледају далеко компликованије него на почетку овога рата. Јер, на почетку рата, и Милошевићу и Шешељу и тадашњем такозваном "патриотском" блоку, чинило се све врло једноставним. Данас, када Милошевић пере руке од рата и потписује не само да ће изручити ратне злочинце које тражи Трибунал у Хагу, него и да ће, после доста дугог замајавања домаће јавности – ипак, дозволити да се у Београду отвори канцеларија Хашког суда, и када је српско јавно мњење подељено на два оштро супротстављена блока – за и против Хашког суда, постојање др Шешеља као учесника и сведока, целој ствари даје додатну тежину.

Јер, будући да је својим патриотским изјавама, оптужбама режима и подршком српском народу преко Дрине стекао огромне симпатије народа у Србији, који пораз у Хрватској и Босни доживљава не само као слом Милошевићеве политике, него и као властиту историјску, политичку и моралну трагедију, др Војислав Шешељ тек сада постаје озбиљна претња режиму. Не само да је очигледно да би уз помоћ осталих патриотски оријентисаних странака у Србији могао да подигне народ на демонстрације (чак и када се више не изјашњава да би требало ићи у поновно освајање Републике Српске), него својим јавним наступима све више чика стрпљење Милошевића.

Изјављујући, још пре две године, да ће ићи у Хаг, ако га оптуже, али само са Милошевићем, није био схваћен озбиљно. Ипак, Шешељ је једини политичар чије се име нашло у оптицају у вези са евентуалним оптужницама за ратне злочине, а који је од тога себи успео да направи политичке поене. Тврдећи да не би могао да поднесе да га неко за тако страшне ствари оптужи, а

да се не брани, Шешељ данас озбиљно извргава руглу не само свог највећег противника Слободана Милошевића, него и све оне који српског председника данас, под фирмом борбе за мир који нема алтернативу, подржавају. С друге стране, изјављујући да му је пасош на визирану у холандској амбасади, у тренутку док чак и доскорашњи високи функционери СПС-а предвиђају слом Милошевићеве каријере уколико преда лидере босанских Срба Међународном суду у Хагу, др Шешељ се представља не само као велики политичар, у српском значењу тога појма, него доказује како је и један од ретких у Србији, који је озбиљно савладао лекцију о медијима и политичкој пропаганди.

Геније политичког маркетинга

Не треба сметнути са ума да је односе са једином опозиционом ТВ станицом, каква је НТВ Студио Б, после озбиљног сукоба, изгледио на властиту корист: баш када су због његових учесталих и оштрих напада на новинаре, новинари Студио Б одлучили да га бојкотирају и да му више ни име не помињу у својим програмима – Шешељ им је својим конкретним политичким акцијама показао да је то немогуће. Уколико неко заиста жели да извештава о политичком животу у Србији, и да буде објективан, др Шешеља и његову странку мора да помиње свакодневно. За то се брине сам др Шешељ. Додајмо и то да поред редовних вести са конференција за штампу, др Шешељ користи телевизију Студио Б на исти начин на који СПС користи државну телевизију за своју пропаганду – издајући свакодневна саопштења за јавност против режима и Слободана Милошевића, на различите теме – од издаје српства до

пензија и штрајка у просвети – с том разликом што др Шешељ та саопштења поштено плаћа!

Можда ће се на његовој политичкој биографији збиља доказати она стара и у вези са Милошевићем, много пута употребљена – али никад остварена пословица – што горе у Србији, то је по њега боље. Србија је, политиком Милошевића доведена до оне ивице на којој се апокалиптично верује да би свако други после њега, за Србију био бољи. Србија је, међутим, доведена и пред страшну дилему – хоће ли неко други, национално "неупоредииво одговорнији", који би дошао после Милошевића, водити нове ратове како би Србљу повратио понос, или би тај неко (макар и да се ради о Шешељу) по цену нове међународне изолације, спасао Србију даљег пропадања у сваком па и у територијалном погледу?

Али, за ту дилему, др Шешељ може спонити тек трећераздну или чак петоразредну кривину.

Ако се деси да Шешељ који случајем победи на следећим изборима у Србији, биће то заслуга његових највећих противника – свих оних миротвораца, америчких идолопоклоника, милошевићеваца, мултикултуралаца, оних комуниста који се поносе својом националном равнодушносту, заговорника Протокола васионских мудраца из Вашингтона и Бона, свих оних који се радују окупацији Србије и њеном холбрукању, свих оних који не могу да дочекају да виде Србе обешане о врбе за ратне злочине, и оних који мисле да ће највећа освета Милошевићу бити "Независна република Косово".

Јер, др Шешељ, будући да се поноси својим отвореним национализмом од кога никада није одступио, и будући да никада није кокетирао са овде поново активираним сновима о братству и јединству те суживоту какав рекламира Алија Изетбеговић и његови београдски пријатељи – представља, парадоксално, најкрупнију и свакако најекстремнију фигуру (не само буквално него и по величини своје странке и утицају који има на бирачко тело) одбране српског повређеног поноса, па, у крајњој линији, и права да се, у земљи обновљених фантазија о лепоти сваке, а нарочито српске наднационалисти (зарад сврпеизације и американизације по принципу банана република, какву нам свет једино нуди) буде Србин.

И, мада у функцији рекламе, свуда и на сваком месту најављује да ускоро узима власт у Србији, ипак је тешко прогнозирати да ли долази његово време? Можда су највише у праву они који, попут писца ових редова, верују да нас у данима који долазе, у сваком случају, чека само невреме. А то је поуздан знак да др Шешељ може још дуго да постоји на јавној сцени Србије као релевантан политички чинилац.

Мирјана Бобић Мојсиловић

ВОЈВОДИН АТЕЈСКИ ФЕЊЕР

Сарајево је источни полумесец Запада

Својим, често у јавности испољеним геслом: "Све за Србију, Србију ништа!", Војислав Шешељ јасно исказује суштину политичког и националног деловања!

Патриотизам је био и остао средиште његових ставова. Испољавајући га снажно и без икаквог колебања и скретања у вођењу политике СРС, он је у јавности постао и много хваљен и жестоко нападан.

Многе српске патриоте данас га виде као обновитеља српске државности, старог угледа и сјаја. За ватреније присталице, Шешељ је "атејски фењер" за излаз из мрачне стварности Србије.

На другој страни, противнички табор Шешелевог и српског патриотизма, данас у јавности располаже са неслушено више простора и много мање обзира. Политичко ловирање, то је легални и плаћени лажов пред судом јавности. Заглушују свет насловима: "Шешељ је фашиста", или "Српски хајдук на челу разбојника", "Четнички војвода на челу ужасних четника"... У крајњем именитељу: "Шешељ је фашиста, Срби су зликовци". Вредновање четника је аутентично преузето од Броза, комуниста и усташа.

Један амерички часопис из арсенала тешке артиљерије пропаганде, недавно је вођу српских радикала уврстио међу десет најстрашнијих терориста света!

У том "вавилону папагаја" и лобија обликован је лик Војислава Шешеља, као одраз "Огледала", каквог је унутрашњом снагом сагледао слепи Борхес.

Тако су и дубину и снагу шешелевог патриотизма одредила пропагандна галама ратних непријатеља српског народа. У том сазнању и сагледавању основних разлога нападања најзначајније политичке снаге српског патриотизма данас, налази се прецизно упутство и за наш однос према свему томе.

Да ли се напада патриотизам као појам, Шешељ лично, као његов значајни носилац, или је напад окосница ратне стратегије против српског народа и државе?!

Патриотизам, знамо, представља вредност, коју је човек стекао збацујући са себе лик дивљака. Он је у основи стварања и чувања сваке државе. Дели људима слободу од ропства. У сваком честитом појединцу патриотизам је племенито осећање. Носиоцу државних

послова је и осећање и мера врлине његове одговорности. Патриотизам је суштина државничке заклетве!

У политичкој историји света, само су комунисти, прљавим сном о "одумирању државе", патриотизам проглашавали за непријатељско осећање и држање. Резултати су ту: држава је заиста убијена, слобода избрисана, народ се нашао на страшној низбрдици моралне и психолошке пропасти.

Али зашто данас, поред агресивних остатака комунистичко-револуционарне интернационале, Шешелев патриотизам и српску жељу за државом, ужасно нападају и "демократе" Запада и деспотије Истока?! Необични савез сваком Србину враћа сећање на искуство да је сифилистичару Лењину оклопни воз за рушење православне Русије дао немачки Цар, најконзервативнији владар Европе. Српску државност и данас нападају највише они, који истовремено насиљем постављају своју државу на владарски престо света, остављајући за собом гробља читавих народа.

Противнике Шешелевог патриотизма зато можемо разумети само као део оперативних планова у војним штабо-

вима српских ратних непријатеља. Финансијски моћни, војно спремни, према српској земљи су уперили топовњаче, у њој посејали "кртице".

Препознавање истинског патриоте за нас је први услов заустављања тог процеса сурвавања државе и пропасти народа. Уосталом, то је велико историјско искуство овог народа.

Вођа радикала, из дана у дан, колико му глас данас допире, предочава чињенице наших удеса на које не пристаје. Често их по текућем току ствари и предвиђа и предочава њихову суштину и замке у замршеном клупку завера и издаја. Истина, знамо, боли, па се Шешељ у више наврата нашао у затвору док још један облак удеса не прође српским небом.

Све што нам се догађа, само је све већи замах за веће поразе у сваком смислу живота.

Хоће ли Париз говорити сутра оно, што Шешељ прича данас

Већ до сада је угашено шеснаест српских епархија. Цркве су порушене, куће поплаћене, а народ растеран. Не бројећи мртве, више од милион српских душа је истерано из својих вековних боравишта. У збеговима, у чергама поред пута и по сиротиштима, њих

Лекција "спортском раднику" Радмили Богдановићу

проређују болести, притиска социјална беда и душевно посрнуће. Њима прети глад. Пропагандна кампања, подмукло, али све отвореније их означава као "кривце" опште наше несреће. Њихову трагедију претвара у безнађе, а цео српски народ доводи до расула, завада и свађа.

Али "преговори" српских власти из Београда су без освртања ишли даље. Предати су градови о чијем добитку ни најокорелије усташе и потурице нису ни сањале. Свођење српских западних земаља на мање од 49 одсто територија бивше Босне и нису најгора ствар у "споразуму" из Дејтона.

Обнова "целовите Босне са три ентитета", државна творевина без примера у историји света, већ показује машту својих творца. Само у правом налету, "споразум" ће на очиглед целог света, из српског дела Сарајева истерати 143 хиљаде Срба и сигурно још толико резигнираних из других српских села и градова. Та река је већ отекла, али то није ни близу крај патњи једног "мира".

Званично рат је завршен, а потурице су заробиле осам највиших српских официра. Наивно, они су кренули на састанак са Ифор (НАТО), како би предали положаје на линији раздвајања. Само дан доцније, Међународни "суд" у Хагу је двојицу њих затражио због истраге око доказа да су ратни злочинци. Игра је провидна, али има своју другу позадину. Наиме, званични Лондон и званични Париз су реаговали, оесудили понашање потурица, "као нову ратну провокацију", али су оћутали

игру "суда" у Хагу и чињеницу да је у то умешан Ифор (Нато), где су и њихови војници. Политички осуђују оно, што војно ураде. Све је већ толико пута виђено. Међутим, сада ту није крај приче. Војници јесу француски и енглески, али је команда само америчка.

Намеће се смело питање: хоће ли та све видљивија пукотина прекипети Енглезима и Французима, посебно. Хоће ли европске престонице, сем Берлина, а посебно Париз, говорити сутра, оно што је Шешељ упозоравао јуче и говорио данас?! Која лаковерност сме више поверовати да су се америчке снаге "искрцале" у Европу само због брда Босне и успостављања исламске државе у њима.

Прошле недеље француски интелектуалац, Ив Батај, историчар и геополитички стратег, изнео ми је читав списак француских најгорњих проблема од терора исламиста до немачког подстицања Корзике на побуну и америчке ароганције према независности Француске.

"Верујете господине", каже он, "најзабринутији Французи Шешељева упозорења Србима преносе у јавним наступима и упоређују са развојем наше ситуације."

Међу њима су интелектуалци, уметници и генерали. Де гол је мртав, живео Де гол! Јасно, кавијар-левичари у француској штампи их чашћавају именом – "фашисти". Дух Петена је постао "демократски", дух Де гола – "фашистички".

Апсурди су, у осталом, данас достигли врхунац.

Док у Мостару Нато мољака усташе и потурице да се смире, истовремено у српским градовима примењују превентивно насиље без икаквог повода. У Бањалуци су убили дечака, који је на улици бадио петарду. У српском Сарајеву су убили порттира, који је чувао предузеће док се не исели. Они су бахати. Они заустављају, легитимишу, претресају... Демонстрирајући силу, они застрашују српски народ. Испуњени ранијим лажима пропаганде, они нас једноставно мрзе.

О каквом признавању Републике Српске је реч, о каквом "споразуму", и "миру" ако Нато убија без повода, ако учествују у заробљавању српских официра и војника и отворено и јавно прете да ће ухапсити Радована Караџића и Ратка Младића, председника те државе и начелника штаба њене војске?!

На Младићев протест, да ће због таквог понашања замрзнути даље односе са Нато, амерички генерал је то леденим цинизмом одбацио. "Младић је", каже, "ратни злочинац и он се ништа не пита"! На чијој земљи је тај белосветски убица. Шта умишља тај нациста?!

Превише је тих питања и прашине у очима Срба.

Амерички поклон Европи

На жалост, обистинила су се Шешељева предвиђања да ће се догађаји тако и развијати. Остаје сваком Србину да, данас, пред савешћу и будућношћу своје деце, оцени да ли је потписивање таквог "споразума" у истинском интересу мира, или је то чин из-

ВЕЛИКО СПРЕМАЊЕ

даје Слободана Милошевића, без примера у српској историји, како га је жестоко оптужио Шешељ?!

Највећа вредност Шешељевог патриотизма није у тачном уочавању чињеница, него у спремности да их по сваку цену ризика, предочи јавности. До истине он долази на прави начин.

Истину је скупљао по ратиштима – од Славоније до Велебита, од Дрине до ровова првих линија Лике, Баније и Кордуна, где су се његови четници храбро борили.

Није тешко замислити како Шешељу звучи пропаганда званичне политике "мира", или изјаве разних "београдских кругова", ложа, секција и хелија комунистичких интернационала. Њихове лажи о Сарајеву су све окренуле наглавачке. Шешељ у Сарајеву није имао дочек, какав су уживали они. Нису га пратиле свите и камере, које су ишле уз кавијар-левичаре, као што је Анри Бернар Леви и други, слични – од Београда до Париза. Он није тамо боравио у комодији Митерана, Кристофера и других, који су по Сарајеву скупљали јефтине политичке поене за домаћу, преварену и слуђену јавност.

Шешељ је у Сарајеву пуцао на потурице. И потурице су пуцале на њега. Био је у рововима, лагумима и рушевинама разорене српске Грбавице. Тамо је видео истину. Истину живих и мртвих сведока. Последњи пут потурице су га гађале "Маљутком". Та лака ракета са

даљинским, врло прецизним навођењем је буквално прошла испод осовина ципа у коме је био Шешељ. Само од пратеће ракетне ватре изгореле су све четири гуме на ципу. Сантиметар, а некад и мање, је линија између живота и смрти.

Биљана Плавшић, потпредседник Републике Српске је једном рекла:

"Нико на фронту не диже тако морал бораца и народа, као Шешељ!"

Он је у Сарајеву рођен. Одрастао и ишао у школу. Студирао и предавао на Универзитету. И на крају ратовањем заокружио причу о менталитету и приликама.

За разлику од клишеа "доларских" лажи о Сарајеву, стварност пружа другачију слику града.

У току рата, а и сада, свака сарајевска учионица је претворена у медресу. Свака сала – у мешихат. Улази у стамбене зграде у места где се заједнички клања и темена. Новинари и водитељи на радију поздрављају слушаоце. "Селам алејкум!" Или: "Мерхаба"! Даље се емитује верска музика и поуке о клањању – "дванаест пута на дан, ако "хоћете да вам душа стигне у Џанат"... Новим, "бошњачким" језиком, где се, готово, у сваку реч, убацује слово "х", до најситнијих детаља се дају упутства – "како правовјерни исправљају гријех у Ра/х/мазану." "Ако се чо'ек", кажу "заборави и у уста узме храну, или воду, одмах то мора испљу/х/нути, а уста о/х/прати"...

Грех ће бити опроштен, пут у џанат отворен. Једино није објашњено, како водом испрати воду. На радију даље хеша чита (учи) дову. На телевизији муле расправљају о привреди, "каква је мила Алаху"...

А тамо, поред Миљацке, саму је православна црква. Та најстарија грађевина у Сарајеву, политичарима Запада не буди ни асоцијацију за питање – чије је, заправо, то Сарајево? Они, уосталом, нису историчари уметности. Историја насиља има своју логику.

Српска православна црква је само згодан пример за спотове о "мултикултурној Босни и Сарајеву", како то уз велику галаму саопштавају политичари Запада. Укључујући се само у паузама клањања, западне телевизије све теже измишљају доказе за тврдњу својих политичара.

Само у званичним лажима од Београда до Њујорка, Босна је ланчка и секуларна држава у интересу свих грађана. Како то изгледа у стварности?

У сарајевским школама је уведен арапски језик као обавезан предмет. На арапском се пишу лекарски рецепти и издају лекови у арапским апотекама. Улицама Тузле и Сарајева марширају добровољци са Истока. Замотаних глава, да им се виде само очи, и наоружани до зуба, они су права слика Алахове војске, светих ратника цихада. После средњег века, када су азијатске, турске хорде долазиле до Беча, ово је њихово

Испитивање противника – "Тарзан" и "Чита" пре избијања отвореног сукоба

прво војно присуство на земљи Европе. Свети ратници игноришу посредно мољаканье НАТО и америчке администрације да мирно оду кући.

Од њиховог фанатизма јавно стреле и њихови савезници НАТО.

Алахови свети ратници су у овом рату над српским народом вршили мучења азијатске средњовековне бруталности. Фотографисали су се над одсеченом српском главом, згаженом чизмом. Клали су српску децу и жене. Као некада Турци, набијали су Србе на колац. Бестијалностима су засенили чак и зверства усташа и потурица. Од њихових грозота, по суштини, грозније је само скривање тих злочина у јавности "Хришћанског и демократског" Запада.

Хашки "суд" Алахове ратнике не оптужује за ратне злочине. Њима нико не прети. Само их Запад сервилно моли: "Идите кући, Србе ћемо даље средити сами!"

У Сарајеву су они већ нашли своју праву кућу, Меку и Медину ислама. Градом већ пролази много жена замотано у чадоре. Свака була, која данас у Сарајеву носи чадор, месечно добија државну потпору од 200 немачких марака "за набавку одеће". Оне ће тако посведочити да је Босна "правоверна" и измамиће много више емоција и "нафтних" долара са Истока, од Рабите, Саудијске Арабије до Техерана. Уосталом, фересе су са лица сарајевских була скинуте тек 1946. године, каснећи више деценија и за самом Турском.

И сам Алија Изетбеговић заокружује ту слику. Као султан Босне, он је узео и трећу жену и моногамијом пружио доказе правог живота по курању.

У најжешћој пропаганди, коју је свет видео, фалсификовано је све. У западним медијима потурице су представљене као високоцивилизовани европејци. "Они имају једнаку потребу за опером, као и за хлебом", диве се

новине Запада. Потурице су проглашене некаквим "Бошњацима", што сугерише да су прави и сви власници неба и земље Босне. Сви остали, па и Срби, само су по тој логици, случајни дошљаци и националне мањине. Кога занима чињеница да су Срби власници земље испод целог Сарајева и то по земљишним књигама, да су били со и хлеб земљи, коју су османлије газиле, освајале и требиле и да су Турке пратиле покрштене фукаре, које су "продале веру за вечеру".

Тако за европску јавност, Алија ће рећи да су потурице "високоцивилизовани европејци". Једном Геншеру ће рећи поверљиво: "Та имајте повјерења. Зар нисмо били уз Хитлера, добровољци СС дивизије". Комунистима у Београду: "Зар не памтите да нам је мој и ваш усташки отац Тито дао нацију муслимана шездесетих година. Што је то другога мислио, него да нам даде и државу. Нисте ваљда уз њетнике?" Истовремено, он Техерану може сасвим мирно да каже: "Има ли данас, послјије Вас, веће исламске пријестонице од Сарајева..."

Све је релативно: сем лажи и истинна може бити од велике користи за велику превару. Тако је стигнуто до циља.

Сарајево је данас, источни полумесеца Запада. Босна је данас султанат. Земља везира и бегова. Имама и хоша. Мула и дервиша. Босна је тамни вилајет, којим маршира војска сихада...

Ослушните Србе, који у Београд долазе из тог амбијента "секуларне државе". Долазе и говоре на конференцијама "о суживоту". Тако бар гласе на словима трибина, а њихови говори су једноставно, бундања. Ти исти људи су раније били атеисти и по националности Југословени. Сада су се истурчили и они само журе да новој вери пруже доказе – да је потурица гори од Турчина.

Али, шта је са осталима, који су и били и остали православни Срби? Намењена им је улога рајетина. Чивчије, који шета агине опанке. Намењен им је колац и конопач.

И Војислав Шешељ је попут власти и неких политичких странака могао да зажмури пред овим чињеницама. Лако би те гадости окитио фразама "мира", "демократије", "просперитета", нашег "пута у Европу" и "благостања"... Газде са Запада би већ преко "фондова за развој демократије", Сороса и разних удружења, на његов рачун, дискретно, а данас то може и јавно, оставиле Шешељу неколико милиона долара. Будимо отворени, Шешељ би изашао из оно пола своје куће у забаченој Батајници и полако да се Власи не досете, сваких петнаест минута давао супротне изјаве, збуњивао и осипао своје присталице, отуђивао их резигниране, и полако гасио странку, како то данас раде други, који су се на почетку кледали да су српске патриоте. На крају би могао да слегне раменима: "Ето, ви сте криви. Ја сам вам лепо говорио, али ме нисте слушали. И ја се враћам својој науци. Стигао сам до те и те страшице књиге..."

Али, Шешељево патриотизам је и раније одолевао још већим искушењима.

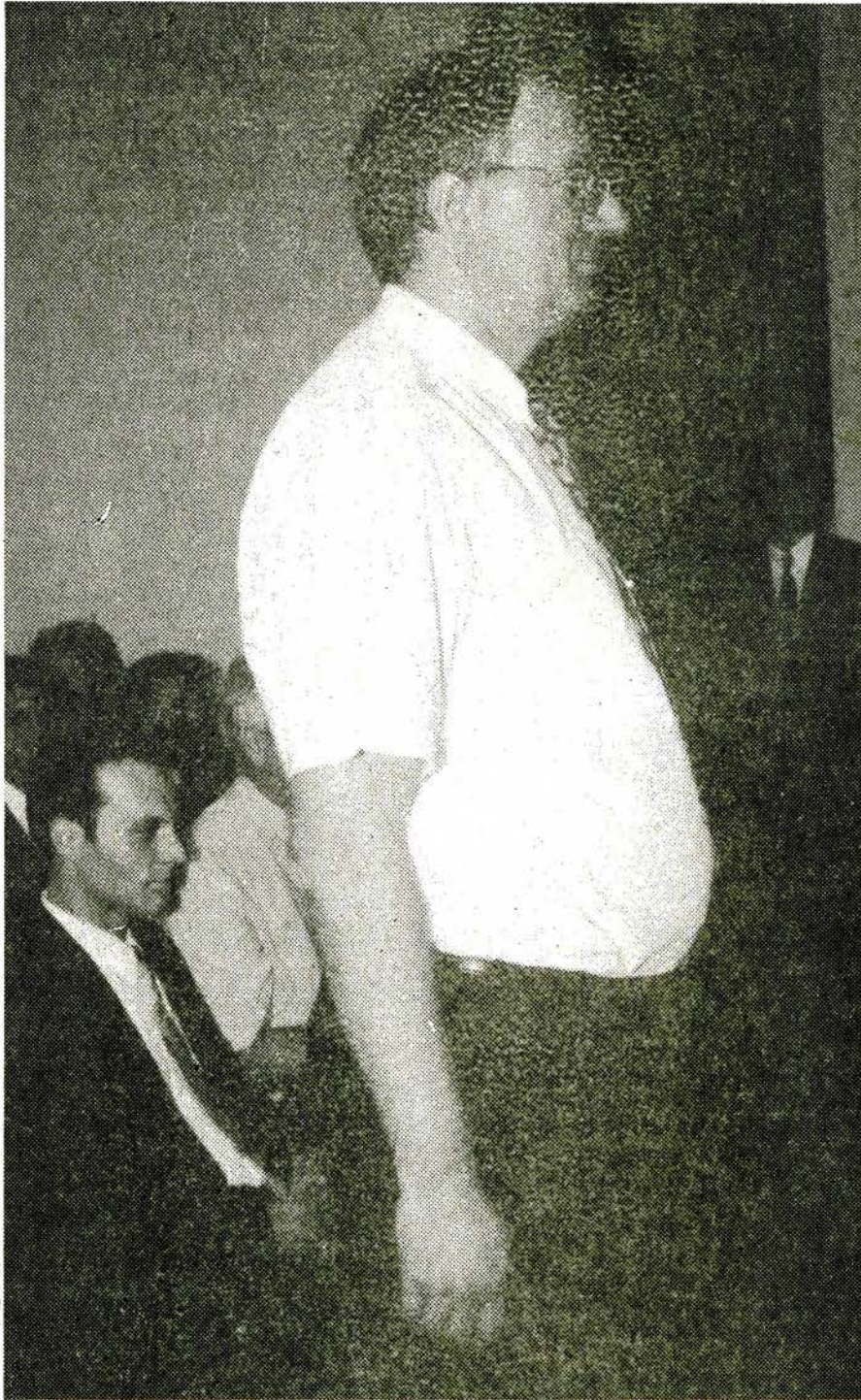
Са катедре до ћелије смрти

Призоре данашњег Сарајева је слутио и прогнозирао Шешељ још пре дваест година. У малом предсобљу иза улазних врата тада сам затекао Добрицу Ђосифа како поверљиво разговара са непознатим човеком. Славни писац је онда био убеђен да је његова кућа "озвучена" као позорница. Најповерљивије делове разговора водио је само у том малом предсобљу. Лако је било тих пар квадрата, за кишобране и калјаче, проверити да се није уселила полицијска "бубица".

Гост је пружио руку: "Војислав Шешељ". У Сарајеву је он био већ хапшен, привођен и заслушаван. Обруч му се као замка већ стезао око врата. Могла је та замка, наравно, да се затегне одмах, али познаваоци комунистичких режима знају за њихову маштовитију игру са жртвом. То није ни пука забава, ни случајно понашање. Била је то изопаченост једног насиља, али првенствено смишљени и разрађени систем, проистекао из њиховог усавршавања мучења жртве. За њих ухапшени – никада није довољно ухапшен. Осуђени никада није довољно искусио казну. Ухапшеном се мора уништити свака мисао. Убити свака воља. Они га приводе и пуштају. Позивају хитно, па остављају да дуго чека у стрелњи. И када га коначно ухапсе, жртва је обамрло и безвољно биће. Он је потпуно ухапшен!

Убијање човека у жртви је морбидни систем усавршаван од језуита у "прогону вештица", дорађиван од Лењина и Стаљина, усавршен од режима Јосипа Броза.

Мерећи га испод ока, сажаливо сам се питао – зна ли Шешељ шта га чека?

Рекордер у броју хашпења, – миљеник "независног" судства приликом изрицања једне од пресуда у тзв. "Палати правде"

А он је, као да погађа мисли, без збуњености и страха предвиђао даљи ток ситуације и потезе власти. Тај високи, елегантни, млади доктор наука је говорио о томе мирно, без сувишне речи, али оштрим резевима је објашњавао стратегију те власти, док су преко лица Добрице пролазили облаци брига. Шешел је сликовито говорио о политичким приликама у тадашњем Сарајеву, а онда резевима своје логике распорио ту стварност и из те изнутрице се осећала данашња несрећа умирања и крви.

Нишао је причу о том "везирату Босне", о режиму комунистичке и азијат-

ске деспотије. У земљи социјализма је тада за кратко време подигнуто две и по хиљаде цамија. Атеистички вођа комунистичке државе је прогласио муслиманску нацију, само на основу вероисповести. "А куда ће то одвести", питао би на тренутак Шешел. А онда је говорио, готово као да ређа данашње призоре Сарајева.

Није било то само виђење примера осиноности ондашњих богова Микулића и тандема и браће Поздерац. Осећало се нешто и дубље и горе. Шиптари су већ јавно тражили своју државу "по обећању Тита". Шешел је познајући потурице, предочавао њихо-

ву тактику лукавости. Из његове приче је тада, узгредно, али упечатљиво, излазила слика о Србима са улогом пандура тадашњих ага. Они су били углавном "Југословени" и атеисти, ако нису хтели да изазову опасно подзрење.

Комунистичке аге и бегови Босне су онда Београду држале јавне придике о "правом Титовом путу". Захтевали су јавно и писмено да се "Тито прогласи председником вечитог земана". Београдски интелектуални кругови, који су већ дизали глас протеста против "титоизма", прозрели су овај маневар кроз лукавост, коју је посведочио Шешел.

Процењујући стање у Босни и најбриљантнији умови су онда веровали да је са Србима преко Дрине завршен процес етничког поништавања. Академик Радован Самарџић, историчар и сјајни писац, ће десет година доцније признати да је и он "био сигуран да од Срба тамо више нема ништа и да га је прво Шешелјево појављивање, па после и устајање Срба да се у овом рату листом бране, највише изненадило у животу.

Сем изненађења, Шешел је онда брзо постао инфузија интелектуалној и критичкој мисли Београда. Наочит, сјајан говорник и са свежом реториком у оцени политичких прилика, придодео је свежину и снагу замаха "детитоизацији", што је био и на жалост, остао кључни момент српске варљиве судбине.

Београдски интелектуалци су слободној српској мисли тада крчили пут. Било је то уз доста ризика, али су, ипак, били заштићени мноштвом ауторитета институција науке и уметности. Ауторитетима Академије, Универзитета и појединаца на челу са Добрицом Ћосићем.

Косовска рана српског прогона је већ била обелодањена и позлеђивана, из дана у дан, шиптарским прогонима, убиствима и силовањима. Било је апсурдно да у таквим условима власти још хашпе српске интелектуалце, који су против тога подигли свој глас.

Али у Шешелјевој судбини све је било друкчије. И он је у Сарајеву имао групу критички настројених и просвећених људи, али она је била у поволју и Шешел је пожртвовано, већ код првог привођења, све примио на себе. Био је сам у страшном амбијенту. Власти у Босни су биле кивне на Србију и све отвореније су са Хрватима и Словенцима, почеле да подржавају шиптарски сепаратизам на Косову и Метохији. Шешел им је само добро дошао да искажу свој бес и пружи пример како они то умеју са Србима.

Пошто се претходно договорио са Добрицом Ћосићем и другима око тога шта ће урадити док је он у затвору, Шешел је сео на воз и мирно кренуо у сусрет робији. Повратком у Сарајево, што је значило свесни избор робије, Шешел нас је онда све изненадио. Његова куражност се прелила на скупове

Француске седам и подстицала да се крене корак више.

Да се подсетимо, Шешел је осуђен на осам година затвора. Казна му је прво смањена на четири године, па на годину и девет месеци, колико је и провео у истражном поступку. Његово суђење као да је преписано поглавље Солжењициновог "Архипелага". Све је било организовано: редакције су добиле упутства да суђење не најављују у новинама. Свака редакција, али саме оне, које имају сталну рубрику – Судска хроника, могле су да акредитују само по једног новинара. Није се смело о самом процесу у тим рубрикама писати опширно, него рутински...

Издржавање казне је било на нивоу турских тамница где сужњи труну. Шешел је у "хелији смрти" провео тридесет пет дана и ноћи. У изолацији "нормалне" самице осамнаест месеци. У штрајку глађу – четрдесет осам дана, пробијајући границу умирања без хране. Осмог дана гладовања био је полицијском палицом страшно претучен. Кад се све сабере, Шешел је са осталим кажњеницима провео једва неколико дана. И на крају одбио је да икада напише молбу за помиловање, упркос свима, који су га, наговорени од власти, молили да то уради.

Његова ретка физичка издржљивост и снага воље сигурно импонују. Критички део београдске интелигенције се ширио. Шешел, далеко у зеничком казамату, постао је њен симбол. Робовао је у име свих слободних мисли у Срба. Пружио је пример да се, ето, неко усудио да отворено пркоси титоистичком насиљу. Показао да и њихово насиље има неку границу у времену и жестини.

Тада у Београду није било значајније научне, просветне, или уметничке институције, која није јавно протествовала због њега. "Слобода Шешелу", био је слоган интелектуалаца. Народ је пунио сале у којима се протествовало због његовог робијања.

И та лавина је прешла у иностранство. На адресу још увек "Титове Југославије" стизали су протести великих ауторитета од политике до уметности. Док је у штрајку глађу био на ивици живота и смрти, многе научне институције су га проглашавале почасним чланом.

Шешел је још пре затвора написао и то је било и овде и у иностранству објављено, да је он при чистој свести и да неће ни по коју цену и ни под каквим условима у затвору извршити самоубиство. Тако им је сигурно унапред онемогућена пракса, коју смо звали: "Погинули га".

У читавој тој шуми поломљених копаља онда је лебдело непостављено питање, а које је, мислим, значајно и данас појаснити. Да ли је у Шешелевом поступку свесног повратка у Сарајево, односно на робију, било неке романтике, неког фанатизма ако хоћете?! Јавно је предочио шта га тамо очекује, а отишао је. Сигурно је да није веровао да ће бруталности бити баш толико

Савиндан 1995. – громови су објавили Шешелев излазак из Централног затвора

Прва изјава на слободи: "Слободан Милошевић је највећи криминалац и издајник"

Тријумфални поход кроз Београд

изражене, али је у свом изведеном рачуну све остало предвидео до савршенства. На првом месту, знао је да ће режим његовим хапшењем изгубити на више страна. Шешелјев пример храбрости ће бити подстицајан за многе друге. Комунистичка стега страха никада више неће бити исте снаге. Крчаг иде на воду, док се не разбије. Та мешавина комунизма и азијатске деспотије је била духовно мртва и заљуљана. Све те Шешелјеве процене су се показале тачним.

Он често у јавности показује снажан темперамент и импулсивност. Они, који га мање познају, лако западају у замку оцене да је у питању само његова нарав. Врло често то су његове игре, смишљеног тока и исхода. Политичка лукавост, као део његовог несумњивог политичког талента.

Али, вратимо се радије питању патриотизма, том највитешкијем чину политике. Његова снажна воља је у функцији његовог патриотизма.

Сведоци смо времена великих збињања. У њима се јављају и највише врлине и морално најнижи падови. У условима социјалне беде много тога је на пијаци. Одржање од патриотизма и издаја су роба за светску пијаци. Посебно то важи за носиоце државних послова и високих звања на политичкој сцени, у науци и уметности. И ми смо гледали метаморфозе личности. Њихова салта и виртуозне обрте. Неки су за само једну деценију по три пута драстично мењали читаву идеологију. Прво су били заклетни комунисти, узимајући све што им је на видику. Из потпуно обезбеђене егзистенције, постајали су уметници ужареног националног стваралаштва, богатећи се и даље у тим својим радионицама за пластику и шушке лажних речи. И на крају, када су светске фондације и други спонзори понудили милионе долара, они су распродали патриотске радионице. Сада су опет на почетку титоистичких вредности "братства и једин-

ства", интернационалистичког и револуционарног опредељења, као полазишта да опет, једног дана, на овај, или онај начин опљачкају српски народ, измучен ратовима и преварама.

Ни највећи аналитичари политичких прилика не могу изабрати неки политички догађај у коме је Шешелј, макар и на тренутак показао патриотску колебљивост. Никада и ни под каквим изговором, он није ушао у неки политички компромис те врсте. Патриотизам у његовим политичким деловањима има само активан однос. Стално је подвучен, истакнут и у првом плану. Око тог питања порушио је односе и са људима са којима се ородио, или био у пријатељству из најтежих дана робијања и прогона.

Питање државности је питање суштине његове политике и живота.

Његов патриотизам се разликује и по настанку од "патриотизма" поменутих превртљиваца. У Шешелју он није настао у промоцији живота. Нити је то био резултат одлуке из хира или неких разлога са стране. Патриотизам је код Шешелја сазревао релативно полако, али кроз најтеже животне ситуације. Он је комунисте сагледао кроз снове њихових теорија и упознао њихову батину у стварности живота. Помпезност кабинета и "хелију смрти". Његов патриотизам је сазревао на робији. Очвршћивао се у политичким обрачунима. Обузео га призорима српског страдања у овом рату.

Овлаш подсећање на његову биографију, управо намеће такав закључак.

Свећа над загубљеним гробом

Уласком на робију изгубио је место професора на факултету. Пресекао сјајну перспективу, која се указивала младом доктору наука са бриљантним успесима у школовању. По изласку из затвора, отвориле су се друге перспективе. Популарност му је отворила мно-

га врата у земљи и на Западу. Све само за један услов: да се мало примири.

Шешелј је изабрао борење. Без запошљања и са породицом, био је опет изложен великим искушењима. И Шешелј је почео да пише књиге "за ломачу". Прскорачно је, ваљда, ону танку, невидљиву, али јасно повучену црту пречутог споразума београдских интелектуалаца и власти, где је то граница шиштања на свеча. Петла, који прерано пева, гађају са обе стране плота.

Само када је заронио у националну историју, Шешелј је брзо открио њен пут несреће и свих превара. Све што је до тада у најзавијенијим интелектуалним реченицама натукнуто о четничком покрету, Шешелј је изнео громогласно, бришући и противнике четништва и оне, који су због индиректног помињања четништва у јавности, носили ореол храборости.

Требало је да прође пола века једне разисторије и да један школован Србин запали свећу на празном гробу ђенерала Драже Михајловића у Америци. То није била само поза ради обезбеђивања боље позиције емигранта. Са титулом четничког војводе и српском круном на грудима, Шешелј се вратио у Београд.

Као што је отишао код војводе Ђујића, Шешелј је истом одлучношћу пришао Слободану Милошевићу, када је овај обећао обликовање Србије других граница и унутрашње уређење. Седећи уз колена владару, што ће му многи из сасвим разних политичких праваца замерити, Шешелј није прихватио министарска места у влади. Није обезбедио гласила под својом контролом. Није ушао у деобе пословних и стамбених простора, иако су то урадиле друге странке опозиције, чак жестоки противници тадашњем патриотизму. Шешелј није преузео ни привилеговане послове, који су доносили брда пара. Једном патриоти, наравно, ако је прави, не пада на памет да плачка народ, посебно у беди рата и нацистичке изолације.

Само из такве моралне позиције је могао преокрет у српској политици да напада истом жестином, којом је јуче хвалио. Уследила су опет хапшења, пропагандна хајка и забрана митинга. Шешелј и радикали су далеко највећи робијаши текуће власти.

Није непознато колико владе моћних земаља у малим земљама, разним смишљеницама, постављају своје марионетске владатеље. Често се осећа, а по некад, готово може да се опипа како страначки прваци подешавају своје речнике и воде рачуна, ако не да се додворавају, оно баш да се директно не замере тим центрима моћи. Данас је то на политичкој сцени још присутније и јасније изражено. Шешелј сигурно није од тог соја. Оштрице његових напада су окренуте увек према њима. И газде и плаћенике, Шешелј јавно потказују народу, уверен да је народ њихов судија и да ће то, кад тад и бити.

Његов патриотизам у животу и политици је издржао готово сва

Ванредна конференција за шггампу по изласку из затвора

искушења. Замерке, ипак, постоје. Срби, код којих је патриотизам сама структура личности, духовна вертикала и суштина етике живота, сматрају да су православље и српска круна стубови патриотизма. Лако доказују шта се у прошлости догађало са Србима, који су променили конфесију. Губитком вере, губили су ентитет. Шешељ је православлац, слави славу и све велике празнике, приватно у домаћинству и у странци. Многе симпатије београђана је стекао организовањем прославе Божића у центру града. Приликом посете Жириновског, Шешељ је заједно са својим високим гостом отишао прво у Саборну цркву, тражећи благослов од његове светости Патријарха Павла. Народ их је пратио и клицао.

Али у односу са круном било је доста проблема. Јавним ношењем српске круне на грудима, Шешељ је својевремено охрабрио Србе да и они то чине, после толико прогона. Али је он скинуо круну и одрекао се монархије. Неслагања патриота монархиста са Шешељем нису око његове процене личних вредности престолонаследника и других чланова династије. Нити око питања да ли и престолонаследник сноси део кривице што је опкољен "демократима", "југословенима" и смутљивцима, који су му у Крунски савет бирали Хрвате, старе комунисте и убеђене марксисте. Неслагања су више око питања значаја монархије као политичке равнотеже, аутентичности српске круне, њене скромности, њеног симбола који би утицао и на стање свести код нас и на односе других према нама. Питања се односе на заслуге династије, традицију, увреженост круне у народу, посебно у свести српских сељака, о значајном месту српске круне у

Српској православној цркви. Најпослету је непоресиво питање морала, како једну од најстрашнијих жртава зликовца Тита, не поставити у пређашње стање, а исправити неправду. Довођењем круне, титоизам, који поново оргија, био би избрисан.

Није тешко наслутити шта би данас дале усташе, или потурице да имају своју стару круну.

Србија је данас држава без државе. Држава без границе и химне и круне и знамења... Гологлава и боса.

Са друге стране стола, од Шешеља као домаћина за Божић у његовој кући, слушао сам енергична одбијања и доказивања. Читаву тираду. Не знам да ли ће пристати да се ова реченица одштампана, али ради искрености и истине, мене никада није убедио да је противник српске круне. Време ће показати истину. Шешељ је доволно искусан политичар да би заобишао правило: никад не реци никад!

Његова главна мисао је данас окренута динамичним збивањима, која би могла вратити српски народ у услове најжешћег Брозовог времена или турског ропства.

"Споразум" из Дејтона са свим бочним играма, од обнове целовите Босне до америчког обећања да ће наоружати потурице, завршио би причу са Србима преко Дрине. Оно што се не истурчи, заглавиће на газове и мостове, у чамце и дереглије. Српски народ би тако изгубио више од половине својих вековних земаља. И то није све.

Спровођење "споразума" прелази на ову обалу Дрине. Он је већ у Косову и Метохији, у срцу српске историје и државности. Америчка администрација у Београду отвара одељење Ханског "суда, а у Приштини биро. Такву аро-

ганцију до сада нису испољили ни у банапа-республикама.

О каквом суду и истрази је реч? Никола Пашић је у име Србије, која је имала четири милиона становника, одбацио ултиматум Аустроугарске 1914. године, иако је имала 80 милиона становника и моћну ратну машину. Србија је примила рат, јер је одбила да прими два аустроугарска чиновника, који би по Србији љушкали о умешности око припрема сарајевског атентата. Никола Пашић је долазак два полицијска чиновника, који врше неку истрагу с правом сматрао нарушавањем самосталности једне земље. Шта данас остаје вођи радикала. Свако Шешељево реаговање у смислу права устава и закона се лако покрива галамом фразе – "он је за рат". Сваки нормалан човек је присталица мира. Шешељ једино сматра да се у рату ратује патриотски, а у миру патриотски преговара. Уступати олак државну самосталност се не може сматрати ни мудрошћу ни умешем. Таква подвала не би смела да прође ни код лаковернијег народа.

Игра дејтонског "споразума" око Косова и Метохије је у испитивању, корак по корак. Али већ сада се могу назрети два приступа: или Шинтарима дати део територије, или вратити Аутономију по Уставу Броза из 1974. године. Прва варијанта је лажна. Постављена је само као замка друге. Још једно нагло цепање српске државе, не само да би пренуло збуњене Србе, него и Европу и Русију. То би био дефинитивни почетак трећег светског рата. Зато је озбиљна само варијанта повратка статуса из 1974. године. Ефекат српских непријатеља би био већи и лишен ризика. Сви ми памтимо монструозну замку тих решења. Шинтари су имали

Полицијска станица и затвор у Гњелану

Гњилане, Илиндан 1995. – после два месеца на слободи

државу у држави. Водили су чак послове из домена спољне политике. Имали су врховну судску и извршну власт. Протеривали су српски народ и то грозним насиљем. Никада Србима држава Албанија није учинила толико штете, као Аутономија. Поред свега Србија је била обавезна да је материјално издржава. Србија је плаћала Шиптарима прогон Срба и досељавања из Албаније. Сада се то решење нуди као знак "добре воље", уместо наводног откидања Косова и Метохије и уступање Албанији. Повратак Аутономије ће, заправо, обавити тај чин, изнурујући Србију док их не замоли да се одлепе.

Сигурно је да ће Шешељево противљење у овом случају добити још једну етикету. Мора се признати да се он једнаком жестином борио за сваки део српских земаља, не водећи рачуна на којој је обали или чији је то ужи за-

вичај. Локални патриотизам је опасан учесник у комадању српске државе и растурању народа. У данашњој великој смутњи, чак се и највећи симболи народа користе у његовом разбијању. Злоупотребљена је чак и Шумадија. Овенчана бунама и устанцима, Шумадија је понела венац српске државности. Као Шумадинац увек сам био испуњен тим поносом. Али Шумадија није српска држава, него њен симбол. Она није географски, него духовни појам. Шумадија је био храбри Книн. Шумадија су Пале, у њеном најсветлијем знамењу. Шумадија је свугде, по свим српским земљама где се чува држава и слобода.

Кућа Шешељевих у Поповом пољу у Херцеговини је спаљена у под усташком окупацијом, али Шешељ никада због тога није мање волео Призрен или Плитвице.

Насртаја на све што припада овом народу и без унутрашњих дсоба има довољно. Између муслиманске државе и Аутономије Шиптара на Косову и Метохији лежи Рас. Ко је заборавио програм СДА Алије Изетбеговића о Расу, који је за њега само беглук и Сашац. Он тај део сада не помиње из тактичких разлога, али никада се јавно није одрекао тога, као што није ни своје Исламске декларације.

Многи насртаји су тек додирнути, или поменути, али је и то довољно речито за реално питање, како би тек све изгледало без тврдог патриотског става СРС са Шешељем на челу.

Упркос свему што су новине Запада писале о њему, човек се мора сложити са њиховом суштином. Права катастрофа би била, када би српски ратни непријатељи почели да га хвале.

У домаћим приликама, сем режима њега највише нападају стипендисти српских непријатеља. Покојни академик Самарџић ми је једном рекао да је увек у прошлим ратовима од народа отпадало седам до осам процената лабилних појединаца, који су се истурчили, понемчили, или титоизирали. После пола века владавине усташе Броза, реално је очекивати да је дошло до извесног реструктурирања свести колективног бића. Јавили су се већи психолошки и морални падови у одрицању од скале вредности вере, нације, слободе и државе. Да ли издајника данас има процентуално више, него у ранијим несрећама, или су они данас само гласнији, отворенији и више плаћени. Не рачунајући искомплексиране, они су углавном мотивисани материјалним разлозима. Комотно пристају да их називају "мултијалистима". На једној страни тај назив делује странно, газдама ће се више улагивати, а народ неће потпуно разумети шта то заправо значи и шта је њихова улога. У српском језику постоји довољно речи за тај облик понашања: фукара, изрод, пизда, измећар, балефа, бедник, изрод, издајник, отпадник, губа, накот, улизица, удворица, потурица, усташа, титоиста...

Њихови свакидашњи напади никога, па ни Шешеља не могу ни уздићи, ни укаљати. И сам Шешељ би се сложио да је у интересу српског народа да те битанге и лењивци боље да и надаље остану стипендисти српских ратних непријатеља, него да сама и опустошена Србија мора да их храни.

Свој лик патриоте најбоље је обликовао сам Шешељ својим жестокима патриотским деловањем.

Зато на крају дајмо реч самом Шешељу, како би завршио као што често завршава своје говоре:

**"Србија је вечна,
док су јој деца верна!"**

Рајко Бурђевих

УКУПНО ГЛЕДАНО ВОЈИСЛАВ ШЕШЕЉ ЈЕ УСПЕО ДА ЗА ПРОТЕКЛЕ ЧЕТИРИ ГОДИНЕ ФОРМИРА СТРАНКУ КОЈА СЕ НЕ МОЖЕ ПРЕСКОЧИТИ НИ У ЈЕДНОЈ ОЗБИЉНОЈ АНАЛИЗИ СРПСКЕ ПОЛИТИЧКЕ СЦЕНЕ

ЧОВЕК КОГА НЕ ВАЉА ИМАТИ ЗА НЕПРИЈАТЕЉА

Главна особина сваког правог политичара је да га је тешко дефинисати, управо такав је Војислав Шешељ

Војислава Шешеља сам упознао испред Куће цвећа. У дугачком сивом мантилу, под чудним осветљењем дедињског наоблаченог неба заиста је изгледао као "кишни човек", како су га у то доба звали неистомишљеници, мада је мене у први мах подсетио на неки лик из "Алана Форда", на неку физичко-карактерну мешавину Груифа, Сир Оливера, Боба Рока и Броја Један.

Живот није стрип, али Шешељ је заиста те суморне априлске вечери био број један, неприкосновени шеф параде у шареноликој екипи знатижељних новинара и својих истомишљеника, који су се скупили да виде како ће то један новокомпоновани четнички војвода да сруши нешто за шта се у Југославији дуго веровало да је нерушиво.

Али био је то већ сам крај априла 1991. До почетка рата остало је било још само неколико дана, а темељи педесетогодишње комунистичке државе већ су били попуцали и нико није био много зачуђен што се један од најпознатијих дисидената из Титовог доба усудио да његов гроб препоручи комуналним гробљанским службама, најављујући да ће Музеј 25. мај у неко догледно време постати седиште Српске радикалне странке и омиљено састајалиште српских четника.

Изазивајући неверицу гардиста, Шешељ је са својим најближим сарадницима (који су га гледали као божанство, а један од њих му је непрекидно гуркао кишобран изнад главе) обишао круг по спомен парку, опипао бели мермер гробнице и самоуверено, без осмеха изјавио да материјал јесте чврст, али да неће издржати налет радикала.

Окупивши новинаре око себе, за главу виши од свих, Шешељ је још пола сата "сахрањивао" и Тита и комунизам и братство-јединство. Најавио је да ће четвртог маја, тачно у 16 часова, доћи да заувек протера Броза са Дедиња. Сви су се смејали. А само пар дана касније у Борову селу се запуцало и све је отишло у парампарчад. Све осим Куће цвећа.

Данас, пет година касније, Музеј 25. мај још увек је на истом месту и служи

истој сврси. Није постао састајалиште српских четника, али ако је некое за утеху, нису га окупирали ни млади социјалисти.

Војислав Шешељ је незгодан политички противник. Један од оних које не ваља имати за непријатеља. Са једне стране: образован, промишљен, спреман на оштре полемике, брзог мозга и брзог језика. Са друге стране: упућен у мангупске и уличне штосове, висок, масиван, расположен да укрсти и теже аргументе од речи са неистомишљеником који је за такво разјашњавање расположен.

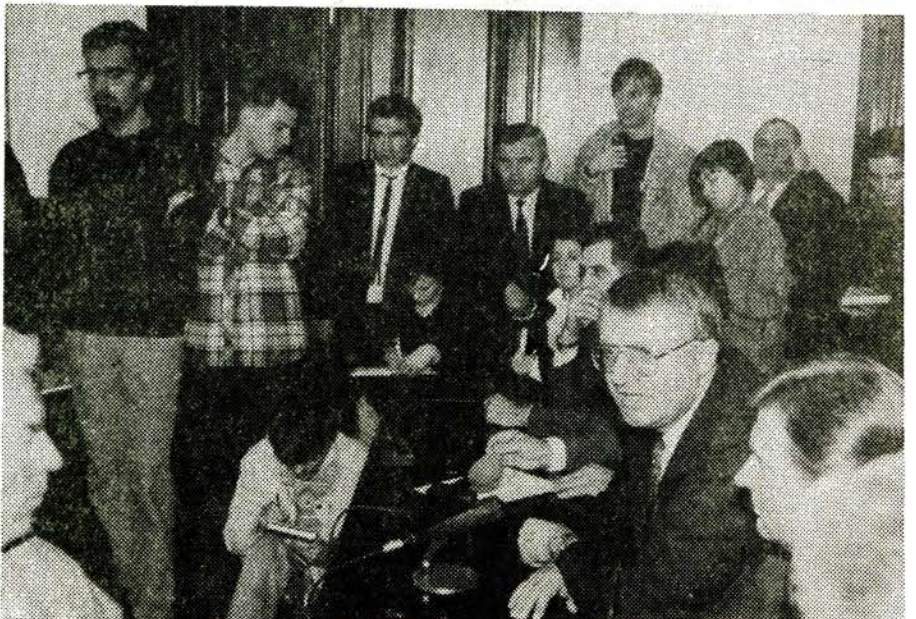
Да није упутно имати Шешеља против себе, јасно је готово свима који су имали прилику да то провере у пракси. У Сарајеву, у његовим младим данима, у то су се уверили многи његови партијски другови. Војислав је тада био жестоки комуниста (школске колеге тврде да је имао надимак Стаљин) и сасвим недвосмислено је користио све своје адуте у разноврсним унутарпартијским окршајима. Док је био комуниста – био је црвен до краја. Али не заду-

го. Са партијом се развијао спектакуларно, уз затворску казну и заглупљујућу канонаду режимске (комплетне) штампе. Сви путеви из затвора водили су у Београд.

Шта га је чекало у граду који је за њега био извор сваке паде? Тек рођен син, распаднут брак, незапосленост, равнотушје дисидентских кругова за које је он био тек неки демодирани херцеговачки лајавац, из чијег је случаја већ извучен сав могући политички профит.

Бивши робијаш, без пара, посла и пријатеља, хода градом са пакетом својих забрањених књига које би многи волели да читају, али које већина не сме ни да погледа. "Пријатељи" дисиденти, умирују савест купујући по два комада исте. Усамљени аутор, лута предграђима тражећи истомишљенике. Све у свему, пригодна подлога за некакав новокомпоновани хит али потпуно неподношљиво за један обичан живот. Тешко је из тога изаћи нормалан.

Јунака наше приче ипак није прогутао мрак великог прљавог града, па није окончао каријеру на плочнику престањем пролазника уз причу о повратку у родни крај за који му недостаје који динар. Снашао се човек. Књиге

Конференција за игампу у седишту Српске радикалне странке

Са новинарима (новинарима) увек пријатељски

је уваљао мало у земљи, мало у иностранству (емиграција је увек била сјајна публика за ствараоце Шешелјевог типа), окупио се, чак је и странку формирао у праскозорје обнављања виностраначја. Српски слободарски покрет, којем је био на челу, запамћен је по прецизној дефиницији жељених граница српске државе, на линији Карлобаг-Огулин-Карловац-Вировитица.

Већ тада Шешелј је имао титулу четничког војводе (одлуку о томе донео је лично Момчило Ђујић) и репутацију својеглавог скандал мајстора. Био је, кажу, једнако расположен да се побије са полицијом на неком градском тргу и да са сваким знатижељником поприча у Руском цару, уз коју шампиту.

Једна импресионирана новинарка, збуњена ликом и (не)делом овог човека, доктора наука са репутацијом провинцијског силедије, запитала га је: "Ко сте ви Војиславе Шешелју?" Не знам какав је одговор добила, али сам сигуран да је питање одбољило Шешелја. Он напросто ужива да збуњује и шокира људе. Ни сам не могу да прецизно дефинишем шта је истина а шта лаж у свим причама које се о њему причају. Тиранин? Демократа? Србин? Хрват? Албанац? Фашиста? Анархиста? Либерал? Комуниста? Женскарош? Садо-мазохиста?

Онолико колико га познајем могу да тврдим само да је реч о човеку којег је готово једнако тешко и волети и мрзети.

Каријера

Почетком 1990. подела главних опозиционих улога већ је била обављена. Народна радикална странка била је преузета од непрепознатљивих и алтернативних адвоката, Демократска странка се чинила највећом и најопаснијом организацијом по режим, док је десницу чврсто пригрли та Српска народна обнова у којој су у то доба заједно били Мирко Јовић и Шешелјев кум

Вук Драшковић. За Шешелја ту није било места, ни он сам није био заинтересован за улазак у новопазовачку екипу, па се чинило да ће му заувек бити одређено да носи терет аутсајдера, бунтовног човека са маргине, који се ни у једну шему не може уклопити до краја.

А онда су се ствари почеле мењати и расплет се десио муњевито: Драшковић се растао са Јовићем и удружио са Шешелјем, Демократска странка се поцепала на два дела, Народну радикалну пак, није ни требало боцкати споља, она се сасвим довољно трескала и изнутра. У следећој фази деоба, растали су се и Шешелј и Вук, па су избори из децембра 1990. овекове чили једно невероватно стање: поражену и раздвојену опозицију и трулу али победом ојачану власт Социјалистичке партије. Шешелј је пред саме изборе основао Српски четнички покрет, који није био регистрован, па се на изборима није ни појавио. Шешелј је био кандидат за председника Србије, освојио је сто хиљада гласова упркос томе што је већи део кампање провео у затвору и што је заправо имао само једно једино обраћање јавности, преко емисије Телевизије Београд.

За оне који су га познавали са београдских улица и новинарских скалдал-хроника, Шешелјев наступ на телевизији био је право изненађење. Умирен и опеглан, у светло плавом оделу, без иједне реченице изговорене повишеним гласом, председнички кандидат из Батајнице је показао своју моћ трансформације. Његова је прича остала непромењена, али је била испричана на начин који је био у сваком случају примеренији слуху домаћина и пензионера који предизборне вечери проводе пред ТВ екраном.

Изван парламента и штампе, са регистрованом странком и без могућности за праву политичку акцију, Шешелј схвата да мора нешто да промени. Свој Српски четнички покрет уједињује са неадвокатском фракцијом

Народне радикалне странке и већ фебруара 1991. формира Српску радикалну странку.

У то доба београдски штаб Шешелјеве скипе је месна заједница "Димитрије Туповић", неугледно место у дворинском простору у улици Проте Матеје, недалеко од Славије. Једном недељно радикали ту држе конференције за штампу, замењујући разбацане пензионерске гарнитуре за шах и доминне српским и четничким заставама и знамењима. Одатле ће у етар отићи чувене изјаве о организовању четничких формација у Љубљани, као и разноврсне претње Анти Марковићу, комунистима, усташама и осталима.

Гледано са дистанце од неколико година, Шешелј и није имао другог избора до да серијом скандалозних изјава и наступа задржи медијско интересовање. Прекид позорнице представе "Свети Сава" и фотоапарат у главу писца Мирка Ковача, из претходног периода, као и чувена туча столицама у "Руском цару"; потврдиле су његово звање "trouble-maker"-а, а он се у таквим околностима осећао ко жаба у бари. Кад год је било прилике потврђивао је статус опасног човека, спремног на све, а медијска пажња само је увећавала његову способност да из сваког инцидента избори по неки ТВ минут или наслов у новинама.

Девеомартовске демонстрације помало су га затекле. Осетивши да се нешто крупно ваља улицама главног града, радикали исказују спремност да се демонстрацијом прикључе, али одустају због "антисрпских" организација које је у штаб довео Вук Драшковић. Његово хапшење и излазак студентата на улицу радикали користе као згодан моменат да се прикључе журини на посусталу власт, али гомила код Теразијске чесме одбија Шешелја повицима "првени војвода", надимком који ће га пратити неколико наредних година.

Крајем тог месеца радикали добијају нове страначке просторије у Охридској улици, недалеко од Храма Светог Саве. У јавности је то доживљено као потврда Шешелјевог приближавања социјалистима. Јаз између радикала и СПО се продубљује, уз међусобно чашћавање епитетима полут "фашисти", "издајници". Шешелј оптужује Драшковића да је окружен највећим београдским криминалцима (Гишка, Бели) те да се таквих ни најмање не плаши "јер је јачи од свих њих", али ипак све чешиће се у његовом окружењу виђају крупни, кратко подшишани момци са пластичним кесама из којих извирују кундаци и дугачке цеве.

Почетком маја, радикали крећу у кампању прикупљања добровољаца за источно-славонско жарниште, а готово истовремено постају и парламентарна организација Шешелјевог продором у скупштину Србије, након допулских избора у Раковини, где војвода надмоћно тријумфује испред Борисава Пекића, Јоце Марјановића и потпуно ано-

нимног представника социјалиста. У чињеници да СПС није супротставио радикалима достојног супарника на тим изборима, садржано је и готово једнодушно веровање да су социјалисти коначно пронашли свог "опозиционог" партнера.

Шешел се није много трудио да распрши те приче. Неуверљиво су звучала његова објашњења о огромним разликама Српске радикалне странке и СПС по свим другим питањима осим националног. Људи су ипак више веровали скупштинским преносима из којих је било видљиво да лидер радикала користи сваку прилику да "масакрира" посланике СПО, ДС и остале несоцијалисте. Његове умивене, али суштински јасне примедбе социјалистима деловале су као невешта шминка и прикривање симпатија. У скупштинским кулоарима Шешел је, било је то сасвим очигледно, био најомиљенији саговорник вођених СПС-оваца.

Јесен 1991. била је потпуно у знаку ратних догађања. Радикалски добровољци су, готово свакодневно, одлазили ка Вуковару, испраћени Шешелевом пригодном беседом у камерама РТС. Нико више није крио да их наоружава ЈНА. Високи официри армије, у униформама су долазили у радикалски штаб у Охридској да провере бројно стање нових ратника. Чак су и прва постројавања обављана у суседном парку. Сваколика четничка братија кретала је на фронт преко касарни у Бубањ потоку и Бањици. Обучена у партизанске униформе на које су, преко извезених петокрака уметане кокарде.

Селекција није била строга. Било је у тим караванима свакојаких фаца, мада су преовладавале брадате и дугокосе. Било је и оних који су директно из пругастих ускакали у сивомаслинасте униформе. Било је и младих Београђана уверених у исправност борбе за етничке границе. Било је и жена. Једна од њих, која је код куће оставила двоје малолетне дече и мужа и кренула у рат, испричала ми је са жаром неиспаваности у очима, да се неће смирити док не освети деду и бабу које су пре педесет година заклале усташе. Касније, све што сам сазнао о њој било је да је жива и да се развела.

Полазницима на фронтове Шешел је држао кратке говоре. Позивао их је на "витешку борбу за праведну српску ствар", терао их је да се окану пића или, не дај боже, дроге, уверавао их у сигурну победу. Обилазио их је и на положајима. Група од стотинак бораца жалила му се у Вођину на недостатак женских кадрова у својим редовима. "Тај ћете пожар гасити код куће, када се вратите", одговорио им је.

Неки се ипак нису вратили. На сахранама добровољаца Шешел је увек изговарао реченицу која, посебно ових дана, изазива недоумице: "Његова смрт није била узалудна".

Рат се разбуктавао и ширио, а Шешелева репутација националистичког предводника постала је све

Привођење новинарке Ксеније Јанковић на забрањеном митингу у Новом Саду

израженија. Отворено је подржао Милошевића на председничким изборима 1992. (претходно га је председник частио изјавом да му је он најомиљенији опозиционар), а истовремено остварио 73 посланичка мандата у републичкој скупштини, чиме је своју странку довео на само корак од владајућих социјалиста. СПС је тада у скупштини Србије имао тек стотинак посланика од укупно 250 и ниједна одлука није могла бити донета без подршке Српске радикалне странке. Ипак, Шешел је одбио да уђе у коалицију владу (и одигра улогу коју сада има Нова демократија) што многим у странци и није било право. Министарске фотеле, наиме, биле би пут до брзог и ефикасног обогаћивања странке, што би било од велике користи за будуће одмеравање са СПС-ом, у које нико трезвен није сумњао.

Мањинска влада социјалиста држала се онолико колико јој је то

Шешел допуштао. Кроз скупштину су пролазили свакојаки закони (па и онај чудесни о везивању ТВ претплата за струјомере), а радикали су се задовољавали уступцима од којих су већина остали у тајности, мада се верује да неки од њих имају везе са трговином нафтом.

Сарадња је, током 1993, постала све слабија, а званично је пукла поводом Венс-Овеновог плана, којем се Шешел жестоко супротставио. За само неколико дана сви "пријатељски" односи пали су у воду. СПС је саопштењем радикале прогласио за фашистичку организацију, а лидер радикала је потом, на конференцији за штампу, недвосмислено објавио рат владајућој странци изјавом "Слободан Милошевић је највећи криминалац у Србији".

Радикали су одмах кренули да руше СПС ову републичку владу, Милошевић је, реаговао противустановно и распустио парламент. Уследили су но-

Др Шешел захтева да полицијаци ослободе отету новинарку

ви избори, поново у децембру, као и претходна два пута.

Избори су преполовили Шешељево парламентарну снагу, али истовремено доказали да и после најјачег удара уме да се дочека на ноге. Медијску блокаду режимских кућа, наравно, није могао да надокнади, али се снашао и међу "независним", успевајући да упркос трогодишњем ратовању са њима, изгледа ствари пребацујући тежиште на социјална, економска и питања људских права и слобода, истовремено не напуштајући ни националну тематику. У том новом односу снага, наравно, више није спомињао зарђале кашике и презапослене булдожере.

Уследило је тешко време за вођу радикала. Два пута је хапшен, кртице из СДБ суровариле по странци, па му није преостало друго до да странку реформише, централизује, кадровски обнови млађим људима и почне да размишља о бављењу политиком из правих опозиционих редова. Имиц човека којег не ваља имати за непријатеља задржао је и даље (треба се само присетити како је у предизборној кампањи 1993. разбучао Арканову Странку српског јединства), али је глобално морао да се окрене организовању мирнодонске странке, којој ће главне тачке акције бити размишљање о спровођењу власти, ако икад до ње дође.

Укупно гледано Војислав Шешељ је успео да за протекле четири године формира странку која се не може прескочити ни у једној озбиљнијој политичкој анализи српске сцене. Истовремено, он је уз Војислава Коштуницу

једини који је имао отежан старт на том плану, јер се у активну парламентарну борбу укључио са великим заштитом. Сви остали, који су 1990. остали пред скупштинским вратима, до данас нису успели да се опораве и сада углавном таворе бавећи се издавањем јалових саопштења и организовањем слабо посећених конференција за штампу.

Но ако је дечије и пубертетске (разрађивање страначке машинерије) политичке болести преболео, то још увек не значи да је завршио комплетан посао и да му је само остало да чека праву прилику. Претходно ће, ипак, Шешељ морати да се позабави тражењем правих људи за партијске послове у многим местима у унутрашњости, што до сада, у потпуности није успело ни једној опозиционој странци. У централни странке, такође, мораће се решити недостатак некомпромитованих стручњака из многих области за озбиљно и аргументовано парирање властима. Велики посао који се не може завршити преко ноћи, а нови избори су све ближи...

Новинари и медији

Звучи парадоксално, али је истинито: Војислав Шешељ, човек који је читаве редакције проглашавао издајничким, наплаћивао интервјуе за "непријатељске државе" и правио спискове неподобних државних новинара, данас има најбољи и најпрофесионалнији однос са медијима од свих српских страначких лидера! У његовој странци се прича да у току дана подели толико најразличитијих изјава, да кад дође

кући и својој жени одговара на питања почевши са "Српска радикална странка сматра..."

Та прича можда и није тачна, али сасвим поуздано се зна да је шеф Српске радикалне странке спреман за комуникацију са новинарима готово непрекидно и у свако доба. Интервју? Може. Изјава? Може. Коментар? Може. Кафа? Може.

За долазак до лидера радикала пису потребне никакве специјалне најаве и препоруке, никакве посебне акредитације, у његовој странци неће вас малтретирати секретарице опште праксе (попут оних из СПС које би најрадије да саме одговоре на сва питања), а неће бити ни уобичајених ложњава толико честих у другим опозиционим странкама: "тренутно је на важном састанку, назовите мало касније".

Шешељ је новинарима увек доступан. Ако није у странци, добићете његов број кућног телефона, ако није у Београду, пронаћи ће вам телефонски број одговарајућег хотела или стана. Вођа српских радикала је недавно добио и мобилни телефон, а кад набави и сателитски, новинарској радости неће бити краја – са њим ће моћи да се прича и на релацији Београд – Хаг, например.

Суштина Шешељеве медијске комуникативности, своди се на практичну реализацију идеје "хајде да правимо посао". "Ја ћу давати изјаве кад год вам то треба, а ви се постарајте да будем присутан у свим могућим рубрикама, од црне хронике, до временске прогнозе", неизговорена је Шешељева понуда новинарима, коју

Одлучност пред којом је понустио полицијски обруч

су, без потврде, прихватили сви они којима је то корисно и дозвољено.

Корист таквог "посла" је, наравно, обострана. Уз то лидер радикала даје и специјалне попусте: "Пишите о мени шта год хоћете, само немојте превише да лажете", прећутна је погодба коју су са Шешелјем склопили "добронамерни" новинари. Испоставило се да су такви у великој већини, тако да нема редакције којој су врата Српске радикалне странке затворена. У немилости је, колико се зна, тек неколико новинара.

Из свега тога није тешко схватити ни зашто се међу Шешелјевим новинарским надимцима (упркос познатој предисторији) много чешће налазе бенигни, попут Шеки, Шеле, Шексон, од оних стандардно намењених политичарима, попут стока, смрад, хубре...

Да не би све било идилично, и да не би неко случајно помислио да је јавност рада Српске радикалне странке битно другачија од осталих странака, треба споменути Шешелјево упутство страначким колегама које гласи: "Овај важним стварима никада се не сме разговарати кад су новинари у близини".

Упутство је схваћено као наредба, дословно се поштује, тако да ће прича о страначким унутрашњим трвњима и о томе ко коме ради о глави, моћи да буде испричана тек када се неки новинар кооптира у Централну отаџбинску управу. За сада их тамо нема, а нема их ни на седницама тог званично највишег партијског тела, мада је својевремено била објављена јавност његовог рада.

Новинаре који прате рад Српске радикалне странке, врло је лако поделити у неколико карактеристичних група. У првој су они којима се очи сјаје док војвода прича, они су опчињени његовом појавом, и само их крајњи напор обуздава да у сред конференције за штампу не усклику: "Браво Војо, тако је, добро си то рекао, како си само паметан и део!". Овој живописној групи својевремено су припадали готово сви извештачи државних медија, као и прекодринске колеге. Тренутним расплетом политичке ситуације ова је екипа бројчано драстично посустала, али ипак не у потпуности...

Другу групу карактерише приступ: "Баш ме брига шта ви радикали причате, ја сам овде јер ми је тако наређено". Екипа је у стагнацији, јер је стандардно попуњавају новинари агенција и разни дописници.

Трећа је група у благом порасту. У њој су они што међу шаролику братију Српске радикалне странке долазе са чистом радозналости: "Е, баш ме занима шта ће данас да извале". У овом су саставу извештачи нережимских медија.

На крају, ту је и четврта група, предвидљивија и досаднија чак и од оне прве. Они за информацијама и не трагају, јер већ унапред знају да је Шешелј: 1) фашиста, 2) ратни злочинац, 3) тајни сарадник СДБ. Екипа је бројна и чине је коментатори многих редакција.

Шешелј оставља утисак човека незаинтересованог за новинарска мишљења о њему. Сваког је у својој канцеларији дочекати кафом и кока-колом, распитаће се о тиражу (гледаности, слушаности) и главном уреднику и потом испричати своју причу. Зависно од потребе ископаће из ценова папалона и некаку (углавном згужвану) документацију. Потом ће, испратити госта и, као на текућој траци, дочекати следећег. Шешелј никада не тражи ауторизацију текстова, не приговара због скраћивања, сажимања или препривања изјава. Али, све врло пажљиво чита, слуша и снима, одлаже у документацију, а већи део поново објављује у својим књигама, којих је за сада педесетак. У њима се могу наћи готово сви хвалоспјеви, али и критике и увреде које су му упућиване протеклих година.

Мада је сасвим јасно да је врхунски медијски манипулант, (инциденте прави само пред камерама, мајсторски се пребације са режимских на "независне" медије) Шешелј се не може пребацити суштинска недоследност. Његова је прича, наиме, била иста током свих ових година, само је нуђена у различитим пакетићима. А садржај је, ако одбацимо амбалажу, увек био: залагање за националну државу састављену од Србије, Црне Горе и српских етничких простора ван њих, инсистирање на парламентарној демократији, приватној својини, тржишној привреди...

А колико је добро припремљен и увежбао за сусрет са људима из медија, говори и прича једног ТВ новинара, који је шефу Српске радикалне странке тражио изјаву и рекао му да за њу има тачно један минут слободне траке. Шешелј је направио кратку припрему, засео на своју фотељу, рафално изрекао оно што је наурио и – устао. "Таман", казао му је сниматељ, "један минут". "Није", одговорио му је Шешелј, без гледања на сат, "остало ти је још десет секунди". Погодите ко је био у праву.

На турнеји

Радикалске промотивне турнеје су кратке, само зато што њихови учесници дуже не би преживели. Шешелј својим сапутницима диктира ритам који је тешко преживети без дрогирања и који подразумева мало јела, много путовања и мало сна.

На пут се обично креће раном зором, у колони луксузних (не претерано) аутомобила. На челу је мерцедес Савезне скупштине у којем вођа радикала заузима два места (седи на предњем седишту које је максимално померено уназад да би могао да се испружи). У осталим колима путници се углавном пакују као сардине, а једино новинари имају попуст и могу да се разбашкаре (четворица у колима).

Шешелј диктира возњу која не мари много за ограничење брзине. Где год се може, а то значи скоро свуда,

вози се просечном брзином од преко 150 километара на сат. Свог шофера лидер српских радикала ће понити да, што чешће, нагази гас до даске и биће врло разочаран ако их било ко на путу претекне. Обично је Стево Драгишић, републички посланик Српске радикалне странке, једини конкурент.

На путу између градова једу се искључиво пљескавице, претходно запаковане по аутомобилским гелецима. Пије се јогурт, нема стајања за кафу ни за пиво. По доласку у изабрано место најпре се обилази локални страначки одбор. Као по правилу, то је у некој малој, бочној улици, у центру, у руинираној кући, која се из даљине може препознати по томе што су Шешелјеви изборни плакати ("нека најбољи победи") залепљени на свим прозорима, са осликаним делом окренутим ка улици.

И унутрашњост страначких просторија је униформна. На челном зиду укрштене су четничка и српска застава, изнад којих, у полукружном распореду стоји натпис састављен од стиропорних слова: Српска радикална странка. Неки од Шешелјевих портрета, на којима изгледа као престарели пионир, такође су обавезан инвентар, као и касетофон-шклопошија са којег ће, управо док председник странке улази, одјекнути српска химна у верзији без краља. Лоше ће се провести председник локалног одбора, ако Шешелја дочека новокомпонованим народњацима, што је прошле године осетио шеф Српске радикалне странке за Бенковац.

Шешелј углавном нема много размислања и стрпљења за организаторе оваквих дочка. Домаћина ће, додуше, изљубити, химну одслушати у ставу мирно, али ће потом рашчистити гомилу знатитељника, новинаре одвести негде где има хране и пића, а локалног повериоца странке привести у неку одају на брифинг и "саслушање" у четири ока.

Једно од обавезних питања организатору је и да ли је успео да гостовање челника странке изрекламира довољно добро да на митинг дође бар десет хиљада људи. "Ако нема толико реци нам па да и не излазимо", запретиће Шешелј узврпољеном домаћину, мада сви знају да ће причати па макар га нико и не слушао.

Прошле године, у Нишу, петнаестак минута пре најављеног почетка митинга, трг на којем је требало да се збор одржи зврјао је празан, бесмислено окићен балонима и заставама, са скупим озвучењем које није пристајало таквом окружењу. Дан је био сунчан, а радикали ко покисли, у просторијама странке, наглас су размишљали ко је крив за фијаско. Шешелј, мучен јаким боловима у леђима (због којих му је саветовано да говори седећи, што је са индигнацијом одбио) једава се довукао до зборног места, где га је дочекала изненађујућа ма-

Лозница, априла 1995. "Марш на Дрину" – протест против Милошевићеве границе

са од неколико десетина хиљада људи, који као да су играли жмурке са својим лидером. Шешељ им се одужи осамдесетоминутним говором. "Кад видим масу, моментално све престане да ме боли, а кад ме приме са одобравањем могао бих да им говорим сатима", објаснио је после тога анестетичко деловање Нишлија на његове леђне тегобе.

У "добра стара времена", почетком деведесетих, када су радикали у најбољим околностима успевали да окупе око хиљаду људи на својим зборовима, свако од говорника је могао да прича колико год жели и све што зна. Нова времена донела су и нова, строга правила. Не само што су предговорници обавезни да се искажу за пет до десет минута, него и говори морају бити припремљени унапред. Попуст има само Томислав Николић (пола сата је његова мера), а једино Шешељ може да се опусти и да не гледа на сат. Мање од шездесет минута? Нема шансе.

Али, мада је и даље склон маратонским говораницама, Војислав је неке ствари у својим живим наступима, ипак променио. За разлику од фазе "где сте браћо четници", крајем осамдесетих, када није марио ни за озвучење ни за свој изглед, Шешељ сада на говорницу излази у оделцету, бина је обично добро организована (заслуга младог Вучића), а има и предлога да се митингашкој сценографији дода и мало естрадних елемената, пре свега пиротехничких, што шеф СРС, за сада, нерадо прихвата.

Промена има и у начину Шешељевог обраћања слушаоцима. Док је раније давао доста повода за поређења са једним немачким лидером, сада више не пада у ватру, смирен је, покушава да из публике измами осмехе и одобравање, а не срџбу и покличе. Све више избегава паролу и фразе, ал, до у ситна прѣвца објашњава међустраничке од-

носе и основне економско-политичке појмове. Имајући у виду просечну обавештеност и образованост у Србији, та му се тактика може показати као веома корисна.

У својим говорима, наравно, Шешељ никада неће пропустити да социјалистима изручи читав пакет порука, сачињен од мешавине оптужби за издајство и склоност доповлуку. Мирјану Марковић неће заборавити да спомене.

Завршетак митинга, који подразумева и ритуални пролазак кроз масу, углавном представља и завршетак радног дела посете. Тек тада ће на ред доћи јело, пиће и хаскање, да би добар део вечери био посвећен гледању свих могућих телевизијских информативних емисија. Шешељ ће на спавање отићи пре свих осталих радикалских челника, јер је буђење предвиђено за доба док још и петлови спавају, а тада и читава ова прича почиње из почетка. "Šeki is on the road again".

Женске приче

Шешељев физички изглед међу новинарима се обично описује у уском распону од "није леп", преко "то само мајка може да воли", до "најлепши је на Кораксовим карикатурама". Како је онда могуће да такав тип важи за највећег швалера међу домаћим политичарима?

Одговор на то питање, наравно, не може се добити од новинара, нити од Шешеља који се хвалисаво препоручује тврђом да има добре мишиће на правом месту.

Право место за разумевање Шешељевог статуса међу женским светом су, наравно, радикалски митинзи. На њима се може видети изненађујуће велики број средовечних жена које се, док војвода говори, смешкају, скакућу,

врпоље и чешкају, док широм отворених очију гледају човека на бини.

Оне најхрабрије, из првих редова, шаљу му пољупце и неке необјашњиве сигнале рукама. Оне, из позадине, скупљају се у мање групе и стидљиво нешто коментаришу. И једне и друге не скидају поглед са бине.

А на бини 120 килограма Шешеља у карактеристичној пози са истуреним стомаком, наочаре на повећем носу и слабашна коса очешљања на раздјељак у фазону "пионир сам тим се дичим". Госпођице и госпође из публике, међутим, па то не обраћају пажњу.

Сам Шешељ свестан је утиска који оставља на тај део своје публике и потенцираће кретање кроз масу, кад год је то могуће, при чему ће једнаку пажњу поклонити браћатим политичким истомишљеницима, као и дамама које дрхтуре док им се приближава. Понеки осмех или двосмислена пошалица су све што ће од њега добити.

Потпуно друга прича су естрадне звезде и звездице, које су се, посебно у доба Шешељевог перманентног појављивања на РТС, "ложиле" на њега и врло радо се нудиле за заједничко сликање. У којој мери су се такве промотивне активности завршавале са фотографским блицевима тешко је утврдити. Слаба је вероватноћа и да ће о томе сведочити, примера ради, Зорица и Венди, или Клара и Ранка.

Запамљив доказ о Шешељевој популарности међу женама, својевремено је понудила једна домаћа недељна новина, која је организовала "Конкурс за војвоткињу" у време док је војвода био "слободњак". Акција је трајала неколико седмица и изнедрила неколико стотина брачних понуда, које су, пале у воду, јер је Шешељ организаторима мудро прећутао да је пред женидбом.

Јадранка, његова друга супруга, са којом се у то доба забављао, прокоментарисала је да је то био врло тужан конкурс, јер су се јављале стотине усамљених жена, са искреном надом да ће их приженити човек којег су "упознале" на ТВ-у. Посебно тужан утисак на њу су оставиле понуде уз које су биле приложене фотографије кандидаткиња у купаћим костимима...

Госпођа Шешељ је, иначе, маркантна прнка, необично "нормална" особа, коју је тешко довести у везу са неким као што је њен изабраник. Она сама каже да је пресудан био Шешељев шарм и склоност шали, а злонамерни хроничари тврде да ју је војвода освојио на исти начин као и све друго у животу – на силу.

Истина је, међутим, да је то углавном хармоничан, конзервативан брак, у којем главну реч увек има Војислав осим код куће. Јадранка Шешељ, која је вероватно најсмпатичнија страначка прва дама, живи је доказ да се и неко попут њеног мужа може, барем делимично "припитомити".

Мирослав Микићана

ПОЛИТИЧАР КОГА СЕ ПЛАШИ СЛОБОДАН МИЛОШЕВИЋ

Као "допуњски посланик", са кокардом на реверу, покушао је да убије једним ударцем две муве, опозицију и власт. Једну одмах, а другу касније, на дуже стазе

Да се разумемо већ на почетку: нисам члан Српске радикалне странке, у шта ће, може бити, неко посумњати, али сам се искрено обрадовао позиву да напишем нешто за "Велику Србију"?! У нека друга времена, наиме, уз једини услов да не буде неких скраћивања или дописивања, написао сам по нешто и за "Српску реч", "Епоху", "Монитор", "Демократију", од страначких гласила један текст још и за "Републику". Све их уредно чувам и – ако је то важно – не стидим их се.

"Шешељизација српског парламента" беше наслов текста који сам, у лето деведесет прве, објавио у "Републици". Управо тих дана, мој тадашњи колега из "Борбе" Славиша Лекић препричао је у загребачком "Данасу" ономад ак-

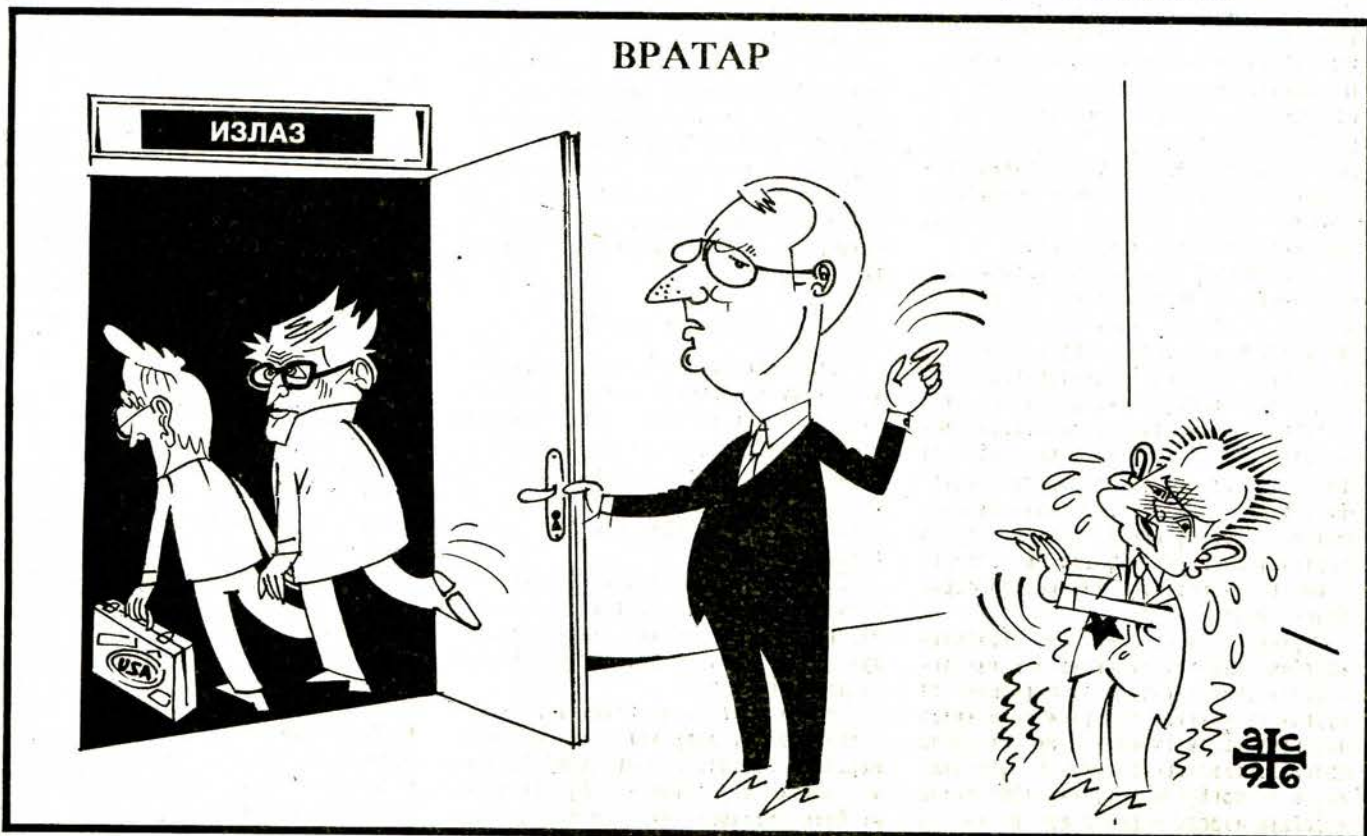
туелну тезу београдске политичке чаршије, према којој је Војиславу Шешељу посланичко место у Скупштини Србије, на допуњским изборима у "српском Гдањску", немирној Раковици – заправо, поклонила Социјалистичка партија Србије?! Због чега је Лекића тужио СПС, али не и Шешеља (мој колега је, наравно, из маратонског спора изашао као победник)...

Дакле, основна теза мог текста у "Републици" била је да је мање битно како је и зашто у Раковици Шешељ катастрофално поразио не само представника социјалиста, већ и једног Бориса Пекића – од тога да су социјалисти наивни ако мисле да је Шешељ марионета за једнократну употребу. Кога могу припустити на остатак опозици-

је кад то они зажеле и просто га елиминисати кад процене да им више није потребан.

Нама који смо са скупштинске галерије посматрали збивања у сали испод нас од првог тренутка је било јасно да "допуњски посланик" са кокардом на реверу не "разбија" само опозицију, како су то мислила она сто деведесет четворица из посланичких клубова СПС, него, једним ударцем покушава убити две муве. Једне одмах, друге на нешто дуже стазе.

Било је тужно посматрати тадашњу опозицију – иако су симпатије већине новинара још биле на њеној страни – како, још на крилима деветог марта, живи у заблуди да је девети март био њена, а не победа режима.

Харизма вође радикала окупила је десетине хиљада грађана Новог Сада

Шешел је од старта у парламенту био управо вербално бруталан. Ишао је "у месо" оном делу опозиције који је веровао да ће Слободан Милошевић драговољно и експресно "деветомартовском покрету" поклонити власт или је, барем, са њима поделити.

Вук Драшковић је још лебдео између онога што су од њега очекивали његови ондашњи гласачи (да буде вођа српске популистичке деснице) и унутрашње борбе у странци, али и у себи самом. Био је негде на пола пута између жеље да опонира Милошевићу увек, у свему и по сваку цену и жеље да угоди Западу. Па је оснивао и распустио "српске војске", цртао с Месићем "тигрове коже" по карти Босне, али и организовао мајке и "мајке" да траже повлачење ЈНА из Словеније и Хрватске и, све време, водио трагикомични рат за лидерство у оно мало опозиције са Драгољубом Мићуновићем.

Мићуновић је, опет, иза леђа Драшковићу, покушавао да учини корак ближе према Слободану Милошевићу, хотећи понекад да профитира и тако тужним поводима као што је било прво хапшење Вука Драшковића. Лидер демократа је рачунао на добре везе са, тада још нераубованим Добрицом Ђосићем, преко кога је држао контакт са покојним Јованом Рашковићем и Радованом Караџићем, односно Србима с леве стране Дрине.

Али, била је то 1991. година, време када је београдски режим био у националистичкој топ-форми када се у акцији "одбране националних интереса" осећао непрекосновеним.

Војислав Шешел је био прагматичан. Оно што се такозваним политичким чистунцима чинило "прљавом колаборационистичком игром" давало је резултата: радикали су "аплаудирали" Милошевићу и СПС-у, великодушно им препуштајући иницијативу, кад год су у неком њиховом потезу препознали "нешто" из сопственог нацио-

налног програма и благо их критиковали, чинило се тада, тек реда ради.

Сликовито гледано, опасно кокстирајући са режимом, а никада не улазећи у директан секс, радикали су постигли циљ, видело се то већ на крњим изборима за савезни парламент ново-проглашене Савезне Републике Југославије. У међувремену је започео и рат у Босни, уследиле су санкције и – била је то, вероватно, највећа криза власти у Србији, од деведесете наовамо.

Зашто? Супротно тврдњама челника Српске радикалне странке о томе да су социјалисти имали "исправан национални став" све до пролећа наредне, 1993. године, односно до Венс-Овеновог плана за Босну и Херцеговину, чини се да је паника у редовима власти завладала још са увођењем санкција и са првим (још тихим) претњама војним ангажовањем Запада. Још пре тога је на неким идеолошким одборима СПС јавно постављена дилема, то јест листа приоритета: Југославија или Србија или уједињене српске земље? Отцепљењем Србије и Црне Горе од Срба изван Србије (27. април 1992., дан формирања СРЈ) дефинитивно су биле признате границе које су цртали Авној и Милован Ђилас, а верификовано насилно отцепљење бивших југословенских република.

Режим је желео да узмакне, да се извуче из рата (први пример је наметање Венсовог плана за Крајину), али му то у Босни није успело из два разлога: прво, још је у СПС била јака такозвана национална струја и друго, важније – социјалисти су били начисто с тим да, у том тренутку националне суфорије, коју су они сами пробудили, јавно одрицање од прекодринских Срба значи аутоматско губљење власти.

Страхујући за будућност своје власти, Милошевић је покушао да подели одговорност, повлачећи се у сенку и гурајући испред себе човека који је имао ауторитет "оца нације", али исто-

добно и укореења левичарска опредељења. Други мост требало је да буде амерички бизнисмен Милан Панић, човек близак Клинтонској Демократској странци.

Режим се, међутим, прерачунао: нити су Ђосић и Панић, уз све замерке њиховим потезима, пристали да буду тако послушни како је од њих очекивано, нити је, на другој страни, тзв. антиратно расположење опозиција била задовољна. Између чекића и наковња (демонстрације студената, вишедневни митинг пред Савезном скупштином у организацији тек формираног Депоса, страх од јачања националне деснице) социјалисти су били принуђени на ванредне изборе.

На сцени је био крхки, прећутни "пакт о ненападању" између социјалиста и радикала који је, с времена на време, резултирао неким заједничким акцијама (отказ Панићу, на пример). Али, било је евидентно да ће следеће изборе одлучивати Срби с оне стране Дрине. Непосредно (гласачи чији су корени с друге стране фаталне реке) или посредно (прекодрински Срби су били главна предизборна тема).

"Србија се сагињати неће", "Тако треба" ... поручивали су социјалисти.

Радикали су били конкретнији: "Где су српске земље, ту су српски радикали".

Или: "Обнављање слободне, независне и демократске српске државе на Балкану која ће обухватити целокупно српство, све српске земље, што значи да ће у својим границама имати, поред садашње октроисане србијанске федералне јединице, српску Македонију, српску Црну Гору, српску Босну, српску Херцеговину, српски Дубровник, српску Далмацију, српску Лику, српски Кордун Српску Банију, српску Далмацију и српску Барању..."

Тачније, на трагу Програма Радикалне странке из 1881. године: "Унутра народно благостање и слобода, а споља државна независност и ослобођење и уједињење осталих делова српства..."

Судар је био жесток: социјалисти за прса испред радикала, с огромном предношћу над осталима. Милошевић замало испред Панића на председничким изборима, понајпре захваљујући двома чињеницама – прво, Ђосић није имао храбрости да се сам кандидује и друго, пресудили су гласови радикала у корист Милошевића.

А, онда, политичком лаику изненађујући расплет: са само сто једним послаником (Скупштина Србије, подсетимо, има 250 места) социјалисти формирају мањинску владу, уз подршку радикала. Образложење: СРС неће у коалицију, а пошто већ није најјача странка, радикали подржавају социјалисте због националних и државних интереса...

Нека буде забележено да је тада опозиција (Радикали, Депос, Демократска странка и остали), скупа, имали огромну већину у парламенту. Политичком хроничару се и тада, а и из ове перспективе, чинило, у најмању руку, нео-

Митинг радикала испред Савезне скупштине

бичним што није био могућ договор целокупне опозиције (а, ево, 1996. се, на пример покушава), али то је ваљда, политика. Радикалима се чинило да им је, по националном питању, СПС ближи од остатка опозиције, а том делу опозиције – да парадокс буде потпун – неки ставови радикала су се чинили много даљим него ставови социјалиста по истом питању (на пример, проблем националних мањина).

Било како било, социјалисти су фантастично искористили свој изборни пораз да би задржали власт, али ништа не препуштајући случају, одмах су почели да размишљају и о поправном испиту. Да ће убрзо бити нових избора, било је јасно већ у пролеће исте 1993. године, када је Војислав Шешељ минирао намеру владајуће осовине Београд-Подгорица да, под фирмом "свесрпске скупштине", на мала врата, наметне Венс-Овенов план Србима из Босне.

Већ при крају пролећног заседања парламента Републике Србије дошло је до првих чарки између социјалиста и радикала, а Шаиновићева влада добила је условну подршку, само до почетка јесењег заседања.

Кад су истекла та три месеца, уследио је легендарни говор Томислава Николића којим је шеф посланичке групе СРС побрао симпатије и код најзагриженијих присталица Грађанског савеза или Београдског круга.

На одговор се није дуго чекало. На конференцији за штампу у згради ЦК (СПС је, у то време, још уобичајавао тај вид комуникације и са новинарима неистомисљеницима) новинарима је

подељен памфлет о "сарајевском политиканту Војиславу Шешељу" а "здраве снаге" у СРС су, подразумева се, позване да оборе руководство радикала.

Невољно или не (нужда закон мења) помирили су се Војислав Шешељ и остала опозиција. Поново је успостављена нормална комуникација, прекинута још почетком лета 1990. када су се Шешељ и Драшковић разишли у тадашњем Српском покрету обнове, после чега је новоименовани Српски четнички покрет био потпуно изопштен из друштва тзв. велике и демократске опозиције.

Потом су Никола Шаиновић и Миломир Минић, баш некоко седам дана пре избора, означили почетак радова на траси Бијељина-Милошевац, све у склопу "пансрпске железнице" од Неготина до Книна. (Као Семберац могу да потврдим да је, од тада урађено стотинак метара земљаних радова, али је зато повучен фантастичан потез: власти Србије затвориле су и пругу Шид-Бијељина, једину која из матице води у Републику Српску?!).

Онда су на информативне разговоре, "тамо где треба", непосредно пред изборе, позивани сви новинари који су тих дана радили интервјуе са Шешељом или преносили оно што је он говорио на својим конференцијама за штампу.

Онда је, пре избора, једино Весна Пешић тражила да се опозиција договори да, ако заједно скупџ већину у Скупштини, формира заједничку прелазну владу. Остали су ћутали, што је био поуздан сигнал да се власт неће променити.

Па је опозиција, наравно условно речено, победила СПС резултатом 127:123. А социјалисти су на поклон добили председника парламента, иако "нико из опозиције није гласао за Томића". Као у оном вицу о изборима у Босни где су се сви клељи да су гласали за грађанске странке, само су једни заокруживали зеленом оловком, други ћирилицом, а трећи цртали шаховске табле.

И, док се опозиција међусобно оптуживала за издају, упирући, на крају, прстом у Нову демократију, неко је из прикрајка, поново, задовољно трљао руке.

Политика, уосталом, није за моралисте.

Оштрицу свог мача социјалисти су деведесет четврте дефинитивно усмерили према радикалима. Не улазећи у то ко има право да својата Николу Пашића и његове радикале (много је данас странака које у свом имену имају радикалски атрибут), на примеру Српске радикалне странке, историја се, изгледа, понавља. Пашићева Радикална странка имала је, на име, у свом развоју две фазе. Прву, до Тимочке буне 1883. године и другу, после буне. У првој фази, Радикална странка је била ситнобуржоаска револуционарна партија са извесним утицајем идеја Светозара Марковића, да би се већ у буни њено руководство приближило, у идеолошком смислу, конзервативним слојевима. После Тимочке буне, Пашић је, као што се зна, емигрирао у Бугарску. У одсуству је осуђен на смрт, а доцније је помилован, па су чак, на-

кон споразума са краљем Миланом, радикали 1887. преузели власт.

Занимљиво је, такође, да су женидба краља Александра са Драгом Машин и Александрово "нуђење власти" неким радикалима, у једном тренутку, довели до цепања странке, па је део радикала, заједно са напредњацима, 1901. оформио владу, а део се одвојио у Самосталну радикалну странку.

Да ли је потребно тражити паралелу? Као и већина лидера политичких партија у Србији и Војислав Шешел се у младости "калио као левичар", имао је, потом, бурну дисидентску деценију, званично у политику ушао са национал-романтичарским Српским слободарским покретом, имао и политичку авантуру са кумом Вуком Драшковићем, шпартао београдским улицама као бунтовник, био сасвим близу власти, па, опет, у затвору, а Српска радикална странка је преживела неколико покушаја рушења изнутра.

"У седмици је седам дана, у месецу тридесет. У години их је тридесет пута дванаест. Бројте, замислите да су дани секунде, не чак сати... Бројте секунде – дане, па ћете видети колико дуго траје и колико је то ужасно заморно. А Ви сте, потезом оловке, на три хиљаде дана и још три хиљаде ноћи (не заборавите ни тамничке ноћи, судија Потпарићу) проклели др Војислава Шешелја: отели му осам најбољих година, одвојили га од супруге, тешко болесне мајке и тек рођеног сина, кога још није видео!

... Војислав Шешел је мој пријатељ. Послао бих, верујте, исто ово писмо све и да га не познајем. Као што бих, ујутру, био дужан да дигнем свој интелектуални и људски глас протеста и кад би Вас лично стрпао усов безакоња."

Тако је 25. јула 1984. Вук Драшковић писао судији Окружног суда у Сарајеву Милораду Потпарићу који је у првостепеној пресуди одрезао Шешелју осам година робије.

Моја маленкост је, игром случаја, те 1984. уписала журналистику на Факултету политичких наука ("Вељко Влаховић" се звао) у Сарајеву.

Зао дух Војислава Шешелја још је лебдео зградом тог факултета стиснутог између Медресе, Педагошке академије и Дрвенија-ћуприје на Миљаци. Име му се тамо или није помињало, а кад јесте – онда је уз њега обавезно ишао адекватан "епитет". Додуше, причало се да су га тројица професора (један Србин, један муслиман и један неутврђеног националног идентитета) бранили, колико се могло, што ће се отприлике поклопити са тврђњом из једног Шешелјевог интервјуа који ћу прочитати десет година касније.

Када сам после годину дана прешао у Београд, Шешелја сам – ако се не варама – први пут видео у оном легендарном киоску без струје, испред хотела "Балкан". Беше укоричен, али се не сећам да ли је то била "Хајка на Јеретика" "Велеиздајнички процес", или нешто треће.

После сам га видео стварног, у Кнез Михаиловој, са кесом пуном властитих књига.

Па се, барем у мом визиру, изгубио у аморфној маси дисидентата и тзв. дисидентата. И, све ми је то, из оне позиције, било слично: да ли Зага Голубовић, Воја Коштунџица, Коста Чавошки, Ђого Добрица, Матија или, или... с том разликом да је овом Шешелју нешто чешиће суђено због овога или онога.

Једноставно, моју генерацију која је имала (не)срећу да запамти и "оно" време, али није имала довољно година да се њиме, макар мало, и окористи нервирани су салонски дисиденти, па смо, могуће је, у исти кош незаслужено трпали и понеког ко је заиста био прогоњен.

Тим пре што је већина њих који су се тако здушно обрушавали на Брозев "култ личности", након Милошевићевог приступа у Косову Пољу готово једногласно потпомогла рађање новог Тита. Па и Шешел, делимично.

На Бадње вече деведесете, државни медији су осули дрвље и камење на Вука Драшковића, Мирка Јовића и осталу "братату братију" која је у Новој Пазови, уз сламу и православу иконографију, основала Српску народну обнову. Истог дана обелодањен је и Оснивачки манифест Српског слободарског покрета, а пре него што сам погледао у документацију сем Шешелја, успео сам да се сетим само још тројице потписника тог акта – Војислава Лубарде, Богољуба Пејчића и Хасана Делића из села Мошевица које је, пре седам-осам година, било "југословенски случај?! (Збиља, да ли неко зна шта је било са Делићем и оним његовим другом Галијашевићем који су а својим сељацима, уместо у Сарајеву, тражили помоћ у Београду?)

Већ у марту, после фузије Драшковићевог крила СНО и Шешелјевог Слободарског покрета, изгледало је да Србија добија јаку десницу. Међутим, већ у старту, чак и независно од њихових других разлика, видело се да две јаке политичке индивидуе не могу дуго заједно. Повод за разлаз је убрзо пронађен. Представа "Свети Сава" Зелничког позоришта на сцени Југословенског драмског.

"... У помрчини густој попут теста седи старац са повезом преко очију. Споља допире раскалашни женски смех, свирка, мушка подврискивања, псећи лавез... Скаредне песме типа: "Дозволите сватови да утерам заови, моју киту мекану у ту пизду плекану" и сличне. Неко покуца на врата. Старац се не помери.

Старац: Уђи, Растко.
(Уђе младић двадесетих година висок, модроок, са свим атрибутима мушке лепоте и снаге.)

Растко: Сметам ли стриче? Како си знао да сам ја?

Старац: Слепци знају све... Осим да разликују ноћ од дана. Је ли почела јабачина?

Растко: Ускоро ће.
Старац: А предњаче твоја браћа, је ли тако? Стефан нарочито.

Растко: Тако је. Вукан пије из мешине, виче "ду" и гаси свеће. Стефан се разгалио и гологуз јури слушкиње око стола, остали подрикују и подврискују...

Старац: А винске мушице и пицајзле лете око свећа.

Растко: И око уста.
Старац: Другим речима једна од обичних немањихких забава. Да није престао да му се диже, био би ту и мој брат Немања, да заједно прца са синовима. (Заћуте обојица. Споља се зачује једно ужасно гласно и дубоко "ду".)

Растко: Вукан гаси свеће. Дао му Бог гласак...

Старац: Изгледа да му је само то и дао. Не рачунајући оно што му висе међу ногама. То нам је, уз модре очи, породични знак. ("Ја сам мојој утерао секи док се она купала у реки", допре споља.)

Растко: И то треба да влада Србијом.
Старац: Шта ћеш, дете, тако ти је то. Престо се наслеђује прворођењем... Упали свећу ако ниси навикао у мраку.

Растко: Народ вашљив, Србија пуна копилади мрчи се ко с ким стигне, Византија се распада, азијатски некрст надире, а принчеви карају и лови..."

Чланови Српског омладинског покрета обнове су упали у салу и прекинули представу (успут буди речено, овај текст никада више није ни игран у Београду). Вук Драшковић се оградио од тог чина, а и Војислав Шешел је – тврди он сам – био против, али се "нашао ту да контролише омладинце":

За хроничара је овде мање битно ко је у праву. Али, после тог догађаја, бар годину дана ће тадашње понашање ове двојице остати класични образац њихове различите политичке методологије. Драшковић је, иако тада у мањини, остао носилац имена СПО, Шешел је морао да потражи другу фирму и изабрао Српски четнички покрет.

Драшковић је на мега-митинзима покушавао да акумулира део масовне енергије што је преостало из Милошевића који је највећи део те популистичке хистерије, од Газиместана до Ушћа, већ био нависо на своју воденицу.

Шешел је постао слободан стрелац. Пеначио је Београдом и Србијом са неколико десетина својих присталица и увек био спреман да говори. Са жардињере, столице, са приколице или, једноставно, користећи своју висину причао је, певао четничке песме, иако није имао баш превише музичког слуша.

Многима се учинио Дон Кихотом. Мом колеги Ивану Радованоћу и мени, извештачима ондашње "Борбе", једном је, на досадној киши испред "Руског цара" који се још звао "Загреб", изгледао као "кишни човек с кокардом".

Тада већ рукоположен у војводу од стране Момчила Ђујића, Шешел је носио мајицу са натписом "Српска круна"; био жестоки монархиста и антикомуниста, а омиљени хит његових четника била је песмица "Бранковић је устао из гроба, сад се зове Милошевић

Против култа личности – са народом после сваког митинга

Слоба/Славићемо месец дана, кад скинемо Слободана...”

У ”реформистичкој Србији” било је ”ин” гнушати се Војислава Шешелја и његових ”примитиваца”. Као ”ружно паче” српске опозиције, Шешелј свесно иде на инцидентне ситуације: руши спомен-плочу Антифашистичког собрања народног ослобођења Македоније у манастиру Прохор Пчињски, доноси глогов колац у ”Кућу цвећа”, организује ”суђење Титу” у Ваљеву...

Из превентивних разлога – да не ремети митинге тзв. велике опозиције – често бива привођен, па после неколико сати пуштају; прекршајне пријаве се умножавају.

Републички секретаријат за правосуђе одбија да региструје Српски четнички покрет, оцењујући да епитет ”четнички” није на истој таласној дужини са јавним моралом, а од педесетак тада постојећих странака и странчица у Србији – глас протеста због тога чина упућује једино Демократска странка.

Иако неки тврде да је покрао тезу Зорице Брунцлик (”пиши о мени што хоћеш, само нек’ ми изађе слика”), пошто ова певачица тада још није била у политици биће пре да је Војислав Шешелј аутор гесла ”није важно шта медији објављују о мени, важно је да објављују”. Био је то пун погодак, а повода за писање о њему, углавном инцидентних, било је напретек. Међутим, и касније, кад су радикали били на врхунцу моћи једини политички лидер у Србији кога су увек могли повући за рукав и из ”пријатељских” и из ”непријатељских” медија био је баш Војислав Шешелј.

Нарочиту аверзију, четници, потом и радикали, су показивали према реформистима. На оснивачком скупу реформиста у београдском Дому омладине, тада српског и југословенског, а сада само хрватског писца Мирка Ковача, четници су погодили фотоапаратом у главу.

Питао сам Шешелја једном зашто толико мрзи Анту Марковића?

– Није то отпор према личној доминацији Анте Марковића, већ сукоб различитих политика. Политика Анте Марковића је политика задржавања Југославије као антисрпске творевине, Југославије у којој ће Србија и српски интереси бити подређени – одговорио је.

Само у другој половини деведесете године, Шешелј је успео да прекршајно ”заради” 25, па 15, па 45 дана затвора, али су га, на крају, у Падинској Скели молили да напише молбу како би га раније пустили, па пошто је одбио – пустили су га пре времена, противзаконски.

И док је Шешелј лежао у ”Падињаку”, његови партијски сарадници скупили су му довољно потписа за председничку кандидатуру. Из пругасте одеће ускочио је директно у одело, а затим експресно пред ТВ-камере, на представљање кандидата. Са само једним обраћањем јавности успео је да скупчи чак 100 хиљада гласова. Његов кум Драшковић који је тада био неспорни краљ београдских тргова је, на другој страни, вероватно изгубио исто толико гласова после бледуњавог наступа на телевизији.

Оно што ће потом учинити Шешелј, неке је аналитичаре навело да га по

први пут сврстају у Пашићеве ђаке. Вођа нерегистрованих српских четника био је једини опозиционар који је упутио честитку Слободану Милошевићу поводом његове изборне победе:

”Молим Вас да примите моје искрене честитке поводом убедљиве победе на изборима за председника Србије. Неспорно је да Вам је српски народ указао апсолутно поверење, а уверен сам да ћете и Ви, без обзира што сте наступили као кандидат Социјалистичке партије, бити председник свих Срба и заступати интересе свих грађана Србије...” – писало је између осталог у честитки.

Тим чином Шешелј је добио пролаз кроз државну ТВ-цензуру и тако ће остати и наредне две и по године.

Социјалисти су поверовали да је посао обављен, да је, на дуже време, нађен ”Тројански коњ” у опозицији коме се, увек, кад то режим пожели могу пригнати дизгине.

Наилазила су, међутим, ратна времена.

Шешелј је тражио легалан улаз на политичку сцену Србије. Указала се шанса у облику странке славног змења, сада разноразним методама изнутра урушене. Шанса се звала Народна радикална странка, односно део те странке који није желео да буде алиби за препуцавања групе београдских адвоката са поливалентним политичким и другим амбицијама.

Тако се родила Српска радикална странка – партија које се грозила такзвана демократска Србија.

Због чега?

Хлеб и со за српског војводу

Неки су ценили да је у СРС концентрисана "огромна количина примитивизма" и то аргументовали извесним синтагмама попут "клања зарђалим кашикама". Други су потезали Хртковце, у време кад се рат у Хрватској већ био захуктао. Трећи су спомињали претње пиштољем студентима, учитељима, таксистима.

Хроничару остаје да примети, иако се и сам гнушао таквих облика политичког иступа, да нико, на срећу, није заклан ни новом, а камоли зарђалом кашиком. Да ниједан студент, учитељ нити таксиста није погођен из Шешељевог пиштоља, осим што је, вероватно, његова странка изгубила доста гласова управо тих студената, учитеља и таксиста. Треће, ако се сетимо тих прича о "хуманом" или "нехуманом" пресељењу народа, и то није радикалски изум. О томе су говорили и Ђосић и Милошевић, али и Туђман и други. Уосталом, ако је нека странка директно радила на исељавању грађана неспрске националности из Србије, онда је то, свакако, у надлежности полиције, а не дежурних моралиста.

"Карлобаг – Огулин – Карловац – Вировитица..."

Овдашњи грађански десператоси су се спрдали на рачун овакве пројекције западне границе Срба, иако је, на почетку кризе у бившој Југославији, постојао једнодушан консензус да, у случају распада СФРЈ, Срби управо треба да захтевају државу до Крке, Куле и Коране. Напоследку. Није било речи ни о каквом нечијем, поготово не Шешељево, открићу: ту да је требало да иде и линија ампутације по краљу Александру Карађорђевићу....

Испоставило се да је тај српски сан био обрнуто пропорционалан са неким другим сновима, као, на пример, онима о Хрватској до Дрине, о муслиманској памахирији, о немачкој интересној сфери у Словенији и Хрватској, о америчком скоку на Балкан и сличнима.

"Србија као унитарна држава Косово без икакве политичке или терито-

ријалне аутономије. Протерати оне који немају или неће српско и југословенско држављанство."

И то је један од програмских ставова радикала кога се данас одричу многи, од власти до опозиције. Иако је све, биће, и почело због Косова. Иако је ова власт и устоличена на песми "Ој, Србијо, из три дела, поново ћеш бити цела", иако је конкретан распад СФРЈ и почео након "свођења аутономије Косова и Метохије на разумну меру".

Данас смо сведоци да ће све, у најмњу руку, на Косову, вероватно, поново бити као по Уставу из 1974. године.

У чему је проблем?

Шешељ је у гњиланском затвору успоставио присно пријатељство са затвореним Албанцима које је узео у заштиту као човек са вишегодишњим затворским искуством. Нужда закон мења.

На примеру Војислава Шешеља може се написати студија о релативности пријатељства и непријатељства у политици.

Данас он и његови сарадници седе и договарају се са Жарком Кораћем или Андрашем Агоштоном. До јуче, незамисливо. Зар се ови више не боје "зарђалих кашика" или је, пак, Шешељу понестало истог оружја?

Пре ће бити да је опозициона Србија (дакле, она која није у ЈУЛ-у и СПС-у) помало одрасла и излечила се од дечјих болести плурализма. Они који се мрзе не морају и да се бију, а они који се само не воле, могу чак и да сарађују.

А у прилог истој тези о релативности речи у политици, нека послужи и следећи цитат:

"Највише ценим Шешеља, јер сматрам да су он и његова партија финансијски самостални од иностранства, а и зато што је доследан у изражавању свог политичког мишљења. Он не осцилира у мишљењу као неке његове опозиционе колеге које данас говоре једно, а сутра друго."

Наравно, ова кратка дескрипција није став новинара Цвијетина Мили-

војевића, већ председника Србије, Слободана Милошевића.

Изречена је у марту 1992., а с обзиром на садашњи однос између Милошевића и Шешеља – изгледа да је овај први подлегао утицају своје лепше половине која је недавно, у једном свом дневнику, записала: "И добро и зло – враћам дупло."

Господин број два, коментаришући цитирану изјаву господина број један, био је много опрезнији:

"Милошевићева изјава (да му је Шешељ омиљени опозиционар, прим. аут.) је још један доказ да је он врло реалан политичар."

У својим комплиментима на рачун Милошевића, Шешељ није отишао даље од:

"Сматрам да је он врло заслужан за постизање неких српских националних циљева... Какав ће он бити у будућности, то ћемо видети." (31. март 1990.)

Две и по године касније, Војислав Шешељ га је назвао главним мафијашем, а нешто касније и националним издајником.

Може ли се судити по овим цитатима?

Јесте да "речи лете у небо", али та латинска мудра изрека има свој наставак – "оно што је записано остаје".

Дакле, Милошевић и Шешељ, без сумње, имају доста заједничког. Прво, харизму која се не може оспорити. Друго, ауторитативност која у страначким оквирима прераста и у ауторитарност, али у историји политичких теорија не наводи се ниједан пример да је иједна странка у свету унутар себе неговала вишак демократије. Треће, и Милошевић и Шешељ су у свом политичком, идеолошком и националном дискурсу направили пун круг, с тим што је Шешељ, барем у последних шест година, био доследан, без осцилација и размимоилажења између страначког програма и политичке страначке праксе.

Милошевић и Шешељ су слични и по томе што им је циљ власт, али ту, заправо, и отпочињу суштинске разлике међу њима. Првome је императив власт по сваку цену и све је, од обрта у државној и партијској политици, преко кадрирања, до суровог одрицања од циљева на којима је и анимирао масе – код Милошевића подређено опстанку у "првом седлу". Шешељ, пак, покушава до власти, управо супротним путем – истрајавањем на тврдом, непромењивом националном ставу, без тактичких узмицања.

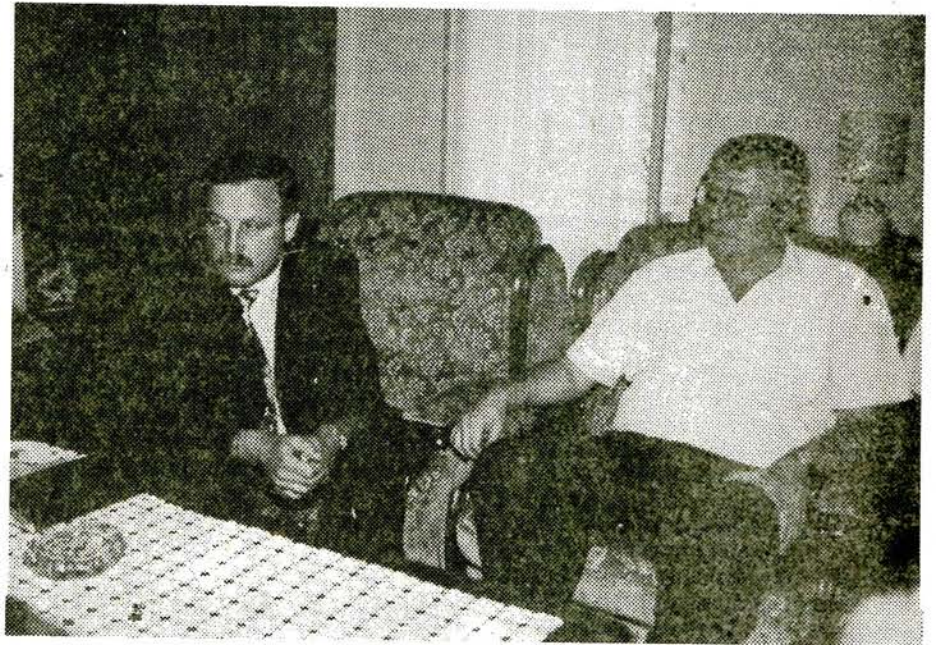
Но, да би се дала објективна слика обојице, требало би, барем један дан, видети и Шешеља на престољу. Не кажу људи бадава да власт мења човека. Али, о том – потом...

П.С.: Скоро да заборавим: разлика између актуелне власти и опције Војислава Шешеља данас је и у томе што први поступају по принципу "ако ниси с нама, онда си против нас". Да тако мисли и оснивач "Велике Србије" овај текст се не би појавио у том листу.

Цвијетин Миливојевић

**РАДИКАЛИ
У
РЕПУБЛИЦИ
СРПСКОЈ**

ОТКАД ПОЗНАЈЕМ ШЕШЕЉА, УВЕК ЈЕ ВЕДРОГ ДУХА, НЕ ПОЗНАЈЕМ МИЛОШЕВИЋА, АЛИ ЗНАЈУЋИ СВЕ ОСТАЛЕ ОПОЗИЦИОНАРЕ, ОДГОВОРНО ТВРДИМ:

ШЕШЕЉ ЈЕ НАЈДУХОВИТИЈИ ОПОЗИЦИОНИ ЛИДЕР

На пример, размишља он: "Одавно сам схватио да у политици нема љубави. Ја сам у љубави са својом женом, и ако ми успе са љубавницом евентуално".

Председник Српске радикалне странке др Војислав Шешељ спада у најужу групу од свега два-три политичара који су, тренутно, једини способни да у наредном периоду сруше Милошевића са власти. После пет година вишестраначког живота у Србији сасвим је јасно да је господин Шешељ сасвим озбиљна политичка личност Србије, повремено бескрајно опасан по своје политичке противнике. Његова највећа предност у односу на остале политичаре у Србији је то што је далеко најмлађи, а највећи недостатак што повремено уме да претера, да буде јако вулгаран, немилољубив и непријатан према својим противницима, па понекад изгледа крајње неозбиљно. Радикалима ће у наредном периоду представљати велики проблем и то што су општедруштвени токови кренули у супротном правцу оног што чини окосницу политике Српске радикалне странке.

За Војислава Шешеља чуо сам први пут раних осамдесетих када су копије његових отворених писама, тада недодирљивим босанско-комунистичким моћницима, Хамдији Поздерцу и Бранку Микулићу, а потом и Станету Доланцу, тада краља савезне УДБЕ и полиције и човеку који је имао књижицу Савеза комуниста Југославије са једноцифреним бројем, била најчитаније штиво у Београду. Млађе генерације које се не сећају тадашњег друштвеног миљеа комунистичке једноумности и диктатуре, не могу ни да претпоставе колику су храброст, равну лудилу или самоубиству, представљали тадашњи Шешељеви памфлети. Једина дилема оних који су тада читали та отворена писма била је, да ли ће њихов аутор добити осам, петнаест или двадесет година робије. Пошто му је полиција пронашла један од таквих памфлета који је антиципирао распад комунистичке Југославије и у грубим цртама најавио територије око којих ће се, седам-осам година касније, водити крвави грађански рат, Шешељ је добио осам година најстрожег затвора. Казна му је касније преполовљена, па још једанпут смањена. Ипак, Шешељ је одлежао годину

дана строгог затвора у чувеном КП До-му Зеница.

Неки људи који се представљају као упућени у послове тајних служби данас су склони да тврде како се Шешељ тих година, након Титове смрти, био повезао са Службом државне безбедности Србије која је била у сукобу са СДБ и да је све те памфлете и писао по њеном налогу. Ово су нарочито склони да тврде неки политичари и саветници из Српског покрета обнове. Међутим, чак и да је то тачно, на такав начин и тим интензитетом ићи главом кроз зид (који је био труп али не и папукао) могао је само неко ко је прилично фанатичан по свом карактеру. А Шешељ је то свакако био, па се може рећи да је у приличној мери остао и до данашњег дана. То свакако доказује и његова склоност да се с времена на време поново враћа иза решетака, односно да с времена на време примора оне који су на власти да га тамо склоне. А мора се признати да то Слободан Милошевић и СПС нерадо чине, и да као и све остало што раде, и Шешеља затварају само онда кад су на то приморани јер немају другог избора.

У једном интервјуу питао сам Шешеља и о тим памфлетима, он је то прокоментарисао овако:

— Ко тебе мачем, ти њега памфлетом. Руководи се изворним демократским начелима Српске радикалне странке, одлучио сам се за ту варијанту обрачуна са модерним силницима. Увек је моја критичка реч била врло оштра и изразито субјективна. Тежио сам раскривавању врхунских скандала (овде морам да признам да ми је по питању раскривавања тих врхунских скандала Шешељ прави идол), али и омаловажавању политичких противника који су у те скандале умешани. Према онима који су се огрешили о моралне принципе и норме елементарне човечности никада нисам имао милости, али сам успео избећи да се било када спуштам на ниво пасквиле и клеветништва држећи се принципа да на неморалност других не треба одговарати неморалним средствима.

Ово је заиста прилично добро објашњење, осим последње реченице за коју нисам баш сигуран да је тачна. Сетимо се Шешељевих клевета: Драгољуб Мићуновић је јахао попа, или упоређивање заиста безобзирног Радомана Божовића са Тарзановим мајмуном — Читом. Мислим да је немоћ да се превазиђе та танка линија политичке неморалности ("Слободан Милошевић пије литар вискија дневно") највећа мана Војислава Шешеља. Такве изјаве можда и имају краткотрајне политичке ефекте али га на дужи рок ипак чине, ја бар тако мислим, неозбиљним.

Ретко ко је остао односно опстао на свом месту од оних на које се Шешељ острвио својим памфлетима прво писаним, а касније и усменим. Једни за другим из политике су нестајали: Бранко Микулић, Хамдија Поздерац, Анте Марковић, Милан Панић, гувернер Атанацковић, Живога Панић, Добрица Ђосић... Застао је код Радомана Божовића, у међувремену је аболиран и генерал Трифуновић. Што се председника Србије тиче чини се да је он ипак успео да амортизује Шешељеве ударе, а било је и најнижих: "Српски брачни пар "Чаушеску", или: "Све сам убеђенији да ће судбина брачног пара Милошевић-Марковић бити по узору на судбину краља Александра Обреновића и краљице Драге Машин".

Сам Шешељ верује да је и у ова два случаја постигао свој циљ јер социјалисти неће да смене Радомана Божовића под његовим притиском, а Божовић такав, какав је: мали, накомтрешен и арогантан највише одговара опозицији јер својом појавом нервира и многе чланове Социјалистичке партије Србије. Што се Милошевића тиче, Шешељ верује да га ти свакодневни удари непрестано нагризају и да је само привид то што он изгледа тако сигурно, односно непољуљано.

Странка српског јединства и њен лидер Жељко Ражнатовић Аркан још су једна у низу Шешељевих жртава. Када је ударио на њих свом снагом, а и то је изгледало прилично сулудо обзиром на репутацију коју има председ-

ник те стране, ССЈ је прошла катастрофално на изборима. Од шест посланика остали су без иједног републичког посланика, а по свему судећи од овог удarca се више никада неће ни опоравити. Да парадокс буде већи Шешел је запретио: "Тачно је да никог нисам убио, али ћеш ти бити први кога ћу убити". Признајем, храбро.

А Шешелеве радикале међутим није успела да разбије ни читава Државна безбедност Србије, која је нема сумње прилично велику улогу одиграла и приликом стварања ове странке, сви државни медији, СПС и СКПЈ...

Шешела сам лично упознао у време када је у Србији тек требало да настане вишестраначки живот. Тада, буквално, није имао ни динара у џепу, није имао пара ни кафу да плати у тадашњем "Загребу", Шешел га је и тада звао "Руски цар". Оно што је можда највредније у Шешелевом карактеру и личности је да се и данас, када је светски позната личност, уопште није променио (а таквих је јако мало): увек је ведрога духа, склон здравом хумору (не познајем једино Слободана Милошевића, али одговорно тврдим да је Шешел духовитији од Вука, Ђинђића и Коштунице заједно) спреман да саслуша сваког, како највећу ништарију тако и оног чији су ставови дијаметрално супротни политици коју воде радикали. Додуше, тешко је данас замислити Шешела како бејзбол палицама жури по Студентском граду неког Циклића, или сличног анонимуса, који га нешто нервира, али да ни то није немогуће потврђује чињеница да је фоторепортеру Ђорђу Вукоју ономад сложио близи зато што га је у скупштинском ресторану сликао како седи са садашњим уредником Радио телевизије Србије – Милановићем. Вероватно су још тада ковали заверу како да смене Милорада Вучелића. Шешел је одмах потом смислио трик и прогласио Вучелића туцачем кафанских певалки, хладним као Змијанац (што је изгледало тачно) Вучелић је убрзо пао као још једна жртва војводе Воје. Ипак, од тога једино Шешел није имао никакве користи: за Милановића и државну телевизију Српска радикална странка уопште не постоји.

Партијско-политички живот Војислава Шешела започиње 6. јануара 1990. са неколико стотина чланова у Српском слободарском покрету. Удружује се убрзо са странком свог кука Вука Драшковића и формирају Српски покрет обнове. Крајем 1990. године та странка има више десетина хиљада чланова и огромну популарност. На жалост по ову странку кумови се убрзо разилазе. У народу се и данас верује да је до овог разлаза дошло због веће количине долара које су од наше емиграције по белом свету сакупили Александар Стефановић, Богољуб Пејчић, али и Вук и Шешел. Шешел међутим тврди да је до разлаза дошло због тога што је Драшковић самоиницијативно, као председник странке, довео Милана Комненића и без демо-

Делегација радикала у Москви, на Конгресу националних партија и покрета Европе

кратске процедуре инсталирао га за председника Извршног одбора. Оно што је сигурно је то да је Комненић један од ретких, још један је Зоран Илић, који се уопште не меша у свој посао. На Отаџбинској управи СПО Шешел је остао у мањини, а Драшковићу је остало име и странка.

Након разлаза Шешел формира Српски четнички покрет, странку коју наши закони никада нису уписали у регистар, али која никада и није била формирана у правом смислу те речи. И из тадашње, и из садашње перспективе било је то време када је Шешел изгледао прилично јадно и апсолутно немоћно. Уз себе је имао и буквално, част изузетима као што је Аца Стефановић, педесетак психопата и будала који су личили на праве четнике исто онолико колико и гибаничари из Булајићевих филмова. Једино што су тада могли да ураде је да прекину понеску позоришну представу ("Светог Саву"), или да ометају скупове тада изузетно јаке странке – реформиста – које је предводио председник савезне владе, Хрват, Анте Марковић. На једном таквом скупу, један такав гибаничар који се лажно представљао као фоторепортер успео је фотоапаратом да погоди у главу књижевника Мирка Ковача. То се десило у Дому омладине, у самом центру Београда, а општа туча између шачице назови четника и препуне сале реформиста избегнута је за длаку, захваљујући прибраности неколицине људи. У те прибрале је тада спадао, рецимо Небојша Попов, али и Војислав Шешел који се на крају попео на бину и са говорнице наредио својим четничким да напусте скуп. Тадашње четничке иступе полиција је апсолутно толерисала и никада није долазила да интервенише, иако су они били апсолутно ван закона. Како је дошло до тога да се интереси четника и званичне власти, односно тајних служби које раде за српску власт поклопи није баш најјасније. Већ поменути Шешелеви кри-

тичари тврде да је радићи то што је радио са четницима одрађивао још једном двоструки посао за ДБ Србије. С једне стране разбијао је и радио све да грађанима Србије згади тада прилично јаке реформисте који су представљани као усташе, издајце српског народа и антисрби у чему је у извесној мери, мора се признати и успео. С друге стране четници су још једном, после педесет година, представљени новим генерацијама у Србији у иконографији: ружних, масних, брадатих, злих, и ножевима наоружаних кољача. Они који су то буквално схватили били су зрели за "топовско месо" рата који је ускоро букнуо на просторима бивше Југославије.

Морам да признам што се мојих тадашњих политичких, односно новинарских процена тиче, потпуно сам омануо. Био сам убеђен, нарочито после једне Шешелеве изјаве о "крвавом комунистичком систему у Србији" и хапшења које је уследило да је Шешел политички заувек мртав. Каква грешка, рат је био све ближи и Шешел је увелико припремао своје добровољце, будуће ратнике, у сарадњи са војним властима у Бубањ Поточу, али и полицијским у Кнеза Милоша 103. Убрзо су се те јединице показале на делу у Борову Селу, а сада више није никаква тајна да "томпсони" који су били наоружани потичу из милицијских станица. После те прве ратне операције Шешелевих паравојних формација Хрвати су их одмах оптужили за ратне злочине јер су наводно убијеним хрватским "муповцима" вадиле очи, а Шешел се бранио овако: "То није тачно, очи испадају од погодка томпсоном".

Радована Стојичића Бацу, заменика министра унутрашњих послова, тада је ретко ко познавао, наравно, осим Воје:

– Бацу сам први пут упознао у Ердугу. Дошао сам једно вече са групом добровољаца која је тамо упућена. Ми

смо их прво упућивали Територијалној одбрани Славоније. Међутим, полове ТО је водила полиција. Баџа је пре тога био командант специјалца на Косову. Он је средио стање на Косову. Ту има великих заслуга! Ни заслуге у рату му никада нећу оспорити. Баџа је у Ердуту држао центар. Сви наши људи пролазили су кроз тај центар а Баџа их је распоређивао да иду на фронт. Мислим да способнијег команданта од њега да поведе јуриш није било. Од њега сам на поклон добио пиштољ "те-тејац".

Нема сумње да је Шешел одиграо лавовску улогу током рата у анимирању добровољаца за ратовање. Облацио се у маскирна одела, стављао на главу шубаре с кокардама, сликао се с аутоматом у рукама, обилазио фронтине, као грамофонска плоча понављао Велику Србију, Карловац, Карлобаг, Огулин, Вировитицу, Книн, преки војни суд, преки четнички суд. Данас сам убеђен, и смео бих главу да заложим, да Шешел сигурно није починио ни један конкретан ратни злочин. Нити је кога убио, нити је наредио да се неко убије, не верујем чак ни да је предводио своје четнике у било ком јуришу или офанзиви, мада поуздано знам да је једном био на самој линији фронта, а вероватно и више пута. Осим вербалне очигледно да му не недостаје ни лична храброст. Дакле, убеђен сам да и кад би отишао у Хаг, пред суд за ратне злочине, да Шешел готово хиљаду по-

сто не би био осуђен. Међутим, глобално гледано Шешел спада у групу од десетак људи који сигурно највише знају о ономе шта се дешавало током овог рата, па у складу с тим и о ратним злочинима. Не само с ове стране, него и о злочинима и масакрима који су чинили Хрвати и Муслимани. Тако да би сигурно било занимљиво кад би се Шешел нашао на том суду и кад би проговорио.

Неки београдски адвокати, попут Рајка Даниловића, прогнозирали су још давне 1993. године да ће Шешел путовати у Хаг у својству заштићеног сведока. Данас има нечег чудног у томе што Шешел стално наваљује да иде у Хаг иако га нико не зове. Нико га још увек не зове, бар јавно – не. Он наводно инсистира да оде тамо како би спрао љагу са себе пошто су га неки новинари и неки политичари већ оптужили за ратне злочине. Додуше, они који знају колико Шешел зна о овој проблематици, сматрају да је он сигурнији у Хагу него у Београду. Ја сам, међутим, сигуран да би Шешел, и кад би се којим случајем нашао у Хагу у овом или оном својству, тешко "пропевао" било шта што би могло да оптужи било које Србина укључујући и двојицу људи са којима је, тренутно, у највећој политичкој завади: Слободана Милошевића и Жељка Ражнатовића Аркана.

Мада, са политичарима никада човек не треба да буде сто одсто сигу-

ран. Поготово што је Шешел више пута поновио да нипошто у Хаг неће путовати сам и да ће једна столица поред њега увек чекати Слободана Милошевића, председника Србије.

Када неко кроз двадесет, педесет или сто година буде читао биографију садашњег председника Српских радикала, а сигурно је да ће бити таквих – ни снимање филмова о војводи Шешелу није искључено – свакако да ће највећу мрљу у тој биографији представљати две године у којима је Шешел интензивно сарађивао управо са председником Србије) иначе – комунистом, националистом, демократом и изнад свега човеком који воли власт и који је због власти спреман на сарадњу и са самим ђаволом. Један од тих ђавола који сада све чини да му дође главе управо је Шешел. "Кога смо ми гађали у главу, сви су пали – осим Милошевића, а и њему се сада не пише добро". То је "Пирова победа", заљудало се. Кад се човек ухвати у коштац са аждајом не може рачунати да ће остати неповређен. Могли сте нам одсећи и руку и ногу, али нисте успели. А ми смо аждају гађали у главу, и докадаји стигне метак до мозга, прође неко време. Тада 1991. сам се вратио на прави пут, на националну линију, тада сте постали моји следбеници. Националне интересе сте остваривали помало и 1992. године, али сте се већ почели колебати. Већ 1993. године сте се поиниманили и почели да водите капи-

Делегација Српске радикалне странке са домаћинима из Либерално-демократске партије Русије

тулантску политику, па смо вас звекнули у чело”.

Ово је део разговора који је, незванично у скупштинском ресторану, у децембру 1993. Војислав Шешељ водио са Ивицом Дачићем, једним од неколико водећих људи Социјалистичке партије Србије и из кога се јасно види да је сарадња постојала, па чак се виде и разлози зашто је постојала. О тој сарадњи касније када је дошло до разлаза, Шешељ је више пута говорио.

На питање да ли је често посећивао Милошевића у једном интервјуу Шешељ одговара:

– Чак смо и неке операције заједно планирали, па и стратегију.

А потом објашњава које операције:

– Не бих сад још о томе. У сваком случају Милошевић је био оптимиста, а наши добровољци су у акције ишли заједно са његовим специјалистима. Наравно, било је и тада неспоразума: око уласка у Дубровник и Осиек, и око западне Славоније. Ја сам био за то да се уђе у ове градове. Дубровник би пао за један сат, а Осиек је, ионако, већ био евакуисан, али Милошевић се већ тада мало плашио. Сматрао сам да се западна Славонија може лако бранити, усташе мислим да нису ни хтеле да је нападну, али је он ту урадио исто што и касније са Масленицом. Договорило се са Туђманом.

У том интервјуу Шешељ још каже да је Милошевић био социјалиста и на правом путу све до Венс-Овеновог плана и да зна о неким његовим ратним злочинима, као и да ће бити прилике да о њима говори.

Сарадња Милошевића и Шешеља је ишла дотле да је Милошевић изјавио да од свих политичара највише цени Шешеља зато што је доследан, и зато што се не финансира из иностранства. Шешељ је прво говорио да и он највише цени Милошевића зато што му је он једини озбиљни противник. Касније кад је отишао, по ко зна који пут у затвор, Шешељ је тврдио да је он Милошевићу најсимпатичнији, а Милошевић њему најнесимпатичнији политичар. Пажљивим ишчитавањем многих Шешељевих интервјуа који су сабрани у књизи под насловом ”Српски брачни пар ”Чаушеску” може се доћи до занимљивих података из времена сарадње два велика српска национална лидера, од којих се један у међувремену окренуо за 180 степени.

Сви њихови контакти су били службени и одвијали су се или у вили у Ботићевеј улици или у Председништву Србије где се примају политичари по службеном протоколу. Занимљиво је да ни једном од тих многобројних састанака није присуствовала Мира Марковић, председникова супруга, за коју Шешељ верује да је у ствари она и њена комунистичка партија, највећи непријатељи радикала, као и да је она највећи кривац за то што се Милошевић апсолутно променио и кренуо са правог, националног, пута

загазивши у проамеричке мировне воде.

– Слободан Милошевић је стварао Републику Српску и Републику Српску Крајину. Ја сам сведок историјски сведок, да ју је он заиста стварао, каже Шешељ тврдећи да има и документа са Милошевићевим потписом из којих се види да је он стварао те две српске државе које су функционисале једно време у току рата.

– Милошевићеве људи су били и Радован Караџић и Милан Мартић и Милан Бабић. Међутим, започето није завршио. Прво, због његових карактерних особина, зато што је велика кукавица, параноик. Лично сам се 1992. године уверио колика је кукавица, у време Видовданског сабора и у време студентских демонстрација. Он је био ван себе од страха, каже Шешељ и наставља причу која би с обзиром да је спонтано испричана могла бити прилично ау-

Дакле нема сумње да је подржавши Милошевића у изборима 1992. године и правећи инциденте у време Видовданског сабора Шешељ заиста одиграо једну од кључних улога у том периоду прилично критичном по њега. Нисам, међутим, најсигурнији да се Шешељ данас, заиста, не каје и да би поново учинио исто кад би поново био пред могућим избором. Додуше, оправдава га, донекле, то што никако није могао да зна да ће Слобо издати националне интересе и што се повремено ограђивао ”ако изда”. Међутим, и Слободан Милошевић увек може да каже пред историјом: ”Докле год сам могао да браним Србе, бранио сам. Попуштао сам само онда кад другог избора није било и кад би ме звекнули уза зид”.

Многи из тог периода четничком војводи неће опростити ни то што је извргао потпуном руглу наследнике наше династије Карађорђевића. Из-

Др Шешељ у својству посматрача на Председничким изборима у Русији

тентична:

– Звао ме је да ми се диви како сам се испрсно пред оном руљом пред народном скупштином која ме је гађала камењем, флашама са водом, сапунима... Дивио се мојој храбрости, не могу сад сваку реч да цитирам. Али, рецимо, то што сам потегао пиштољ у самоодбрани, па се чудило како с тако малим пиштољем, малим калибром, па је онда дао налог Михаљу Кертесу да ми поклони ЦЗ-99, калибра дуга деветка. Па је онда целу чету специјалаца, наредних дана, довео испред скупштине да ме прате кад прелазим преко улице. (То је чињеница и то су тада могли да виде сви који су желели да виде). Захтевао сам да та полиција више не иде са мном и запретио сам да нећу да идем у Скупштину ако се настави појављивање полиције. Следећа два дана је доводио полицијске у цивилу који су такође мене пратили.

међу осталог тврдио је да се принц Александар Карађорђевић унередио после једног ручка, говорио је да је дошао у Србију да пасе траву... Истовремено је путовао по Шпанији пропугирајући и кандидујући за наш престо неког Алексеја Долгоруког од кога је добио чак и орден Витеза православног малтешког реда. Додуше, то је једини орден који је Шешељ у животу добио па му можда и не треба замерити. На крају је признао да је он по опредељењу републиканац, и да је све то радио како би избламирао у народу монархију. Мада су сви некако очекивали да један четнички војвода, какав је Шешељ, аутоматски мора бити монархиста. И овде донекле имам разумевања за Шешеља, он је политичар који се свим средствима бори за власт. У председничком, односно републиканском систему, он има шансе, какве-такве, да дође до самог врха, односно да постане председник. Па зашто би он сам радио

против себе и на, евентуално, своје место доводио неког другог, макар то био и директни потомак нашег последњег краља који већ неколико година не може да научи ни речи, свог, српског језика.

Када је савез са социјалистима пукао на Шешелја су ударили свом силином. Забрањен му је приступ свим медијима, а нарочито државној телевизији на којој га ни сада нема. Ни секунде! Иста ТВ је данима емитовала погромашка саопштења СПС и месних одбора и заједница из читаве земље против њега. Државна безбедност која је приликом формирања странке убацила многе своје људе сада се активно укључила у разбијање радикала. На крају на наредним изборима број гласова и посланичких места СРС је преполовљен. Али, у суштини радикали су се одржали и убрзо стабилизovali. Како је то изгледало међу бирачима навешћу два примера из своје зграде. У време када је отпочела сарадња Милошевић – Шешелј позове ме једне вечери један пензионисани мајор ЈНА – чика Бане – који данима није пио. Каже, новинар, хоћу да се ноћас напијемо. Имам разлог, велики разлог, данас ми се родио Шешелј, рекао је чика Бане и показао ми Шешелјеву слику коју је поставио тик уз Милошевићеву. Те ноћи смо попили литар ракије за "Шешелјево рођење". На тим изборима чика Бане је гласао за радикале. Када су се Шешелј и Милошевић разишли, мајору није било право, рекао је да је Шешелј почео да "пиша уз ветар", гласао је следеће године за СПС, али Шешелјева слика је остала у кући. У међувремену чика Бане је придодao и Вукову слику, потпуно је распахмећен, ништа му није јасно, и све чешће је пијан.

Други пример: Активни полицајц средњих година, 1992. заједно смо ишли на изборе и показао ми је свој листић, гласао је за Шешелја. И после свих промена, и даље гласа за Шешелја, убеђен је да су сви у осталим странкама у неким корупцијама до грла, да се једино Шешелј бори за народну правду, и да заслужује да једног дана постане председник Србије. Он је убеђен и да су српске границе могле бити постављене на потезу Огулин, Карловац, Карлобаг, Вировитица, само да је војска на време кренула и да смо имали мало више храбрости у односу на Американце.

Са ова два примера хтео сам да покажем како ништа није свемогуће па чак ни два најмоћнија средства данашње Србије: државна телевизија и државна безбедност. А кад смо код ове друге службе мораћу да цитирам део интервјуа који ми је Шешелј написао из београдског ЦЗ-а и који много говори о начину рада ове службе, али и до сада неоткривеним Шешелјевим епским склоностима:

– Јована Гламочанина сам још у мају 1994. упозоравао да пази шта ради,

чим сам сазнао за његову дуготрајну љубавну везу са секретарицом СО Жабал. Отворено сам му рекао да му је ту жену подметнула полиција да би га после уцењивала и дисквалификовала. Моје најдрже прогнозе, на жалост, су се обистиниле. Гламочанин је напустио породицу, од полиције добио стан у Београду и у њега се уселио са полицијском изабраницом.

А сада долази епски део, кад прочитате признаћете да овако не би могао ни познати епски приповедач, иначе кум, Драшковић:

– Пропаде Јован Гламочанин, син четничког јунака, познати српски националиста. Прикључи се Слободану Милошевићу у тренутку највеће Милошевићеве издаје. Удари на образ супруге Ане, дивне и племените жене, Буњевке са изразито развијеним српским патриотским осећањима која нас је годинама храбрила да истрајемо у националној борби и кад нам је било најтеже. Удари на част сина и кћерке који су од најранијег детињства васпитавани да служе Отаџбини, слободи и српству. Гламочанинов син Срђан је први Србин који је јавно исцпао петокраку са српске заставе на првим антикомунистичким демонстрацијама у јануару 1990. у Београду. С нама је од почетка у Српском покрету обнове, па у Српском четничком покрету. Храбар, одан и препаштен... И сад Јован Гламочанин служи да се први оглашава давањем подршке небулозним ставовима Бориса Јовића...

Исто тако снажно као што је нападнут, Шешелј је из свих оружја одговорио Милошевићу. До тада је ситна будала био Жарко Гавриловић. Онај лудак је Срниша Вучинић. "Они су од једног лудака и будале као што је Вук Драшковић правили озбиљног политичара, а кад би се он сам сетио да лансира да сам Хрват, или хомосексуалац". Све те епитете најгоре врсте Шешелј је сада окренуо ка Мирјани Марковић и Слободану Милошевићу – није било погрдне речи или описног придева који није употребљен од стране радикала и Шешелја не би ли "ујели за срце" супругу и њеног председника. Она је: црвена вештица, Драга Машин, он је пијаница, њихов однос је психопатолошки... Ипак највећи кривац је она, прва она, а Шешелј то објашњава овако:

– Она је кључни човек режима, а не он. Она сада око себе окупља најгоре криминалце и има велику финансијску моћ. А комунисти су и окупљали само олош, то је остало од Лењина наопако. Она ће узети нешто од Социјалистичке партије и, ако реално погледамо, она је наш највећи савезник. Она је помогла да се уздрма Социјалистичка партија и да се опозиција удружи.

И то је тачно, али Шешелј је потпуно у праву кад се плаши "жене која је Пентагон који хода" и свакако ће бити занимљив наставак борбе између ЊЕ и ЊЕГА. ОН, на кога ја мислим, није Слобо, него Шешелј. Без обзира што је о

породици на власти у Србији изрекао највеће могуће гадости ја сам и даље убеђен да кад би се сутра десило неко чудо, и кад би Шешелј дошао на власт, и кад би могао да одлучује и бира шта ће да уради са брачним паром, да они ни у ком случају не би завршили као румунски брачни пар. Најгоре што би им се могло десити под Шешелјевом владавином је да добију коју годину затвора тек да осете како је њему било. С тим да би амнестију добили пре него што ју је добио генерал Аца Трифуновић.

Уосталом, кад смо код затвора, што се тиче наше политичке историје Милошевић је један одретких политичара у историји Србије који никада није био у затвору. Што се Шешелја тиче он има више затворског стажа него сви опозиционари заједно.

Са Шешелјем сам више пута разговарао о теми праћења и прислушкивања. Он је потпуно свестан да је комплетно озвучен од телефона у стану и стана, до страначких просторија, а вероватно ни одело није поштеђено. Једном приликом ми је рекао и то ми се јако допало: "Ја имам врло мало тајни, али оно што је стварно тајна то не говорим ни самом себи". И баш те Шешелјево тајне које не говори ни самом себи у последње време су некако најинтересантније, поготово после његовог свакодневног наваљивања да оде у Хаг и све исприча. Ако то заиста мисли, а не верујем, мислим да стварно не би било фер да оптужи било кога, па чак понављам то поново ни Слободана Милошевића. Ако ни због чега другог, а онда због српског ината, па нећеш Војо ваљда сада да "певаш" кад сви наваљују на нас као НАТО – бомбардери?. А има толико лепших тема о којима Воја Шешелј лепо размишља. Рецимо, љубав:

– Први сам схватио да у политици нема љубави. Ја сам у љубави са својом женом, или са љубавницом ако ми то, евентуално, успе понекад.

Кад смо код супруга мора се признати да кад су у питању иоле значајнији политичари, Шешелј спада у ретке зверске ове врсте, политичара, који има сасвим нормалну супругу. Дакле, не бави се политиком, чак је политика уопште не занима, није чак ни члан странке.

И ако Шешелј буде постигао још веће политичке резултате, осим добродо познавања науке о политици, правних наука и историје, осим невероватне брзине размишљања, свакако значајног IQ, и невероватним способностима за организацију и једног страховитоштовања које остали људи из радикалског врха имају према њему... Дакле, уколико буде успео, велике ће заслуге имати и Јадранка Шешелј која се у све то није мешала и која је омогућавала Шешелју да бар на неко време у кући заборави на сва та политичка срања и буде нормалан човек. И да сакупи снагу за наставак политичке борбе.

Јуриш војводи!

Градиша Катих

БАШ ЈЕ ХТЕО У ПОЛИТИКУ

Или, како нисам веровао у Војислава Шешеља

Извесни Јово Шешељ, продавао вино дернеку, на Петровдан, у Завали (махала Марева љут). Међу осталим светом био и муслиман Црни Омер са својим слугом. Када је Омер попио окудје, поче да развија чутуре око себе, а Јово приграби нож па га прекоље као јањаца, а затим и слугу.

Овако је, према студији "Попово у Херцеговини" (Миленко С. Филиповић, Љубо Митевић – Сарајево 1959), пре неких сто педесет година почело "сакупљане грађе" за једну од свакако најинтересантнијих политичких биографија у нас. Војислав – Војо Шешељ (пробајте да по слоговима обрнете име Јо-во), лидер Српске радикалне странке, војвода и бивши дисидент, корене дакле вуче из кршне Херцеговине у којој су људи мењали веру, али не и однос према онима који их изнервирају. Као и пре сто педесет година тамо и данас људи за сваку ситницу (територије, на пример), потегну нож. Војислав Шешељ, се, морам то да приметим, додуше модернизовао, па је, када су га ономад нервирани студенти, потегао пиштољ, што је свакако више београдски него херцеговачки гест.

Но, да не дужим више о коренима. О томе се већ навелико писало, нарочито у време Шешељевог великог сукоба са Српским покретом обнове током којег су неки из СПО доказивали да је Шешељ Хрват, а он сам тврдио да није. Ја, лично мислим да то нема везе и да су у Херцеговини сви Херцеговци, од Јове Шешеља и Црног Омера па до данас. (Јово, се, према поменутој студији касније покатоличио да би се спасао, што би данас могло да се искористи као доказ тезе да је католицима и онда било дозвољено да убијају муслимане, док се православнима то увек бранило, то јест да је "међународна заједница" и раније била "неправедна".)

Елем, када ми је Војислав Шешељ понудио да напишем текст о њему на двадесет шлафни и за то обећао хонорар, нисам се много двоумио. Од опасности да будем проглашен за "дворског писца" спасавала ме је чињеница да Војислав Шешељ поодавно нема никакве везе са двором, а од неког личног лошег осећања, попут оног какво је имао Михаил Булгаков пре него што ће открити да рукописи не горе, свест о томе да је Шешељ један од заиста ретких политичара на овдашњој политичкој сцени који се не љуте када о њима напишеш и нешто лоше. Он све доживљава као рекламу, па се надам да ће исти третман имати и ово што следи. То што ћу бити проглашен за "плаћеника", мање више, јер ме је и сам Ше-

шељ својевремено чистио истим термином, проздравши, као "плаћенике" новине у којима сам радио. Другим речима, навикао сам на то, а и исплати се за хонорар који је поменуо.

Први сусрет: Осамдесетих година, после одласка човека који је обележио готово пола века овдашње историје и за којим су сви плакали, у Београду се полако нешто мењало. Све гласније се говорило о "дисидентима", о Србима на Косову, људским правима, слободи мисли и дела, члану 133 Кривичног закона, Добрици Ћосићу, Миловану Ђиласу, Мићи Поповићу и његовој забрањеној изложби у павиљону "Цвијета Зузорић"... а посебан део тих прича био је онај о Војиславу Шешељу. Млади професор, устао против намешталки, против Хамдије Поздерца, фалсификованих доктората (узгред буди речено у Београду се данас све више прича да ће управо Брана Миљуш, човек око чије је докторске дисертације све некако и почело – Шешељ је тврдио да је преписана – постати први амбасадор СР Југославије у Сарајеву), и због тога на крају доспео у затвор. Суд му је у јулу 1984. године разрезао пуних осам година робије, да би после одлежаних годину и девет месеци Шешељ изашао и стигао у Београд.

У то време у Београду су биле популарне његове књиге у којима си по први пут могао да читаш о Служби безбедности, политичким кухињама, Хамдији Поздерцу који противницима прети тољагом, прислушкивањима, праћењима, отварању поште, намештеним суђењима.

Шешељев пример је служио многим у настојањима да прогледају и схвате где живе. Он сам, уносио је у својим књигама и дозу херојске романтике, тако да ја, на пример, и дан данас из свих тих књига, а прочитао сам их, памтим само онај део када Војислава Шешеља агенти службе безбедности прате из Сарајева у Београд, а он успева да им побегне, чини ми се у београдским бископијама.

Другим речима, Шешељ је у својим књигама наговештавао, свесно или не, и да у неравноправној борби добра (у то време је персонификација добра био он сам) и зла, слабашно добро може и да победи свог надмоћног непријатеља. Та врста романтичарско-авантуристичког оптимизма заснованог на пукој жељи касније ме је напустила (због неких других књига и догађаја), док самог Шешеља, судећи бар по ономе што ради, изгледа да није.

То му је вероватно и једна од основних маиа. Човек просто навали да нешто уради и не можеш га зауставити. Пример за то нашао сам у поновном читању књиге "Велеиздајнички процес" (аутор Војислав Шешељ), објављене у Београду 1986. године. У њој Шешељ описује почетке и несрећни крај целог случаја насталог око његових одговора на анкету "Шта да се ради" београдског новинара и публицисте Душана Богавца, због којих је јула 1984. године осуђен на осам година затвора, уз образложење суда да је починио "кривично дело контрареволуционарног угрожавања друштвеног уређења".

Сам Шешељ ништа не образлаже, а читаоцу се све време чини да је, без обзира на тачност тезе по којој када власт (и она и ова) на тебе навали (а на Шешеља је стварно била навалила), немаш шансе да се извучеш, све могло и другачије да се заврши да Шешељ није био Шешељ.

Уосталом, ево шта је у Управи Службе безбедности града Београда, 22. фебруара 1984. године, изјавио и потписао Душан Богавца, аутор несрећне анкете: "Најпре ваља да кажем да друг Шешељ није предвиђен за учешће у овој анкети из једноставног разлога што ми као аутори нисмо сматрали да он по досадашњем опусу може да буде учесник заједно са значајним теоретичарима, политичарима и привредницима, којима смо се обратили. Он јесте даровит, али исувише мало је иза себе оставио да би био учесник. Међутим, дошло је до једне помало нелагодне ситуације кад је предложио да напише одговоре, нисам могао то на згодан начин избећи, управо зато што га ценим, а и евентуалне могућности да кроз годину дана сличне разговоре поведемо и са једним другим кругом људи, где би он вероватно испуњавао потребне услове – са једним бројем техничке и хуманистичке интелигенције, где би дошли у обзир и млађи људи и они већ реномирани. А значи ипак је дошло до тога да сам ја пристао и у сваком случају сам му уручио, можда и поштом послао питања..."

Невероватно. Чуло дете да постоји анкета. Мајка Даница је требало да га излупа и то уз ону чувену родитељску реченицу: "Ти ћеш да кажеш шта да се ради". То би га можда спасло затвора. Наравно, све је то требало да се догоди знатно раније, онда када је млади Шешељ одлучио да се умеша у целу ову нашу запетљану причу. Знам многе случајеве у којима је револуционарне каријере спречила правремена родитељска ћушка. Уосталом и Шешељев син (Никола), колико видим

по новинама, у слободно време игра фудбал у "Црвеној Звезди", а не бави се политиком. Но, вратимо се тој поменутој мани. Шешел је једноставно трчао, и када га нико није терао, и када је противник био евидентно јачи, и када никаквог рационалног разлога није било, да се прикључи свему томе што је у то време још само тињало наговештавајући велике ватре на овом делу Балкана. И од почетка је показивао да је спреман да иде и корак даље од оних који су му у то време били нека врста учитеља и свакако узора. Јануара 1983. године Љуба Тадић и Божидар Јакшић, који су тада спадали у поменуте, морали су да га замоле да на научном скупу "Маркс и наше време", одржаном у Филозофском друштву Србије, одустане од читања дела свог текста "Актуелни смисао Марксове филозофије слободе", због тога што је претерао у изношењу неких својих оцена о личности "друга Тита". Знајући за овакве биографске податке, човеку често падне на памет да је Шешелу све време његове политичке каријере фалила управо нека слична врста "контролора". Неко ко би му рекао да по некад не вреди неке ствари рећи чак и када су тачне. Неко ко би га зауставио да не претера. Неко кога би он слушао... Цела теза на овом месту пропада. Војислав Шешел не слуша никога.

Тај део Шешелове личности – жеља да се ухвати у коштац без обзира на очигледне последице – ми је некако и најфасцинантнији. И морам да признам да неке ствари никада нећу успети да разумем, иако из свега што о Шешелу знам, знам и да он за све ситуације у којима се налази има, бар за личну употребу, сасвим рационално објашњење.

На пример, како је могуће да човек који је на српској политичкој сцени први промовисао теорију о неисплативости сукобљавања са Слободаном Милошевићем, данас постане најљући непријатељ истог тог Милошевића? При том уопште не прихватам тезу по којој је Шешел кренуо на Слобу само због разлика у схватању српског националног питања. Из простог разлога што мислим да је противљење ономе што Милошевић ради политичар Шешеловог искуства могао да изведе и на други начин, са много мањим последицама по себе и своју странку. Такође схватам и да је Шешел у једном тренутку одлучио да заигра на исту ону карту која му је пре десетак година донела популарност у тек пробуђеној јавности – да, дакле, покуша да испроцира Милошевића, и да га натера да посегне за свим могућим средствима репресије (на то је у једном тренутку Милошевић и насео и без неког разлога послао Шешела у гњилански затвор, вративши га тако, за тренутак, у центар пажње јавности). Тиме би Шешел и остали затвореници из његове странке поново постали романтични одметници од власти злог шерифа и његове још горе шерифовице, али то, понављам, нема никакве ве-

зе са поменутом тезом о неисплативости сукобљавања са Милошевићем. Све заједно – није ми јасно.

Или можда јесте, ако се сам вратим на оно да је Шешел Херцеговац, што бар у мом у схватању, значи и да је, уз сву урођену лукавост коју је приметио још и Јован Цвијић, у сваком тренутку спреман и на ствари које са лукавошћу и рационом немају никакве везе. То је оно с почетка текста – наљути се и тргне нож. У актуелној верзији – наљути се и крене на Слобу, па шта кошта да кошта.

Убеђен сам, у ствари, да би онај херцеговачки рационални Шешел, у сумирању својих досадашњих политичких и непотребних аката, то, на пример, што је вадио пиштољ пред студентима, или то што се тукао с демонстрантима пред Скупштином, сам себи убележио као непотребни минус. Међутим исто тако сам убеђен да би херцеговачки нерационални Шешел сурадани урадио исту ствар, само ако га неко добро изнервира. Немам ја ништа против Херцеговаца, нарочито када ми добро плаћају, али неки пут их је заиста тешко контролисати и још теже спречити да направе неку лудост. Рецимо, да не дирају Милошевића када за то немају баш преку потребу. Како сам мењао мишљење о Шешелу? Први пут сам Шешела видео, по његовом изласку из затвора, у Клубу књижевника, стеништу београдских дисидентата оног времена. Чекала се нова 1987. година, ако се добро сећам, и посао хонорарца на Београдској хроници "Политике" довео ме је, као дежурног, на ту прославу. Шешелу нисам прилазио, нити сам га ишта питао (у то време он је за "Политику", баш као и данас био персона нон грата), али сам га добро запамтио. Био је то сусрет са човеком чије сам књиге читао и лично је на све до сада описане сусрете са људима чије књиге се читају. Нека врста страхопоштовања и збуњености, готово разочарања, пошто писци, по правилу, ни најмање не личе, када их сретнете, на ону представу коју сте о њима имали читајући им књиге. Укратко, мени лично је Шешел из тог времена деловао превише младо и модерно за револуционара којег је сам описивао. Очекивао сам затвором измученог, а недомученог, хероја оштрих црта лица, пуног мушких ожиљака од туча са целатима. Шешел ни најмање није био такав и ја сам по први пут променио мишљење и о њему и о изгледу револуционара. Пар година касније, на једној од расправа, мислим о Уставу тадашње Југославије, Шешела сам поново срео, овај пут у Српској академији наука и уметности. Од свих учесника био је најрадикалнији али је оно за шта се залагао изгледало, мени, у тадашњим условима, толико нестварно, да га, признајем, нисам ни ставио у извештај. Био сам убеђен да је само један од оних узалудних бораца против ветрењача, чија је борба толико беспредметна да их не треба озбиљно схватати јер их тако нешто може завести да и

сами себе схвате озбиљно. А то је, мислио сам, најгоре што борци против ветрењача може да се догоди – да помисли да ради озбиљан посао и да има шансе да га доврши. Тек тада скроз полуди. Хоћу да кажем, да ме је неко тада питао о Шешеловој личној и политичкој будућности, ја бих кратко рекао: "Нема". Касније сам неко време о њему само чуо, не виђајући га. Писао је писма Доланцу, Добрици Ђосићу, разним председништвима, а онај салонски део београдских дисидената га је тотално одбацио и прогласио за неурачунљивог. Пандан њему, у тим круговима, био је Вук Драшковић, Шешелов кум, којег је дисиденција у папучама такође сматрала за превише дивљег за свој питоми посао промене власти. И даље сам био убеђен да Шешел нема шанси.

А онда су дошле странке. Шешел и ја на различитим странама. Свиђао ми се Анте Марковић, УЈДИ и грађанска опција, а Шешел је гурао своје национално питање, четнике и војводу Ђујућа, што ми је све заједно деловало "назадњачки", а уз то и крајње губитнички. Поврх свега, нисам веровао да у целој тој четничкој причи има било какве озбиљне политичке стратегије, било чега што може донети неки поен у блиској и даљој политичкој будућности. Ако је било нечега што ме је бунило и спречавало да Шешела прогласим политичким мртвцем, онда су то били његов изглед и његово понашање током кратког политичког брака са Вуком Драшковићем. Шешел је, у то време деловао као неко ко свесно ћути и препушта другом да у јавности буде лидер. Изгледао је као човек који се одлучио да целом причом управља из сенке, што се мени, као аналитичару чинило прилично мудро. Све до оног тренутка када је, опет у Фраппуској 7, на конференцији за штампу Вука Драшковића, одржаној поводом прекида представе "Свети Сава" (прекид је извело омладински кадар Вукове и Шешелове странке), Шешел из неког другог трећег реда сале у којој се све дешавало скочио свом партнеру у очи и рекао му, ако се добро сећам, да више није председник странке. Тада ми се коначно учинило да је Шешел промашио занимање и у "Борби" сам га прогласио за вечитог губитника. Пре неки дан, када сам у документацији поново читао тај чланак лошило ми се због сопственог превиђања. Шешел је требало озбиљно схватити много пре него што су многи од нас то урадили.

Сада морам да направим малу дигресију и да кажем да је, у тим политичким и новинарским почецима на овим просторима, било нечега сасвим лесног. Шешела сам на пример често сретао у ноћном аутобусу, да ли беше 701, којим смо се и он и ја враћали из кафана и са разних трибина. Такође, у то време је било најнормалније да са опозиционим политичарима човек подели сто у кафани, а заказивање интервјуа, или узимање изјава је било невероватно лако. Сви су хтели да говоре за

новине, а сами новинари су имали леп осећај до тада немогуће равноправности са политичарима, били су чак нека врста саучесника на истом послу, што се касније многим (новинарима), олуцало о главу. Оно што треба урачунати у плус Шешелу је да и данас лако даје изјаве и интервјуе и бар мени лично никада се није догодило да у тим настојањима будем одбијен, па ни када сам радио за поменуте "издајничке" новине. Прво ревидирање сопствених ставова поводом Шешелове политичке озбиљности бележим око првих вишестранаких избора у Србији: Шешел је тада изашао из још једног од својих многобројних затвора и, као што сам већ рекао, правилно приметио да се са првим међу Србима не вреди беспотребно качити. Та идеја, иако су је многи из опозиције и опозиционе штампе оценили издајничком, заувчала политички сувисло и, ако могу мало да се хвалим, ја сам, у истој оној "Борби" у којој сам га неколико месеци раније прогласио за губитника, Шешелу по први пут прорекао успешну каријеру. То што ми се увек више свиђао Шешел (а и свако други) који се отворено бије са режимом, сасвим је друга ствар. Човек који зацрта свој пут на јасној идеји, као што је Шешел тада урадио, мора да буде схваћен као озбиљан политичар, без обзира на то да ли ти се та идеја свиђала или не.

За тај период везано је и сећање за један од последњих сусрета са Шешелом, после којег је настала велика пауза. Иако сам променио мишљење о Шешелу политичару, нашли смо се на тотално супротним странама. Новине у којима сам радио залагале су се (и ја са њима), за нешто друго од онога за шта се он залагао и самим тим њега дуго времена у тим новинама није било.

Но, вратимо се поменутом сусрету, важном због нечега што је касније прерасло у новинарску анегдоту о Шешеловом правилном схватању стварне ствари. Драган Вујошевић (сада уредник у НИН-у), Мирко Млакар (сада новинар у Загребу) и ја седели смо, уочи поновљених избора у Раковици за републичког народног посланика у једној београдској кафани када је у њу бануо Шешел, тада већ у пратњи пар телохранитеља. То није сметало да седне с нама за сто и да са Млакаром мало размени мишљење о томе да ли у Хрватској има више "ушашких бојни" или "четничких пукова". При том је свако навијао за "своје" и то на начин који је обећавао да ће се сви ратови на овим просторима можда ипак завршити у кафани уз безазлено боцакање и по неко пиће.

Када су њих двојица завршили са "биткама", почео је озбиљнији разговор о предстојећим изборима у Раковици. Шешелу, у то време подржаном и од социјалиста, најозбиљнији кандидат, по мишљењу многих, требало је да буде Борисав Пекић, писац и кандидат Демократске странке. За Пекића је, уз

то, навијао и цео интелектуални Београд, па је било довољно разлога да га и ми, новинари, Шешелу представимо као јаког противника. Целу нашу причу Шешел је прекинуо констатацијом (парафразирам), да није битно колико је Пекић велики писац већ колико га је људи у Раковици читало. Избори су показали колико је био у праву. Пекић је био Пекић на неком другом месту, а не у Раковици и то је, а не подршка социјалиста, Шешелу донело победу. Нама, који смо седели са Шешелом у тој кафани, било је јасно да је лидер радикала добро схватио оно о чему је још почетком века говорио Бердјајев када је предвиђао да ће власт у Русији, због огромног јаза који дели интелектуалну елиту од гладног и необразованог пука, преузети они који са пуком разговарају на равнаној ноzi. То што се касније многим није свидело што су то били комунисти, уопште није важно, баш као што није важно ни то што се београдском крму није свидело што је Шешел победио Пекића. При том је већина аналитичара, жалећи због пораза великог писца, сасвим превидела просту чињеницу коју је Шешел знао унапред – да Пекић неће умети да разговара са радницима у Раковици. Такође, још дуго после раковичких избора, новинари и опозициони политичари неће успевати да се помире са непријатном истином да је у целом том послу који се зове политика важно не како победити, него само победити. Шешел је, у опозицији (ако у њу рачунамо оне који су деведесете године кренули у битку са Милошевићем), и у том погледу пионир. Први је добио представу о томе коме се обраћа, а самим тим и како треба да му се обраћа. Појам "циљне групе" у бирачком телу, на неки начин управо је он увео у употребу. Бићкић је до тога дошао касније.

Служећи се тим простим, и на многу жалост, за сада тачним макијавелистичким принципом о циљу који оправдава средство, Шешел се, у време блискости са Милошевићем, и највише приближио ономе због чега се, по сопственом признању (а и у томе представља реткост) и латио политике – освајању власти. У једном тренутку је био скоро сама власт. Са Милошевићем је разгледао војне мапе, предлагао потезе, цељкао се око неких ствари, рушио премијере и председнике... Уз то је имао и неограничену подршку државних медија, изградио је солидну страначку базу, погодновало му је окружење (земља је била у беди и рату, а он је, као што сам већ рекао, добро знао како народу такве земље треба да се обраћа – кратко и јасно). Чинило се чак да ће га у његовим настојањима да заседне на чело Србије бити јако тешко зауставити, коме год да таква идеја, о заустављању, падне на памет.

На његову жалост, испоставило се на крају, да је у рат против њега ушао баш онај којег би, верујем, рационални Шешел најмање желео за противника.

Сам Милошевић. И ту већ почиње нова прича.

Рат до истребљења. Оно што ми је интересантно код Шешела је његова особина да у све што ради покуша да унесе што више логике. Цео сукоб са Милошевићем, у бити сасвим могуће крајње неразуман и можда чак и погубан, захваљујући управо тој Шешеловој особини временом се претворио у нешто што је, ако ништа друго, бар лепо посматрати. С једне стране јаки Милошевић који може да оствари буквално све што му падне на памет, а с друге стране преко ноћи ослабљени Шешел који покушава да за сваки одиграни потез има рационално покриће и иски прикривени добитак у будућности. Да ће бити тако Шешел је наговестио већ и у самом почетку сукоба, када је свој разлаз објашњавао лепим размишљањем о политичару којег многи следе и који је у опасности, да ако нагло скрене, изгуби део следбеника, јер ће они, по инерцији наставити путем којим је он до тада ишао.

Колико та врста размишљања помаже у рату са човеком који има толику моћ да у сваком тренутку, бар за сада, може да сваку логику згази грубом силом, друго је питање, а и ово није текст о Милошевићу. Овде је реч о Шешелу који спас и победу тражи тамо где се нада да његови противници никада неће помислити да ће је он потражити – у сасвим озбиљном размишљању и сасвим озбиљном планирању.

Истовремено, начин на који се одлучио требало би да му, верујем да је то замислио, донесе још једну предност – да отклони из глава његових следбеника сваку помисао о томе да он о ономе што ради размишља, из простог разлога што овде претерано размишљање може да се схвати као слабост. Појединачно, одговара му да и противници и следбеници верују да он своје потезе вуче спонтано, и уопште му не смета ако га при томе неки прогласе и за лудог. Могло би се рећи да му то понекад чак и одговара. И у целом том огромном систему програмирања повлачења на изглед бесмислених и бесних потеза за аналитичаре се може наћи управо оно лепо што ваља посматрати у Шешеловој борби са Милошевићем. Шешел у томе зна и да претера, због поменутог нерационалног Херцеговца у себи, али и да из тог претеривања извуче праве закључке, и да затим покуша да и оно лоше што је урадио угради у сопствени систем. При том и сам признаје да неки пут, због свега поменутог, не знам да ли је Шешел претерао с неком намером или случајно, па после претеривања додао и намеру. Надам се, такође (управо због оног лепог што сам сам пронашао у тој политичкој борби), да на сличан начин не збуњује и самог себе. Срушио би ми целу тезу.

Један од најјаснијих примера оваквог Шешеловог програмирања је његов напад на Радомана Божовића у Савезној Скупштини. Оно што су про-

тивници доживели (и представили), као дивљаштво и лудило, а следбеници као спонтани излив беса, Шешел је, касније ће сам о томе причати, планирао до у детаље, укључујући ту и тачно ко од његових посланика, када и како треба да "настрне" на Божовића.

Посланик који је добио тај задатак у последњем тренутку је одустао (није обавио што му је наложено), али Шешел није допустио да план пропадне. Импровизовао је, и састанак шефова посланичких група искористио да лично обави замишљени посао. Од ове ситне слике, много је важнија прича о напору вође радикала да поправи своје односе са српском опозицијом. Још важнији је податак да је у томе у доброј мери успео, а лично не верујем да је било оних довољно смелих да прогнозирају да ће Шешел после разлаза са Милошевићем успети да поново постане партнер Драшковићу или Ђинђићу.

Са људима према којима се до јуче понашао на исти начин на који се данас понаша са Милошевићем, људи против којих је потезао најтеже речи којих је могао да се сети, сада су поново, својеволно или не (вољни моменат је овде небитан), његови политички партнери са којима седи у паралелном парламенту и склапа разне облике савеза. Догодило се чак и то, да у једном тренутку управо Војислав Шешел против којег је до јуче остатак опозиције заједнички наступао, постане нека врста моста међу зараћеним странкама.

И ако је у нечему преварио и победио Милошевића, Шешел је то урадио баш у томе. За веровати је да српски председник није ни сањао да ће Шешел успети да поново постане од опозиције признати опозиционар. Српски властодержац је при том сам превидео да је, радећи уз њега, Шешел постао превише озбиљна политичка фигура да би је се сада, као партнера, остатак опозиције одрекао. С друге стране, овај је, показало се, добро израчунао, да ће ако приљезно лупа по српском председнику кад тад доћи до оних тема које ће га поново зближити са онима по којима је до јуче такође приљезно лупао. Престанак рата му је ту чак и погодовао, пошто је Милошевић са дневног реда скинуо и последњи разлог за свађу са делом опозиције. Драшковић и Шешел поново имају прилику за заједнички посао.

Све ово показује да Шешел, поред свега, политику, у глобалу, не доживљава претерано лично, и уопште се не бих чудило, када би сутра, у неким промењеним околностима и на неком новом питању, поново нашао заједнички језик и са Милошевићем. Њему би, захваљујући управо чињеници да се трудно да колико толико наступа право, то поновно сједињавање нанело чак и много мање штете него председнику Србије, баш као и што му садашњи заједнички рад са опозицијом наноси мање штете него њој. Успео је да свему

Гости IV Конгреса Српске радикалне странке – представници Националног фронта Француске

томе да неку неопходну ноту природности, (нешто слично тренутно полази за руком и Драшковићу), док остали муку муче да својим "циљним групама" поновно дружење са Шешелем представе као нешто на шта нису натерани. Већина мисли да јесу.

Ако неко сада помисли да је Шешел "циљна група", уз Милошевићеву и најпростија и најлакша за манипулацију, може му се одмах одговорити са "јесте". При том сам убеђен да је свако од политичара своју "циљну групу" циљао сам и да му и није задатак ништа друго него да са њом изађе на крај. Нек је изманипулише ако може, лично против тога нећу имати ништа против.

Шешел је изабрао оне којих на овим просторима има пуно и са којима је лако споразумети се. У општењу са њима употребљава пароле, и захваљујући томе успева да премости оне опасне провалије на које сви политичари наилазе кад због овога или онога треба да промене сопствене пређашње ставове. Пароле су увек пароле и није битно да ли се разликују по ономе што поручују.

Интересантно је при том да је Шешел у великој мери и сам постао део целог тог система који је изградио, тако да сада систем у великој мери гради и њега. Када је излазио из гњиланског затвора, дочекала га је група из Београда присутних новинара (у организацији Српске радикалне странке), са којом се потом аутобусом враћао кући. То је у једном тренутку изгледало овако, типично шешелевски:

Аутобус креће са гњиланске аутобуске станице. Шешел управо објашњава како је у затвору протествовао против малтретирања неких ухапшених Албанаца и како им је делио храну која му је стизала у пакетима. У сред целе приче у којој Шешел на најједноставнији могући начин доказује да је политичка борба против сепаратизма једно, а однос према затвореницима

друго, аутобус улази у једно село у околини Гњилана, право албанско, са кућама које се не виде од високих зидова. "Ево, ово овде", каже Шешел, "ја бих ту само багером прошао и готово".

И готово. Оно око чега би се многи мучили (па и ја сам) да објасне или да нађу право решење и затим још и да то решење на неки прихватљив начин образложе, Шешел решава на најпростији могући начин. Када смо противник и ја у затвору даћу му део мог пакета са храном и буњићу се ако га туку, али напољу ћу да седнем у багер и да му срушим зидове око куће. Просто једно, просто друго и што је најважније онима којима се Шешел обраћа звучи сасвим фер и спортски, а и помаже им да не морају око свега претерано да размишљају. Немојте се чудити ако поново, управо због таквих ставова – парола, поново гласају за њега.

Око Шешелевих излазака из затвора треба памтити још једну ствар. Чим крочи на слободу он одмах каже да је највећи криминалац у Србији Слободан Милошевић (затим му помене и жену). После, у ужем кругу, објасни да ће кад тад на дневни ред стићи и то питање – како је ко излазио из Милошевићевих затвора. Рачуна да ће у разматрању тог питања имати јасну предност над конкурентима. То је само још један пример тезе по којој Шешел све што ради ради с великим рационалним разлогом.

Но, доста смо причали о његовим позитивним странама. Да погледамо мало и његове мане. Једна, она која има везе са темпераментом, већ је размотрена. Остале су углавном, према већини мишљења, а овај пут тим мишљењима се спремно бар делом придружујем, оне које су резултат, могло би се чак рећи и цена, политичког пута за који се Војислав Шешел определио.

Дакле, када говоре о његовим слабостима, људи на прво место стављају његову странку. Организационо со-

лидно изграђена, она се кадровски свела на само неколико слова, што је прилично недовољно, нарочито када треба обавити неки велики посао, какав је, на пример изборна кампања.

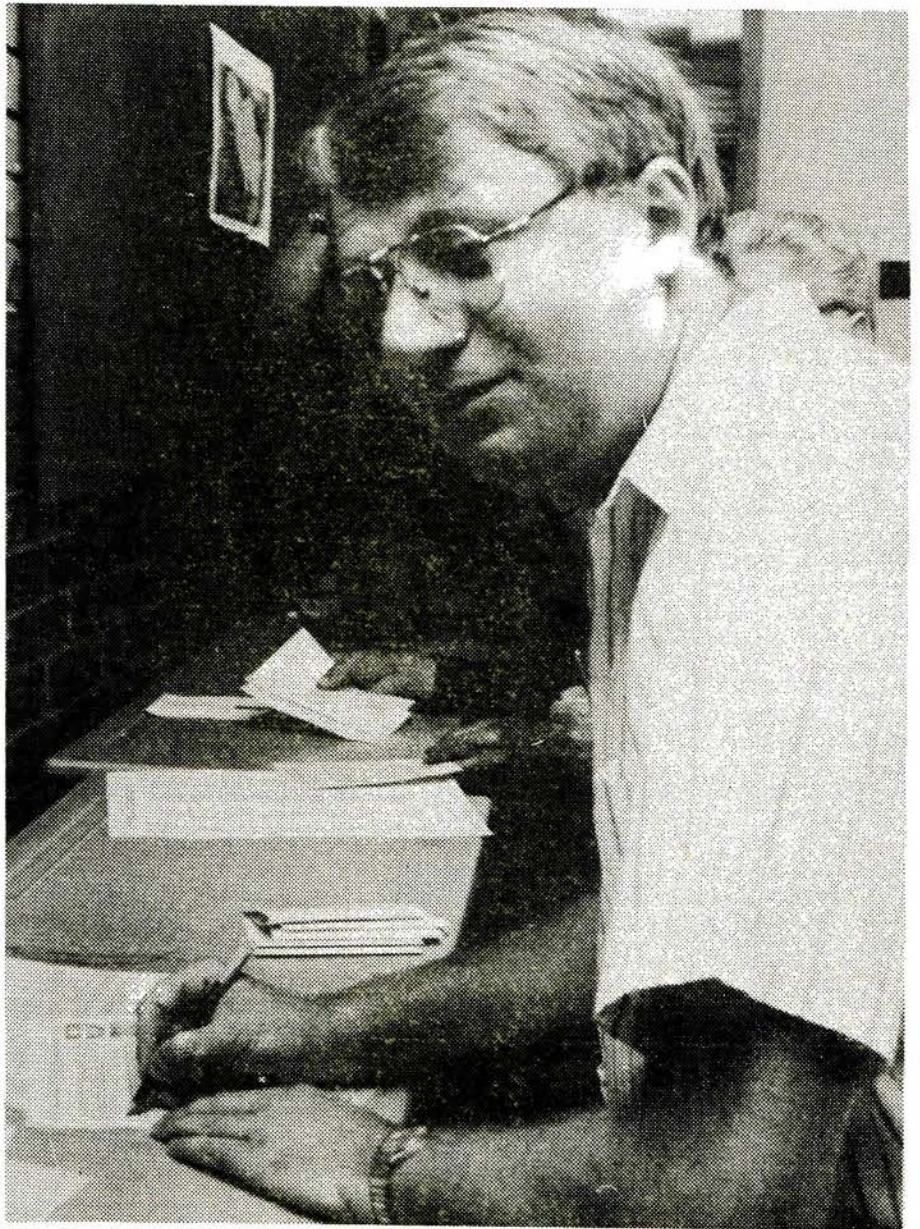
Тад Шешељ, тако бар изгледа, осим на Тому Николића и у последње време на младог Александра Вучића, једноставно нема на кога да се ослони и готово све мора да обави сам. Као присталици тезе да у политици најбоље пролазе тимови и да јаке појединце треба користити само за јаке послове (претерана употреба их, сматрам, девалвира), ово Шешељево константно ослањање "у се и у своје кљусе" ми изгледа као нешто што ће му се кад тад обити о главу.

Јака странка у којој су задаци равноправно подељени на више способних појединаца од којих свако уме јасно да образложи основну идеју насталу у вођиној глави, по мени је и један од приоритетних Шешељевих задатака у будућем периоду. Човек једноставно мора да има некога коме ће моћи да мирно повери поједине етапе целог замишљеног посла, од конференција за штампу, преко наступа на митинзима и на телевизији, до преговора са другим политичким лидерима.

Само Тома Николић и само Александар Вучић су за ту амбицију, ако постоји, недовољни. Николића и Вучића, Шешељ мора да створи много више. Лично мислим, сећајући се начина на који је Тому Николића уводио у посао – ниси могао да одеш на разговор са првим човеком радикала а да том разговору не присуствује други човек радикала, који све време пажљиво прати и учи – да ће Шешељ нешто слично и да учини.

Најозбиљнија препрека коју ће у том послу имати је поприлична несташница на домаћем политичком тржишту кадрова. Они који нешто знају и значе одавно су се расподелили по странкама, а оних нових, који би се озбиљно латили политике и у том послу били успешни, једноставно нема.

Уз све то, и Шешељева тврда радикалска линија делује прилично одбојно за нежне интелектуалне главе, тако да је мало оних који су спремни да се укључе баш у његов погон. С друге стране, препрека је и у томе што ни Шешељево бирачко тело, навикло на један начин опхођења с њим, неће бити лако пријемчиво за претерани интелектуализам, за нешто превише модерно у Шешељевој странци. Пример за то налазим у Шешељевим предизборним спотовима у порукама, које бих волео по некад да видим модернизоване, са бољим фотографијама (и целом пратећом иконографијом), али при том уопште нисам сигуран да би се они, тако изменени, свидели просечном Шешељевом бирачу. Кад и ако буде решио тај проблем, Шешељ ће отклонити једну од највешних препрека свом напредовању.

Осмех који објашњава за кога је гласао

Друга мана о којој бих желео нешто да кажем тесно је повезана са првом и опет је нешто што је природни и саставни део Шешељевог политичког опредељења. Као што се везао за одређени профил сарадника у сопственој странци, он се на исти начин везао и за само један одређени профил свог бирача. То му је донело доста успеха – успео је да преброди, мање више не оштећен све што су му социјалисти подметали и да, ипак, поново буде јака политичка фигура са довољно гласова на изборима – али, сматрам да му може у будуће и поприлично сметати.

При том најпре мислим на већ поменуту чињеницу о Шешељевој немогућности да се претерано у свом политичком понашању мења. Његово бирачко тело захтева само једну врсту понашања и само за такву врсту понашања гласа. Све друго га не интересује.

Самим тим простор за политичко маневрисање, који је за све друге

учеснике овдашњег политичког живота, укључујући ту и Милошевића, поприлично широк, Шешељу је сужен и сумњам да му се то превише свиђа. Играти на то да ће, ако идеш право, а остали кривудају они кад тад доћи на тај правац, јесте лепо замишљено, али и проблематично из простог разлога што у политици никада није добро играти на само једну карту, или ићи само једним путем. Неке резервне варијанте морале би, пожељно је, да постоје, а Шешељ их, чини се, за сада нема. Он мора само право и то га понекад кочи.

Задатак је дакле велик. Са увођењем мира, Милошевић је пред свог противника ставио проблем будућности. Наиме, ако ратови престану, а у политици је све могуће, за очекивати је да ће се временом мењати политички миље у којем делују овдашње странке. Другим речима сасвим је могуће да ће се број оних на које Шешељ рачуна постепено смањивати и да ће се истовремено по-

већавати број оних бирача који ће се на изборима опредељивати за сличне ствари за које се опредељује, рецимо, просечни амерички бирач. Могуће је дакле, да ће претендент на власт у будућности морати да буде добро сликан, да ће предизборна кампања морати да му буде перфектно урађена, да ће поруке које добијају гласове морати да буду софистициране и модерне, да ће за све бити потребне огромне паре (помоћ јаког капитала) и савршени експертски тимови, да ће...

На примедбе да размишљам о далекој будућности одговарам тврђом да у политици будућност никада није тако далеко како ти се чини, и да би управо зато и Шешељ убрзо морао да о њој почне да размишља, што је већ показао да уме.

Уосталом још је Илија Гарашанин на овим просторима промовисао идеју да у политици треба размишљати не годину, него сто година унапред. Апсолутно се с тим слажем и сматрам да политичари који не буду прихватили тај принцип будућност неће ни имати. То, по мени, важи и за Шешеља.

Већ сада, у јеку борбе против Милошевића, и он мора да се спрема за време које ће после те борбе доћи. То што такво спремање подразумева и бар мало скретање са досадашњег пута, цена је коју ће морати да плати, а да ли ће она бити велика или мала, зависиће од његовог умећа.

Овде негде почиње и крај моје личне (и плаћене, надам се) приче о

Војиславу Шешељу, рођеном 11. октобра 1955. године у Сарајеву од оца Николе и мајке Данице, доктору друштвено-политичких наука (својевремено најмлађем доктору у нас), некадашњем дисиденту и садашњем политичару са станом у Батајници (брачно стање – ожењен, отац троје деце), којег нико није терао у политику, а он сам, најзглед бесомучно у њу ушао, и на велико запрепашћење многих (укључујући и мене), у њој поприлично успео.

Ако неко с правом примети да се у целом тексту нисам довољно бавио Шешељевим ратним данима, због којих су га многи прозвали ратним злочинцем и претили му оптуженичком клупом у Међународном суду за ратне злочине у Хагу, одговарам да мислим да сам у суштини одговорио и на ту тему. Рат је, дубоко сам убеђен, као и све друго, за Шешеља био пре свега политика, начин да се дође до гласова и да се створи солидна база у јавном мњењу.

Неке колеге којима верујем причале су ми да је у обиласку фронта Шешељ пред камерама и новинарима говорио једно, а у мање јавним сусретима са добровољцима, сасвим друго. Према тим причама, од људи које је и сам слао на фронт тражио је не толико да скидају туђе, непријатељске главе, већ више да чувају своје.

Ако је то тачно онда то само подупиरे моју тезу по којој је Шешељ рат схватио као прави прагматичар, дакле као

нешто што ваља на најбољи начин искористити. Такође, због тога и не верујем да је лично учествовао у ратним злочинима, а ако будућност покаже да грешим, то ће само значити да је у ствари погрешно сам Шешељ, превише се беспотребно увевши у посао. Шешељ у чије политичко умеће верујем, прљање руку ратним злочинима препустио би неком другом, Милошевићу најрађе.

И то је дакле то – крај политичке приче о личности за чију биографију је сакупљање грађе почело пре неких сто педесет година, када је извесни Јово Шешељ продавао вино на Петровдан у Заливу (махала Марева љут), а извесни муслиман Црни Омер превише попио. Јово Шешељ онда тргао нож и заклао га као јањца, и слугу му. На крају текста нешто размишљам о ономе што записничари поменутог догађаја нису прибележили. Да ли је слуга Црног Омера био и сам муслиман, или можда Србин? Никада нећу сазнати, а читаоцу препоручујем да сам изабере варијанту која му одговара. Што се мене лично тиче било која варијанта не би утицала на моју давнашњу одлуку да ако икада одем у затвор пожелим да у њему, као мој колега, од свих политичара буде баш Шешељ. Он би добијао много пакета, ја мало, и онда би смо лепо све то делили.

Иван Радовановић

ЦЕНТРАЛНИ МИТИНГ СРПСКЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

одржаће се у четвртак,
31. октобра 1996. године
испред Савезне скупштине
са почетком у 17 часова

